

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Anders Rosholm

Det internationella skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar

Examensarbete
20 poäng

Handledare
Per Jonas Nordell

Ämnesområde
Immaterialrätt

Termin
HT 2003

Innehåll

FÖRORD	1
FÖRKORTNINGAR	2
1 INLEDNING	3
1.1 Syfte	5
1.2 Avgränsningar	6
1.3 Material och metod	6
2 BAKGRUND	8
2.1 Definitioner	8
2.2 Ursprungskännetecknens funktion	15
2.3 Hotbilden och behovet av skydd	17
2.3.1 Risk för degeneration	19
3 DET INTERNATIONELLA SKYDDET	24
3.1 Inledning	24
3.2 Pariskonventionen	25
3.2.1 Bakgrund	25
3.2.2 Syfte	25
3.2.3 Omfattningen av skyddet i Pariskonventionen	26
3.2.4 Sanktioner enligt Pariskonventionen	28
3.2.5 Sammanfattning	29
3.3 Madridöverenskommelsen angående undertryckande av oriktiga eller vilseledande beteckningar på handelsvaror av den 14 april 1891	30
3.3.1 Syfte	30
3.3.2 Omfattningen av skyddet i Madridöverenskommelsen	31
3.3.3 Undantag för ursprungsbeteckningar på vinodlingsprodukter	34
3.3.4 Sanktioner enligt Madridöverenskommelsen	35
3.3.5 Sammanfattning	36
3.4 Lissabonöverenskommelsen	39
3.4.1 Inledning	39
3.4.2 Syfte	39
3.4.3 Definition	40
3.4.4 Registreringsförfarandet och frivilligheten att ej skydda ursprungsbeteckningen	41
3.4.5 Omfattningen av skyddet i Lissabonöverenskommelsen	43
3.4.6 Sammanfattning	44

3.5 EU-Skydd för geografiska ursprungsbeteckningar	47
3.5.1 Inledning	47
3.5.2 Rådets Förordning (EEG) nr 2081/92 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel	48
3.5.2.1 Definition	49
3.5.2.2 Registrering	50
3.5.2.3 Omfattningen av skyddet i förordning 2081/92	51
3.5.2.4 Konflikten mellan nationella skyddssystem och det europeiska skyddssystemet för geografiska ursprungsbeteckningar	55
3.5.2.5 Sanktioner	58
3.5.2.6 Förhållande till tredje land	58
3.5.2.7 Handelshinder?	59
3.5.2.8 Konflikten mellan varumärken och geografiska ursprungsbeteckningar inom ramen för EU	59
3.5.2.9 Sammanfattning av skyddet	61
3.5.3 Ursprungsskyddet inom EU för vin- och spritprodukter	64
3.5.3.1 Rådets förordning (EG) nr 1576/89 av den 29 maj 1989 om allmänna bestämmelser för definition, beskrivning och presentation av spritdrycker	65
3.5.3.2 förordning (EG) nr 1493/1999 av den 17 maj 1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin	67
3.6 TRIPS avtalet	68
3.6.1 Syfte	69
3.6.2 Definition	69
3.6.3 Omfattningen av skyddet	70
3.6.4 Konflikter med varumärken	74
3.6.5 Homonymer	75
3.6.6 Sanktioner	75
3.6.7 Det utökade skyddet för vin och sprit	76
3.6.8 Undantag från det utökade skyddet för vin och sprit	78
3.6.9 Framtida utveckling inom WTO	80
3.6.9.1 Utvidgningen av skyddet i art. 23	81
3.6.9.2 Det multinationella registret för vin och sprit	82
3.6.10 Sammanfattning	83
3.7 Bilateral avtal	87
4 ANALYS	90
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	98
Offentligt tryck	98
Böcker	98
Uppsatser och artiklar	98
Dokument upprättade av WIPO	99
Internetkällor	100
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	101

Förord

Jag fick inspirationen till denna examensuppsats när jag våren 2003 studerade juridik i Aix-en Provence i södra Frankrike. Det var även utanför skolsalen uppenbart att geografiska ursprungsbeteckningar spelar en framträdande roll i handeln i Frankrike. När jag satt och njöt av ett glas Champagne en lummig vårkväll kom jag ihåg att jag faktiskt hade druckit rysk Champagne när jag var i Riga några år tidigare. Med tanke på att ingen annan än de producenter härstammande från regionen Champagne hade rätt att beteckna det läskande vinet just Champagne i Frankrike kom jag att fundera över hur rysk Champagne kunde säljas öppet i Riga. Fanns det inget internationellt skydd för beteckningen? Utifrån dessa funderingar bestämde jag mig för att närmare undersöka hur effektivt det internationella skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar egentligen är.

Jag vill tacka min handledare Per-Jonas Nordell för de tips jag fått av honom i samband med att jag började utforska rättsområdet. Jag vill även tacka Eva Rosholm som med stort tålamod korrekturläst min uppsats.

Växjö, en solig höstdag 2003-11-15.

Anders Rosholm
Jur. Stud.

Förkortningar

BK	Bernkonventionen (Convention de Berne pour la protection des œuvres littéraires et artistiques) från 1886
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
GU	Geografisk ursprungsbeteckning
ICJ	International Court of Justice
PK	Pariskonventionen (Convention de Paris pour la protection de la propriété industrielle) från 1883
TGI	Tribunal de Grandes Instance
TRIPS	Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights
WTO	World Trade Organization

1 Inledning

Vid midsommartid i Sverige går svenska folket man ur huse för att köpa jordgubbar till efterrätten på midsommarafton. När de sedan står och tvekar ett ögonblick inför de utländska jordgubbarna i försäljningsståndet och de svenska jordgubbarna bredvid kommer troligtvis en majoritet av konsumenterna att välja de svenska jordgubbarna. Kanske till och med fastän de utländska jordgubbarna är både billigare och större. Man kan givetvis spekulera i anledningarna till att svenska konsumenter väljer just ”svenska jordgubbar”. Det kan förstås vara så att de vill ha dem för att det är just en svensk tradition som skall firas och det därför inte passar sig att äta utländska jordgubbar men en del konsumenter skulle säkert också svara att de anser att de svenska jordgubbarna faktiskt är sötare, och ger en bättre smakupplevelse. De anses dessutom inte vara så besprutade som utländska jordgubbar. De konsumenter som svarar så har alltså satt en viss tilltro till att jordgubbar från ett visst geografiskt område har vissa överlägsna kvalitetsegenskaper. Likaså kan man fråga sig varför försäljarna väljer att poängtera att det rör sig om just svenska jordgubbar. Svaret är att de vet att dessa jordgubbar har ett extra värde på grund av att de kommer från Sverige.

Med referens till det geografiska ursprunget väljer miljontals konsumenter världen över varje dag produkter. Producenter och försäljare är medvetna om detta och måna om att indikera ursprungsorten eller ursprungslandet när de kan förmedla information om vissa kvalitativa egenskaper hos produkten. Som lätt kan noteras fungerar alltså ursprungsbeteckningar som en särskiljande faktor. Den geografiska ursprungsbeteckningen har genom denna koppling fått en slags kvalitetsangivande funktion som liknar varumärkets.

Att marknadsföra livsmedel och drycker med ett geografiskt namn är inget nytt. Det kan då röra sig om positiva länderanknytningar som just svenska jordgubbar, fransk parfym, schweiziska klockor, rysk vodka, eller varför inte norsk olja. Från det att människor började handla med varandra har olika produkter satts på marknaden med det namn där de producerats. Bordeauxvin, Burgundyvin, Parmesanost, Darjeelingte m.fl. I Sverige skiljer vi mellan Östersjölax och Atlantlax, Grännapolkagrisar och andra polkagrisar. Det är inte bara livsmedelsprodukter som kan ha en ursprungsangivelsefunktion. Även andra varor kan omfattas, exempelvis Havannacigarrer, Solingenknivar mm. En av världens mest kända geografiska ursprungsbeteckningarna idag är champagne som kommer från just denna region i Frankrike. Voltaire skrev redan i en dikt från 1736 följande ”Fransmännens Champagne är den lysande bilden”.¹

---

¹ D. Rochard, La protection internationale des indications géographiques, 2002 s. 3.

Geografiska ursprungsbeteckningar har fått en något undanskymd roll i diskussioner kring det globala skyddet för immaterialrättigheter. Kategoriseringen av de geografiska ursprungsbeteckningarna som en immaterialrätt är dessutom inte självklar. För det första brukar nämligen en immaterialrätt tillkomma en enskild person även om Levin påpekar att ensamrätten kan utövas kollektivt i vissa fall.² Frågan är om ett kollektiv kan anses utgöras av alla de människor som kommer från en viss ort eller i extremfallet ett land. Alla människor som tillverkat en vara i Sverige har normalt möjlighet att använda sig av beteckningen "Made in Sweden". En del av de internationella konventionerna på området skyddar nämligen enbart mot missbruk av en sådan här trivial beteckning. Skulle alla de människor som bor i Sverige då sägas utgöra ett kollektiv som tillsammans åtnjuter en privat befogenhet över beteckningen. Detta är ett mycket långsökt resonemang. Samtidigt har Madridöverenskommelsen som skyddar just sådana här beteckningar upprättats i enlighet med art. 19 i PK som tillåter medlemsländerna att sluta specifika avtal med syfte att skydda *immaterialrättigheter*. En stor del av den franska doktrinen är överens om att det inte går att betrakta så kallade *indication de provenance* som exempelvis "Made in Sweden" för en immaterialrätt. Det rör sig istället om en applicerbar del av konkurrensrätten när dessa skyddas anser de. En immaterialrättighet föreligger dock om det rör sig om den kategori av geografiska ursprungsbeteckningar som kallas för appellation d'origine enligt samma doktrin.³ Det finns samtidigt andra kategorier av geografiska ursprungsbeteckningar som verkligen innebär en ensamrätt för ett avgränsat kollektiv av producenter. EG-domstolen har likaså vid ett flertal tillfällen bekräftat att de beteckningar som är kan registreras inom ramen för förordning 2081/92 är immaterialrättigheter.⁴

Det ligger med ovanstående resonemang nära till hands att säga att vissa grupper av geografiska ursprungsbeteckningar inte kan räknas som immaterialrättigheter. Problemet är att gränsen för de olika kategorierna av geografiska ursprungsbeteckningar är flytande vilket kommer att framgå nedan i avsnitt 2.1. Jag anser därför inte att det går att med säkerhet säga att vissa kategorier inte utgör immaterialrättigheter.

Till skillnad från varumärkesskyddet har skyddet för de geografiska ursprungsbeteckningarna i många länder förblivit bristfälligt. Geografiska ursprungsbeteckningar används i handeln världen över och i samband med att den globala handeln växer ökar också incitamenten att missbruka dessa beteckningar på olika sätt och med olika syften. En internationell harmonisering är därmed av stort intresse och centralt är att det finns ett väl utvecklat internationellt konventionsskydd. Även andra skyddsmöjligheter som bilaterala avtal och regionala sammanslutningar kan utöka skyddet för de geografiska ursprungsbeteckningarna.

---

² Koktvedgaard, Levin, *Lärobok i immaterialrätt*, 2002, s. 22.

³ Rochard, a.a. s. 57.

⁴ Se exempelvis art. 27 i rättsfallet C-3/91, Exportur.

Ursprungligen användes geografiska beteckningar endast för att indikera från vilken region eller ort en produkt kom ifrån. En viss del av det internationella skyddet syftar fortfarande endast till att påvisa detta ursprung. Med tiden blev dock geografiska namn för livsmedelsprodukter från de orter eller regioner som hade högt anseende hos klientelet en hjälp för konsumenter vid deras val av produkter.⁵ Ursprungsbeteckningarna kom alltså att förknippas med en viss kvalitet eller annan egenskap hos varan. Viner som kommer från regionen Rioja i Spanien har till exempel genom årtionden fått ett rykte som en utmärkt produkt. Därigenom har köpare aktivt börjat att söka efter etiketter på flaskor med vin från just denna region, i Sverige kallade riojaviner. För att förhindra missbruk av geografiska ursprungsbeteckningar har många länder också infört skydd *sui generis* där benämningar kan registreras.⁶ Problemet är att livsmedelsmarknaden, där geografiska ursprungsbeteckningar används mest, är en global marknad och detta är en av anledningarna till att det behövs ett globalt skydd för dessa beteckningar. De länder med en väl utvecklad livsmedelsproduktion är mer benägna att nationellt skydda geografiska ursprungsbeteckningar än länder med en mindre utvecklad produktion. De förra vill även se sina egna beteckningar skyddade globalt.

Under den senaste 10-års perioden har det hänt mycket på det internationella planet för geografiska ursprungsbeteckningar. Ett registreringssystem har införts i EU⁷ och på det globala planet har TRIPS-avtalet kommit att spela en betydande roll. Det skall påpekas att skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar utgår från nationell lagstiftning och att de internationella konventionerna enbart skyddar beteckningar som redan skyddas under nationell lag. I Sverige är intresset för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar fortfarande svagt även om införandet av ett registreringssystem inom EU har medfört att Sverige internationellt har fått sina första två skyddade benämningar på registreringsgrund.⁸ Men även ur svenskt perspektiv är det av stort intresse att närmare analysera varför och på vilket sätt geografiska ursprungsbeteckningar behöver skyddas och identifiera de svaga punkterna i det skydd som idag finns för att sedan kunna blicka framåt och utröna vilket skydd som behövs i framtiden.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att klargöra huruvida det internationella skydd som idag finns för geografiska ursprungsbeteckningar är tillfredsställande ur juridisk synpunkt. De frågeställningar som jag kommer att besvara är:

- Hur kan geografiska ursprungsbeteckningar bäst skyddas internationellt?
- Vilka är de starka sidorna av det internationella skyddet?

---

⁵ G. Tritton, *Intellectual Property in Europe*, 2002 s. 282.

⁶ Frankrike, Spanien och Italien är exempel på sådana länder.

⁷ Se rådets förordning (EEG) 2081/92.

⁸ Skånsk späteckaka och Sveciaost är båda registrerade som geografiska beteckningar inom ramen för rådets förordning (EEG) 2081/92.

- Vilka är svagheter i det internationella skyddet och hur kan detta skydd förbättras?
- Hur löses konflikter mellan geografiska ursprungsbezeichnungar och andra immaterialrättigheter i de internationella instrumenten.

1.2 Avgränsningar

De huvudsakliga metoderna för att skydda geografiska ursprungsbezeichnungar är genom nationell lag, bilaterala överenskommelser, regionala överenskommelser och internationella konventioner. I denna uppsats skall de tre sistnämnda kategorierna framförallt behandlas. Det sätt som länder i sin nationella rätt implementerar konventionerna på lämnar jag utanför omfattningen för denna uppsats. Att analysera ett nationellt rättssystem som det svenska skulle kunna vara en möjlig ansats till ämnet men eftersom de största problemen inom detta rättsområdet uppstår på grund av olika åsikter beträffande skyddsnivån på det mellanstatliga planet, finner jag det vara av större intresse att analysera skyddssystemen på denna nivå. Hänvisningar till både den svenska nationella rätten och den franska nationella rätten kommer dock att göras kontinuerligt eftersom det är av intresse att dra paralleller till dem och det ändå är på nationell nivå som det slutgiltiga skyddet verkställs. Särskilt Frankrikes roll som den drivande kraften på den internationella spelplanen i och med producenternas omfattande användning av geografiska ursprungsbezeichnungar är av intresse. Likaså kommer EG-lagstiftningen att ha en central roll i uppsatsen eftersom det system som upprättats inom gemenskapen är ett detaljerat och unikt system att skydda geografiska ursprungsbezeichnungar på även om det inte är ett globalt instrument. Jag väljer dock att inte redogöra för möjligheten till det något udda särartsskyddet (Garanterad traditionell specialitet, GTS) som tillhandahålls genom förordning 2082/92. Anledningen till detta är det extremt få antal benämningar (ca. 10 st.) som hittills registrerats.⁹

Jag kommer att fokusera på de stora internationella konventionerna på området men har valt att bortse från den så kallade Stresa-konventionen från 1951 som behandlar skyddet av originalbezeichnungar och benämningar på ost. Konventionen har enbart sex medlemsländer och är därför av mindre intresse internationellt.

1.3 Material och metod

Det ämne som behandlas i uppsatsen är relativt outforskad mark i Sverige även om flertalet av de konventioner som har analyserats är mycket gamla. Att sätta dessa i samband med de nya internationella instrumenten har krävt att mycket utländskt material har fått inhämtas, såväl i form av böcker som artiklar. I Sverige är det främst Levin som genom sin utredning i SOU 1993:59 och boken "Made in Sweden" bidragit till att den svenska

---

⁹ Den svenska benämningen "Falukorv" är lustigt nog en av dessa.

doktrinen inte stått sig helt slätt inom rättsområdet. Under min studievistelse i Frankrike våren år 2003 inhandlade jag en mycket omfattande doktorsavhandling med titeln "La protection internationale des indications géographiques" skrivet av Denis Rochard. Detta verk är ett mycket omfattande och kritiskt arbete över flera viktiga områden som jag även behandlar i min uppsats. Det har därför varit intressant att ta del av de åsikter som Rochard utifrån sitt franska (ibland mycket nationalistiska) perspektiv har framhållit. Vid sidan av detta verk har otaliga dokument som samlats under WIPO:s hemsida studerats. De behandlar ofta mycket specifika områden av det internationella skyddet som finns idag. Likaså har mycket material inhämtats från WTO:s hemsida där det finns gott om information kring den dynamiska utvecklingen av skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar som framskrider inom organisationen. Jag har skrivit uppsatsen i kronologisk ordning med utgångspunkt i när varje instrument upprättades.

Den metod som har använts är en klassisk juridisk metod vilket innebär att en stor del av arbetet är deskriptivt för att sedan ligga till grund för analysen. Efter varje kapitel har dessutom en sammanfattning gjorts där mina åsikter utifrån frågeställningarna har klargjorts. I uppsatsen har även fortskridande komparativa analyser gjorts mellan de olika instrumenten för att läsaren lättare skall kunna se vilka förbättringar respektive försämringar som har tillkommit genom införandet av de olika internationella skyddssystemen. Den bedömning som jag har gjort beträffande huruvida det internationella skyddet är tillfredsställande görs huvudsakligen utifrån de *materiella bestämmelserna* som jag har analyserat. Jag har visserligen tagit hänsyn till att en konvention har ett större eller mindre antal anslutna länder men det huvudsakliga syftet har varit att analysera skyddet i de internationella instrumenten som sådant. Skyddet förblir självklart utan verkan om länderna inte använder sig av systemen.

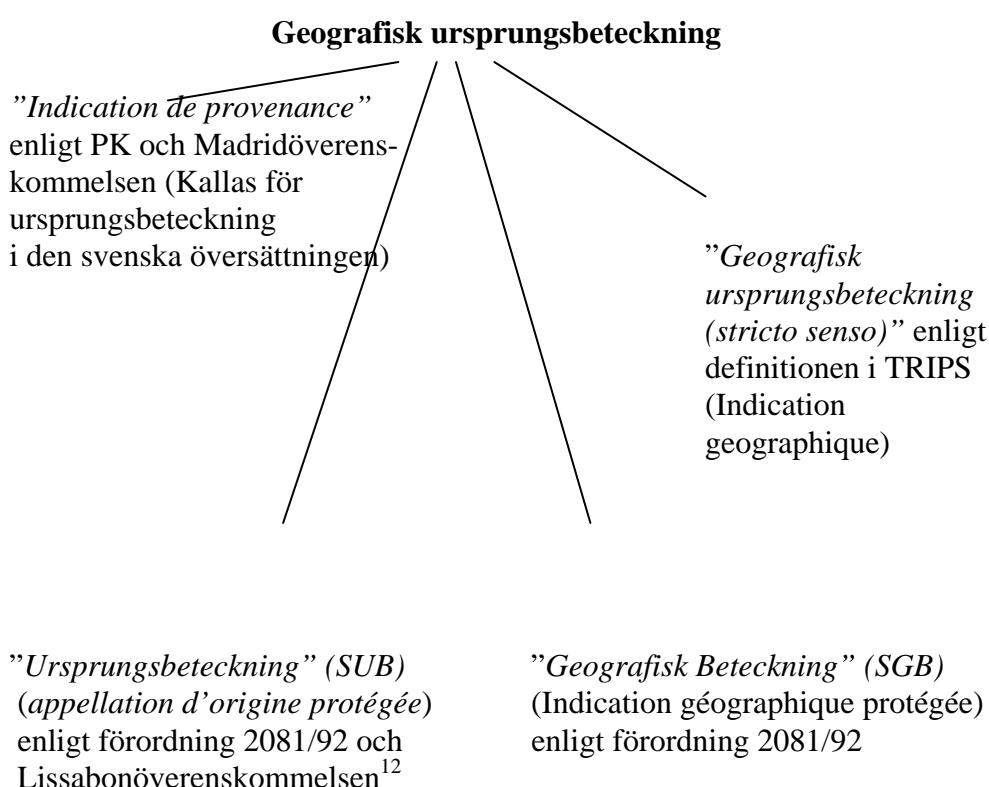
2 Bakgrund

2.1 Definitioner

På grund av att skyddet för ursprungsbeteckningar har utvecklats nationellt på många olika håll i världen har detta också inneburit att det varit svårt att enas om en gemensam terminologi internationellt. Vissa inkonsekventa översättningar av utländska begrepp till svenska har gjorts både av doktrin och lagstiftare. Språkbarriären har också varit ett hinder i strävan efter en gemensam terminologi. Det finns flera olika benämningar för de beteckningar som pekar ut produkter med ett bestämt geografiskt ursprung med delvis olika innebörd. För att få ett klart grepp om detta komplexa rättsområde och för att kunna följa den fortsatta framställningen är det därför av stor vikt att klart definiera de termer som används både i Sverige och internationellt. Det är i de internationella konventionerna som behandlar GU som man kan finna termer och ibland även definitioner av dessa. De huvudsakliga konventionerna som täcker geografiska ursprungsbeteckningar är Pariskonventionen för industriellt rättsskydd från 1883 (PK), Madridöverenskommelsen angående undertryckande av oriktiga ursprungsbeteckningar från 1891, Lissabonöverenskommelsen från 1958 och TRIPS-avtalet från 1995. Det är World Intellectual Property Organisation (WIPO) med huvudkontor i Genève som administrerar de tre förstnämnda konventionerna medan TRIPS avtalet administreras av World Trade Organisation (WTO).

I och med införandet av förordning (EEG) 2081/92 och TRIPS-avtalet har förvirringen ifråga om den internationella terminologin blivit alltmer påtaglig. Begreppet geografiska ursprungsbeteckningar (GU) är dock den term som kommer att användas på ett övergripande sätt som samlingsterm och den innefattar alla undergrupper som kommer att redogöras för nedan. De övriga termer som jag finner lämpligt att använda är: *geografisk ursprungsbeteckning (stricto sensu)* för den grupp som definieras i TRIPS-avtalet, *ursprungsbeteckning (appellation d'origine)* som härstammar från rådets förordning (EEG) 2081/92 och Lissabonöverenskommelsen, *geografisk beteckning* som härstammar från rådets förordning (EEG) 2081/92 samt *indication de provenance* som används i Madridöverenskommelsen och PK. Det finns ingen lämplig officiell svensk översättning av begreppet *indication de provenance* i dagsläget. Visserligen översätts begreppet i MÖ till *ursprungsbeteckning* och i PK används *ursprungsbeteckning* som samlingsnamn för både *appellation d'origine* (numera översatt till *ursprungsbeteckning* i förordning 2081/92) samt *indication de provenance*. I och med införandet av förordning 2081/92 i EG-rätten har den svenske översättaren alltså valt att använda sig av begreppet *ursprungsbeteckning* för den kategori av geografiska ursprungsbeteckningar som på engelska kalla *appellations of origins*, eller på franska *appellation d'origine*. Levin kallade denna grupp för

ursprungskännetecken.¹⁰ Att översättaren valt termen *ursprungsbeteckning* hänger antagligen samman med den nämnda terminologi som står att finna i PK art. 1 st. 1. I den auktoritativa franska texten finner man begreppsparen *indications de provenance ou appellations d'origine* som på svenska alltså översatts till *ursprungsbeteckning*.¹¹ Problemet är således att termen *ursprungsbeteckning* fått en dubbeltydig innebörd eftersom den representerar två olika typer av geografiska ursprungsbeteckningar vilket framgår av Madridöverenskommelsen och rådets förordning 2081/92. För att undvika förvirring i uppsatsen kommer jag i fortsättningen att använda termen *indication de provenance* när jag talar om ursprungsbeteckningar i enlighet med PK och Madridöverenskommelsen och *ursprungsbeteckning* när jag talar om förordning (EEG) 2081/92.

Jag anser att en term som *ursprungsindikation* skulle passa bättre som översättning till *indication de provenance de lege ferenda*.

¹⁰ Levin, Made in Sweden, 1990, s. 26.

¹¹ Kritik har framförts främst från franskt håll mot att det infördes ett "ou" mellan de två termerna vilket kan föranleda att de uppfattas som synonymer. Detta ses som mindre önskvärt, särskilt från franskt håll. Frankrike skiljer noggrant mellan begreppsparet *indications de provenance* och *appellations d'origine*. Se D. Rochard, *La protection internationale des indications géographiques*, 2002, s. 247.

¹² Det finns ingen officiell svensk översättning av LÖ och därför ingen "korrekt" svensk benämning för vad som kallas *appellation d'origine*. Jag anser dock att det är lämpligt att istället för *ursprungskännetecken* som tidigare använts av doktrinen vid översättning använda mig av benämningen *ursprungsbeteckning*.

Hur definieras de olika begreppen? Det finns ingen uttrycklig definition av *indication de provenance* i den tidigaste av de internationella konventionerna PK men man kan dock genom att läsa art.1 p.1 i Madridöverenskommelsen få vissa klargöranden beträffande begreppet. Man kan där indirekt utläsa att *indications de provenance* är *alla direkta eller indirekta beteckningar som anger att ursprunget för produkten är ett land eller en plats i ett land.* (författarens kursivering). Detta är en mycket vid definition som innefattar varje distinktiv beteckning som framhäver ursprunget hos en produkt. Det är viktigt att benämningen relaterar just till det geografiska ursprunget för produkten och inte något annat ursprung som till exempel företaget som tillverkar produkten.¹³ En *indication de provenance* kan vara ord som på ett direkt sätt indikerar ursprunget för produkten. Exempel på detta är namn på länder eller regioner i ett land samt städer. När det på en produkt finns en benämning, som till exempel "Mexico" för öl, "USA" för kläder, "France" för ost och "Sweden" för glas rör det sig om en *indication de provenance*.¹⁴ Även benämningar som "Made in Sweden" och "Swiss Banks" räknas till gruppen. Det behöver inte röra sig om uttryck utan även teckningar, stämplor och grafiska framställningar kan utgöra en *indication de provenance*.¹⁵ En bild på frihetsgudinnan kan till exempel användas för att identifiera en produkt som härstammande från USA och en teckning med "Vilhelm Tell" identifierar schweiziska produkter. Viktigt att påpeka för den internationella definitionen är att en *indication de provenance* hänvisar endast till det geografiska ursprunget hos en produkt och *inte behöver indikera en kvalitetsstandard, ett rykte eller någon annan egenskap hos varan.* *Indication de provenance* är därmed den bredaste termen av de undergrupper till geografiska ursprungs-beteckningar som existerar. Alla *geografiska ursprungs-beteckningar (stricto senso), geografiska beteckningar* och *ursprungs-beteckningar* kan sägas falla in under definitionen för *indication de provenance*.

Nordell menar att uttrycket *geografisk beteckning* som också används i förordning (EEG) 2081/92 skulle vara synonymt med *indication de provenance*¹⁶ men detta torde inte vara en korrekt översättning. En *geografisk beteckning* är visserligen enligt förordningen en benämning som används för produkter som förknippas med den region vars namn de bär, men samtidigt skall det finns ett samband mellan produkten och detta område. Sambandet kan exempelvis bestå av produktens rykte om detta kan hänföras till det geografiska ursprunget.¹⁷ En *indication de provenance* kräver dock bara en referens till ett visst land, region eller plats som produktionsplats.¹⁸

---

¹³ WIPO DOC. WIPO/GEO/MVD/01/1, 2001, s. 3.

¹⁴ Hungria, *Geography, source, and origin: The legal framework*, 2002, s. 39.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Nordell, *Ur svensk rättspraxis*, 2003, s. 93.

¹⁷ Se Art 2.2 b i rådets förordning 2081/92.

¹⁸ Rochard, a.a. s. 5.

Nästa stora grupp av geografiska ursprungsbeteckningar är de som numera efter införandet av förordning 2081/92 på svenska går under benämningen *ursprungsbeteckningar* (Appellations of Origins, Appellations d'Origine). Den tidigaste definitionen för ursprungsbeteckningar står att finna i art. 2.1 i Lissabonöverenskommelsen från 1958.

”den geografiska beteckningen på ett land, en trakt eller en ort, vilken beteckning avser att utmärka en vara, som härstammar därifrån och vars kvalitet eller beskaffenhet beror uteslutande eller huvudsakligen av den geografiska miljön, däri inbegripet de naturliga och mänskliga faktorerna”

Det specifika med denna grupp av geografiska ursprungsbeteckningar är att produkten som benämningen används till måste ha en unik kvalitet eller annan egenskap som beror enbart eller till största del på ursprungsmiljön, såsom till exempel naturliga eller mänskliga faktorer. De naturliga faktorerna som det talas om kan vara till exempel jordmånen och dess struktur, jordens genomtränglighet och geologiska formation, klimatet som inbegriper nederbördsmängd, luftfuktighet, isolering och temperatur. De mänskliga faktorerna har att göra med förhållandena för produktion och tillverkning och dessa kan variera. Det kan röra sig om val av plantor, djurraser, olika odlings- eller uppfödningmetoder, olika transformeringsprocesser som är vanliga exempelvis vid ost och sprittillverkning osv.¹⁹ Specifikt för Lissabonöverenskommelsen är också att beteckningen måste vara namnet på ett land, en trakt eller en ort. Benämningar som används för produkter med en unik kvalitet och som dessutom förknippas med ett visst geografiskt ursprung kan trots detta alltså inte registreras om benämningen inte är namnet på ett land, en trakt eller en ort. ”Bordeaux” för vin, ”Noix de Grenoble” (Valnötter från Grenoble) och ”Jaffa” för apelsiner är exempel på benämningar registrerade under Lissabonöverenskommelsen.

Det går att se på ursprungsbeteckningar som en smalare del av geografiska ursprungsbeteckningar än *indications de provenance* och *geografiska ursprungsbeteckningar (stricto sensu)*. Även i ett annat multinationellt instrument finns en definition för *ursprungsbeteckningar*, nämligen rådets förordning (EEG) 2081/92. Denna definition skiljer sig något från den i Lissabonöverenskommelsen.

Artikel 2.2 a lyder:

Ursprungsbeteckning: Namn på en region, en ort eller i undantagsfall ett land, använt för att beskriva en jordbruksprodukt eller ett livsmedel
-som härstammar från ifrågavarande region, ort eller land,
och
-vars kvalitet eller egenskaper helt eller väsentligen beror på viss geografisk omgivning med de naturliga och mänskliga faktorer som därtill hör och vars framställning, bearbetning och beredning äger rum i det ifrågavarande geografiska området.

---

¹⁹ Ladas, Patents, Trademarks, and Related Rights, 1975, s. 1577.

Denna definition är mycket lik den som anges i Lissabonöverenskommelsen, vilket inte är förvånande eftersom det är den franska definitionen som inspirerade både Lissabonöverenskommelsen och den EG-rättsliga definitionen.²⁰ Definitionen stämmer också mycket bra överens med den som rådde i EG-domstolens praxis innan 2081/92 trädde ikraft.²¹ Likväl är dock den europeiska definitionen mer precis på vissa punkter. Den kräver att alla operationer vid utarbetandet av produkten, framställningen, bearbetningen och beredningen, äger rum i det ifrågavarande geografiska området. Detta gör att den framstår som ännu strängare än den internationella definitionen i Lissabonöverenskommelsen.²² Det kan verka förvånande främst på grund av att "misslyckandet" med Lissabonöverenskommelsen²³ till stor del berodde på just den strängt upprätthållna definitionen som ansågs alltför krävande för många länder.²⁴ Att införa en ännu strängare definition i europasamarbetet verkar då förvånande, inte minst med tanke på att knappast något av de nordeuropeiska länderna har skrivit under Lissabonöverenskommelsen. Detta ter sig dock inte lika förvånande då det framgår att det finns en annan kategori i förordningen där det är lättare att uppfylla kraven och där skyddet är helt identiskt med det som ges för ursprungsbeteckningar. Denna kategori kallas för geografiska beteckningar. Definitionen finns i art. 2.2 b.

b) geografisk beteckning: Namn på en region, en ort eller i undantagsfall ett land, använt för att beskriva en jordbruksprodukt eller ett livsmedel
-som härstammar från ifrågavarande region, ort eller land,
och
-som besitter viss kvalitet, har visst anseende eller äger viss annan egenskap som kan hänföras till detta geografiska ursprung och som framställs, bearbetas och bereds i det ifrågavarande geografiska området.

Definitionen för den *geografiska beteckningen* kan vid första anblicken verka mycket lik den för *ursprungsbeteckningen*. Det går dock att uträna skillnader. För det första är det band som finns mellan produkten och det geografiska området inte lika starkt beträffande den *geografiska*

---

²⁰ D. Rochard, La protection internationale des indications géographiques, 2002, s. 70 och Art. L115-8 Code de la propriété intellectuelle "Constitue une appellation d'origine la dénomination d'un pays, d'une région ou d'une localité servant à désigner un produit que en est originaire et dont la qualité ou les caractères sont dus au milieu géographique, comprenant des facteurs naturels et des facteurs humains."

²¹ I domen "Sekt" C-72/74, Kommissionen mot Tyskland, formulerar sig domstolen på följande sätt: ursprungsbeteckningar (l'appellation d'origine) garanterar förutom det geografiska ursprunget för produkten faktum att varan har fabricerats enligt föreskrifter för kvalitet eller normer för tillverkning påbjudet genom en offentlig bestämmelse och kontrollerad av den offentliga myndigheten och därigenom närvaron av vissa specifika egenskaper. (p. 11).

²² Däremot skall det uppmärksammas att även icke geografiska namn under vissa förutsättningar kan registreras som ursprungsbeteckning enligt art. 2.3 vilket gör att utrymmet för att registrera ursprungsbeteckningar enligt förordning 2081/92 är något vidare än möjligheten att registrera beteckningar enligt LÖ.

²³ Se avsnitt 3.4.

²⁴ D. Rochard, a.a, 2002, s 70.

beteckningen som för *ursprungsbeteckningen*. Vid användning av en *geografisk beteckning* för en produkt räcker det att det finns någon form av relation mellan ursprunget och produkten. Egenskapen behöver inte överväga eller vara fullständig utan det påvisbara sambandet kan vara mer flexibelt. Vid registreringen av en ursprungsbeteckning däremot krävs det ett mycket nära samband mellan produkten och det geografiska ursprunget. För det andra krävs det enbart att en av framställnings-, bearbetnings eller beredningsprocesserna äger rum i det ifrågavarande geografiska området när det gäller de geografiska beteckningarna. Detta framgår dock inte uttryckligen i den svenska översättningen men dock i den engelska och franska.²⁵ För ursprungsbeteckningarna skall alla processerna äga rum inom det geografiska området.

Den beteckning som jag valt att kalla *geografisk ursprungsbeteckning (stricto sensu)* för att inte förväxla den med den övergripande termen geografiska ursprungsbeteckningar går att finna i TRIPS-avtalet. Den är mycket lik både den definition som ges för ursprungsbeteckningar och den som ges för geografiska beteckningar i förordning 2081/92. Definitionen finner man i art. 22.1 i TRIPS-avtalet. Geografiska ursprungsbeteckningar är enligt bestämmelsen ”indications which identify a good as originating in the territory of a Member, or a region or locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin.” En *geografisk ursprungsbeteckning (stricto sensu)* är varje beteckning som pekar på ett givet land, region eller plats. Det kan vara ett geografiskt namn som till exempel ”Napa Valley” för vin från USA. Det kan också vara en beteckning som inte är ett geografiskt namn, till exempel ”Tequila” för sprit producerad i Mexiko och ”Scotch” för whiskey från Skottland. En *geografisk ursprungsbeteckning (stricto sensu)* kan också vara en symbol som till exempel Eiffeltornet för att beteckna produkter från Paris.²⁶ *Geografiska ursprungsbeteckningar (stricto sensu)* är således alla de begrepp som bekräftar en speciell kvalitet, egenskap eller ett rykte hos en produkt som är unik för den på grund av den geografiska region som den kommer ifrån. Egenskaperna kan uppkomma från naturliga källor såsom till exempel jordmånen eller klimatet, men det är också möjligt att det är mänskliga faktorer som ligger bakom, till exempel know-how som används i produktionen.

Vid en generell jämförelse av de viktiga grupperna *indication de provenance* (ursprungsindikation) *ursprungsbeteckning* och *geografisk ursprungsbeteckning (stricto sensu)* kan följande observeras. *Indication de provenance* är den bredaste termen. *Alla geografiska ursprungsbeteckning (stricto sensu)* och *ursprungsbeteckningar* kan sägas falla in under definitionen för *indication de provenance*. Det enda som krävs för att en *indication de provenance* skall existera är att produkten på vilken benämningen används kommer från ett specifikt geografiskt område. Det

---

²⁵ Art. 2.2 b ”...la production et/ou la transformation et/ou l’élaboration ont lieu dans l’aire géographique délimitée.”

²⁶ Addor, Grazioli, Geographical Indications beyond Wines and Spirits, 2002, s. 869.

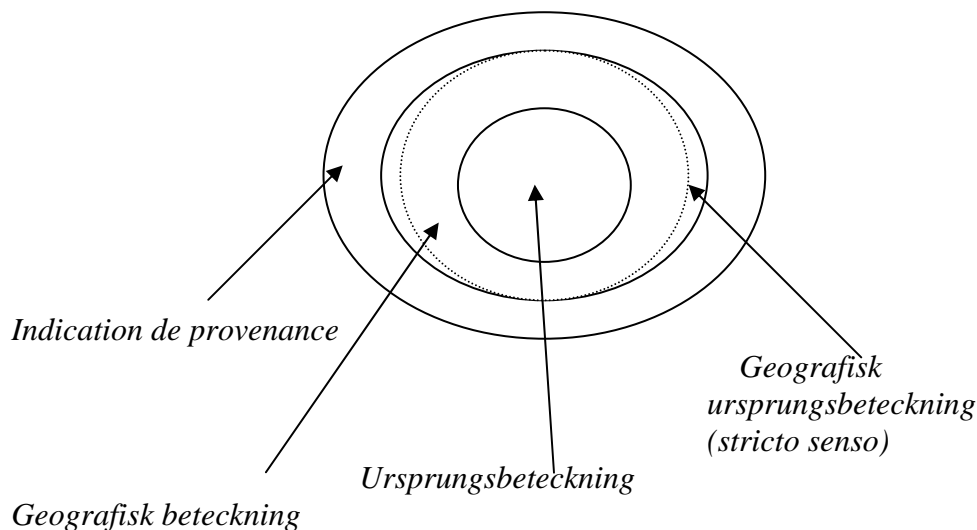
finns således *indications de provenance* som inte omfattas av definitionen för *geografiska ursprungsbeteckningar (stricto senso)* i TRIPS-avtalet, nämligen *indications de provenance* vars användning på en produkt inte låter förstå att det finns en viss kvalitet, rykte eller egenskap hos dessa produkter. Dessa beteckningar omfattas inte heller av begreppet ursprungsbeteckning i Lissabonöverenskommelsen eller förordning (EEG) 2081/92.

Geografiska ursprungsbeteckningar (stricto senso) har en bredare definition än *ursprungsbeteckningar*. Med andra ord, alla *ursprungsbeteckningar* är *geografiska ursprungsbeteckningar (stricto senso)* men en del *geografiska ursprungsbeteckningar (stricto senso)* räknas inte som *ursprungsbeteckningar*.²⁷ TRIPS-avtalets definition täcker produkter som har en viss kvalitet, rykte eller annan egenskap som till huvudsak beror på dess geografiska ursprung. Produkter som enbart har ett speciellt rykte men inte en speciell kvalitet som beror på dess geografiska ursprung täcks också av TRIPS-avtalets definition, men anses alltså inte täckas av definitionen för *ursprungsbeteckning* i Lissabonöverenskommelsen. Klart är att definitionen i TRIPS-avtalet i mycket bygger på art. 2 i Lissabonöverenskommelsen. Dessutom skyddas i Lissabonöverenskommelsen enbart ett geografiskt namn på ett land, en trakt eller en ort. Ett icke geografiskt namn eller en symbol kan inte vara en *ursprungsbeteckning* enligt Lissabonöverenskommelsen. Det kan dock vara en geografisk ursprungsbeteckning enligt TRIPs.

De kriterier som uppställs i TRIPS-avtalet är samtidigt väldigt lika de som finns i den europeiska definitionen för *geografiska beteckningar*. Båda två talar om "given quality, reputation or other characteristic". Den EG-rättsliga texten är dock mer exakt eftersom den kräver att åtminstone en av processerna som leder fram till produkten skall äga rum inom ett visst geografiskt område. Även om inte TRIPS-avtalet uppställer några sådana krav kan man anta att de existerar, detta eftersom definitionen indikerar att produkten kommer från ett visst territorium. Då måste rimligtvis en av processerna äga rum inom detta territorium. Samtidigt är dock definitionen för den *geografiska beteckningen* snävare eftersom den måste bestå av namnet på en region, ort eller ett land.

---

²⁷ WIPO DOC. WIPO/GEO/MVD/01/1, 2001, s. 4.

2.2 Ursprungskännetecknens funktion

Traditionellt har den viktigaste funktionen för ursprungskännetecknen varit den mest självklara, nämligen *ursprungshänvisningsfunktionen*. Den användes för att indikera var någonstans varan tillverkats. Varumärken har också en ursprungshänvisningsfunktion men till skillnad från geografiska ursprungsbeteckningar hänvisar varumärket normalt till en bestämd näringsidkare. Det är samtidigt inte uteslutet att ett varumärke består av namnet på en ort och därigenom även kan visa det kommersiella ursprunget för produkten.²⁸ Ursprungsbeteckningarnas huvudfunktion är att särskilja produkter i sig och direkt genom att hänvisa till en geografisk plats. Varor utpekas med hjälp av ursprungsbeteckningar enligt deras nationella, regionala eller lokala ursprung till skillnad från andra med annat geografiskt ursprung. Problem kan givetvis uppstå när det finns flera orter som har samma namn i olika länder men de internationella konventionerna reglerar i flera fall detta problem.²⁹

En annan funktion för geografiska ursprungsbeteckningar blir därför indirekt *produktdifferentiering*. Geografiska ursprungsbeteckningar ersätter dock inte varumärken utan kan med fördel kombineras med dessa. Om ursprungsbeteckningarna används på rätt sätt kan de bli ett effektivt marknadsföringsverktyg med ett mycket stort ekonomiskt värde.

Över tiden har flera andra funktioner utvecklats vid användningen av ursprungsbeteckningar. De viktigaste är den *kvalitetsangivande funktionen* och *kommunikationsfunktionen*.³⁰ En geografisk ursprungsbeteckning kan alltså ibland ange en varas särskilda sammansättning och kvalitet. Vissa tillverkningsplatser har konsumenter högre tilltro till än andra och dessa platser ger associationer till vissa egenskaper. Genom denna koppling får geografiska ursprungsbeteckningar en kvalitetsangivande funktion som

²⁸ M. Levin, *Made in Sweden*, s. 11.

²⁹ Se exempelvis avsnitt 3.6.5 nedan.

³⁰ M. Levin, a.a. s. 12.

också liknar varumärkets.³¹ Konsumenterna förväntar sig att en vara från en viss geografisk plats också skall ha en viss kvalitet.³² Konsumenter letar idag i större utsträckning efter kvalitetsprodukter. De har i viss utsträckning ändrat sina inköpskriterier när de konfronterats med faktorer som den pågående omvandlingen i livsmedels industrin som försvagar de länderbaserade associationerna och problem som galna kosjukan. Konsumenterna har helt enkelt blivit mer krävande.³³ Detta gäller i fråga om produkternas dietetiska, hygieniska och sanitära kvalitet. Konsumenterna söker således efter produkter med särskilda egenskaper som kan bero på tillverkning enligt en särskild metod, att produkten har en speciell sammansättning eller att den har ett känt geografiskt ursprung.³⁴ I Europa har den fria omsättningen på varor ökat tillgången till produkter med ursprung i hela unionen. Detta innebär dock också att viss misstro kan spridas hos konsumenter som är skeptiska till vissa medel eller mindre beprövade metoder för att framställa livsmedel. Detta sågs till exempel som en viktig bakgrundsbild för att införa det europeiska skyddet.³⁵

Beträffande kvalitetsbegreppet är det intressant att notera att det finns en divergens mellan de nordeuropeiska länderna och de sydeuropeiska länderna beträffande detta begrepp. Rochard använder sig av begreppen ”säkerhet-hälsa-regelbundenhet” i samband med kvalitetsbegreppet i nordeuropa. En kvalitetsprodukt i nordeuropa är en produkt som inte innebär några hälsorisker. Här finns en livsmedelslag som reglerar vad som anses vara tjänligt och det finns således en minstanivå som en produkt måste uppfylla. Att framhäva och definiera kvaliteten hos en produkt kan snarast ses som ett hinder för konkurrensen. I sydeuropa använder istället Rochard begreppen ”specificitet-förträfflighet” i samband med kvalitetsbegreppet. En kvalitetsprodukt i de sydeuropeiska länderna dit också Belgien, Luxemburg och även Tyskland i viss utsträckning kan räknas är självklart en sund produkt men i synnerhet en genuin, originell produkt som har god smak.³⁶

Som framkommit i tidigare avsnitt³⁷ finns det ett brett spektrum av olika geografiska ursprungs-beteckningar baserat på deras olika funktioner. Vissa beteckningar innehåller endast en hänvisning till det geografiska ursprunget medan andra väcker vissa obestämda eller allmänna kvalitetsidéer. De med högst värde är sådana som vid användandet ger mycket starka associationer till en hög kvalitet och klara uppfattningar. Man kan därför konstatera att ursprungs-beteckningarna också har en kommunikationsfunktion. Konsumenterna använder sig av uppfattningen de fått vid valet av produkt. Det som förmedlas är ju bland annat olika upplysningar om kvalitet vilket

---

³¹ M. Levin, *En ny nordisk känneteckensrätt inför 2000-talet*, 1994, s. 520.

³² C. Mattsson, *Geografiska Ursprungs-beteckningar*, 1997, s. 26.

³³ Addor, Grazioli, a.a. s. 874.

³⁴ Europeiska Kommissionen, *Livsmedel och jordbruksprodukter av särskild kvalitet*, 1996, s. 6.

³⁵ Ibid.

³⁶ D. Rochard a.a. s. 15.

³⁷ Se ovan avsnitt 2.1.

kan underlätta konsumenternas val på marknaden. De geografiska ursprungsbeteckningarna fungerar som en förbindelselänk mellan näringsidkare och kundkretsen.³⁸ Det schweiziska institutet IHA har gjort en studie som visar att det geografiska ursprunget är mycket viktigt vid köptillfället. 45 % av konsumenterna i undersökningen ser kriteriet för ursprung som det viktigaste vid vinköp medan priset ses som det viktigaste för 25 %, årgången 11 %, typen av druva 10 %, etiketten 4 %, tillverkaren 4 %, flaskans form 1 %.³⁹

2.3 Hotbilden och behovet av skydd

Eftersom kvalitetsmedvetenheten och ett krav på högre kvalitet främjar efterfrågan för produkter med ett specifikt geografiskt ursprung ökar också den ekonomiska och politiska betydelsen för geografiska ursprungsbeteckningar. Detta resulterar i ett ökat intresse för olika ursprungsländer att skydda sina geografiska ursprungsbeteckningar.⁴⁰ Med en allt större användning av geografiska ursprungsbeteckningar har också incitamenten för ett effektivt skydd ökat vilket bekräftas genom införandet av TRIPS- avtalet 1995.⁴¹ Man kan urskilja tre huvudsakliga incitament för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar som har ett nära samband med deras funktion som diskuterades i föregående avsnitt.⁴²

- Konsumenterna skall skyddas mot GU som verkar vilseledande om varans ursprung och ofta också om dess kvalitet eller andra egenskaper. Konsumenterna blir bedragna och tror att de har köpt en genuin produkt med specifika kvalitétéer och egenskaper när de istället råkar ut för en sämre imitation.

- Det andra incitamentet är producentskyddet. Många av de existerande GU har uppnått ett värdefullt rykte som, om de inte skyddas på ett effektivt sätt kan missbrukas av ohederliga näringsidkare. Falsk användning av GU är till förfång för konsumenter och legitima producenter. De senare lider skada eftersom värdefulla marknadsandelar går förlorade och det uppnådda ryktet för deras produkter därmed skadas. För de beteckningar som har blivit välkända och kvalitetsladdade är det snyltande på goodwill som en användning av beteckningen kan innebära ett stort producentproblem. Som kommer att framgå nedan skyddar de internationella konventionerna främst mot det renodlade vilseledandet av konsumenter genom felaktiga ursprungsangivelser och inte i hög utsträckning mot parasitering av benämningar.⁴³ Den ekonomiska aspekten av producentskyddet är i stora delar av världen mycket viktig. De geografiska ursprungsbeteckningarna skyddar osynliga tillgångar som exempelvis behovet av

---

³⁸ M. Levin, a.a. s. 12.

³⁹ Addor, Grazioli, a.a. s. 867.

⁴⁰ R. Knaak, *The Protection of Geographical Indications According to the TRIPS Agreement*, 1996, s. 118.

⁴¹ Part II Section 3 i TRIPs Avtalet, artikel 22 till 24.

⁴² C. Mattsson, a.a. s. 27.

⁴³ www.wipo.org/about-ip/en/about-geographical-ind.html/p21_1712. 2003-07-02.

marknadsdifferentiering, rykte och kvalitetsnormer. Som ett exempel på en lyckad ekonomisk utveckling i ett land med hjälp av ursprungsbeteckningar kan tas Mexiko och ”Tequila” som är en mexikansk spritdryck. Öl och spritexporten svarade för 64 respektive 26 % av dryckesexporten i landet. Detta är delvis ett resultat av de ansträngningar som myndigheterna gjort för att se till att skydda mexikanska geografiska ursprungsbeteckningar i utlandet. Tequila ses som ett lysande exempel för de stora ekonomiska vinster som kan uppnås genom monopoliet på de geografiska ursprungsbeteckningarna. En ökad export av Tequila kombinerat med det produktionsmonopol som geografiska ursprungsbeteckningar tillhandahåller har genererat stora vinster för mexikanska producenter.⁴⁴

– Sist men inte minst finns det ett allmänintresse att det inte skall gå att monopolisera GU, eftersom tanken bakom dem är att de skall kunna utnyttjas av det kollektiv som den geografiska ursprungsbeteckningen berättigar. I Sverige är det inte ovanligt med monopolisering av GU. Detta sker främst genom att de geografiska ursprungsbeteckningarna utvecklas till att bli hänvisningen till en bestämd näringsidkares ursprung. Ramlösa, Kosta, Orrefors och Lammhult är exempel på GU som idag istället fungerar som varumärken.⁴⁵

De senaste 20 åren har problemen kring skydd för GU fokuserat på det bristande skyddet för ursprungsbeteckningar (appellations of origin). De flesta länder skyddar *indications de provenance* men endast några få erkänner eller skyddar *ursprungsbeteckningar*. Ett annat problem är att skyddet för ursprungsbeteckningarna inte är enhetligt eftersom ett namn kan anses generiskt i vissa länder och därför inte skyddas om det används som namnet på ett produktslag i vardagstal.⁴⁶ Ursprungsbeteckningar fick ett effektivt skydd genom Lissabonöverenskommelsen men den har idag blott 17 medlemsländer. En *ursprungsbeteckning* omfattas också per definition av begreppet *indication de provenance* och skyddas som sådant av PK och Madridöverenskommelsen. Ett sådant skydd kan tyvärr många gånger vara illusoriskt eftersom ett enskilt land kan uppfatta en viss beteckning som generisk vilket framgår av utredningen nedan.⁴⁷ De ifrågavarande problemen har sin grund i olika ståndpunkter bland världens länder. Vissa länder skyddar sina ursprungskännetecken med nationell lagstiftning och vill få dem erkända och skyddade internationellt medan de länder som saknar ett traditionellt skydd för ursprungsbeteckningar vill ha ett bättre skydd för dessa utan att behöva iaktta den strikta definitionen av ursprungskännetecken som ges i Lissabonöverenskommelsen.⁴⁸

---

⁴⁴ Addor och Grazioli a.a. s. 875.

⁴⁵ M. Levin, a.a. s. 20.

⁴⁶ Se avsnittet om risk för degeneration under 2.3.1.

⁴⁷ Se avsnitt 3.2 om Pariskonventionen.

⁴⁸ J. Audier, *TRIPs Agreement, Geographical indications*, 2002, s. 12.

2.3.1 Risk för degenerering

En risk som renderar ett särskilt intresse är den att en geografisk ursprungsbeteckning degenererar. Detta är inte ett ovanligt fenomen. Degenerering innebär att beteckningarna övergår från att ange ett geografiskt ursprung, eventuellt också laddat med kvalitetsegenskaper, till att endast representera ord för skilda produktslag utan att fortsättningsvis ha någon regional anknytning. En generisk term har således ingen juridisk innebörd. Användningen av den är fri och dess bruk är inte reglerat. Framförallt är termen inte på något sätt skyddad eller reserverad för producenter från en speciell region.

Problem uppstår givetvis när vissa benämningar som används för produkter i internationell handel uppfattas på olika sätt i olika länder. I den internationella strävan efter harmonisering är därför degenereringsproblematiken ett av de svåraste problemen att lösa. Hur skall ett mycket stort antal länder kunna komma överens om huruvida en beteckning är generisk eller inte. Den vanligaste lösningen idag är att domstolar i varje enskilt land själva får göra denna bedömning,⁴⁹ men resultatet blir givetvis inte tillfredsställande. Det är viktigt att hitta en acceptabel balans mellan de länder där en viss geografisk beteckning anses vara en ursprungshänvisning och eventuellt också indikerar kvalitetsegenskaper hos en vara och de länder där producenter och konsumenterna anser att den geografiska beteckningen är en beteckning som har kommit att stå för ett visst produktslag.⁵⁰

Rådets förordning (EEG) 2081/92 är den första internationella lagtext där ett generiskt namn definieras. Med ett namn som blivit generiskt avses enligt art. 3 i denna förordning "ett namn på en jordbruksprodukt eller ett livsmedel som, visserligen har samband med den ort eller den region där produkten eller livsmedlet från början framställdes eller marknadsfördes men har blivit den allmänna benämningen på produkten eller livsmedlet i fråga". Ett sådant namn får enligt bestämmelsen inte registreras.

Definitionen visar på den negativa evolutiva process som drabbar den geografiska ursprungsbeteckningen. Det är tidsaspekten som gör att namnet tappar sin ursprungliga betydelse för att progressivt förvärva en generisk karaktär. Ett exempel på ett namn som blivit generiskt är "Camembert". Camembert betecknade från början ett samhälle i Normandie i Frankrike vilket var det enda ställe i världen där denna produkt tillverkades. Idag, som offer för sin egen framgång har inte "Camembert" längre någon verklig geografisk anknytning. Den betecknar en typ av ost som fabriceras i fyra

---

⁴⁹ Se exempelvis art. 24.6 i TRIPs-avtalet och art. 4 i MÖ.

⁵⁰ Se WIPO DOC. SCT/8/4, 2002, s. 22.

hörn i världen.⁵¹ Andra exempel på GU som numera är degenererade är Eau de Cologne⁵², Falukorv⁵³, och Dijonsenap⁵⁴.

I ett internationellt perspektiv är det intressant att reflektera över fall där ett namn är en geografisk ursprungsbeteckning i ursprungslandet men där den ses som en generisk beteckning i många andra länder där skydd söks. Har då dessa länder rätt att vägra skydd för den geografiska ursprungsbeteckningen? Detta är förstås beroende på vilka internationella överenskommelser som de aktuella länderna är anslutna till. Det är därför nödvändigt att närmare analysera dessa konventioner.

I många konventioner är skyddet tämligen svagt. En första illustration av detta svaga skydd kan fås genom att studera art. 4 i Madrid-överenskommelsen från 1891:

”Domstolarna i varje land skall ha att bedöma, vilka beteckningar som på grund av sin generiska karaktär icke är underkastade bestämmelserna i denna överenskommelse. Ursprungsbeteckningar för vinodlingsprodukter inbegrips dock ej i det uti denna artikel omförmälda undantaget”.

Detta innebär att även om ett land åtagit sig att skydda *en indication de source* kan detta skydd vara skakigt, eftersom beteckningen av en nationell domstol kan komma att uppfattas som en generisk beteckning. Ett undantag gäller dock som framgår av artikeln för vinodlingsprodukter som åtnjuter ett absolut skydd.

Av detta resonemang framgår att det kan råda stor osäkerhet för det generella skyddet för en geografisk ursprungsbeteckning även om den är skyddad i många länder genom deras konventionsåtaganden. Det är beteckningar och inte ursprungsangivelser som det hänvisas till i artikeln. Generella begrepp som anger eller utpekar exempelvis ”svenska bilar” eller ”engelska möbler” är alltför generella för att falla in under artikeln.⁵⁵

Lissabonöverenskommelsen föreskriver ett skydd mot icke auktoriserad användning av ett registrerat ursprungskännetecken i alla medlemsländer under förutsättning att landet inte gjort invändningar innan registreringen

---

⁵¹ D. Rochard, a.a. s. 24.

⁵² Eau de Cologne var ursprungligen en produkt som såldes i staden Köln i Tyskland men som fransmännen efter krig på 1700-talet tog med sig hem och döpte till ”vatten från Köln”. Efterhand började kopior tillverkas i Frankrike och produkten förlorade sin geografiska anknytning.

⁵³ Falukorv är en välkänd produkt för oss svenskar och varifrån denna produkt ursprungligen tillverkades råder det inga tvivel om. Idag har ”falukorv” trots att den inte betecknar ursprunget för produkten registrerats som GTS, dvs. garanterad traditionell specialitet i förordning (EEG) 2082/92.

⁵⁴ Dijonsenap är en beteckning för en senap som ursprungligen tillverkades i staden Dijon i Frankrike. Med åren började dock senapen att tillverkas i flera andra franska städer och senapen förlorade därmed sin ursprungliga anknytning.

⁵⁵ J-P. Bellander, *Vilseledande om Geografiskt ursprung*, 1985, s. 23.

om att de inte anser sig kunna skydda en sådan benämning.⁵⁶ Vidare är ursprungsbeteckningar skyddade mot degenerering i alla länder så länge skyddet inte upphör i ursprungslandet.⁵⁷

Det finns dock andra lösningar som är att föredra på ett internationellt plan. De är anpassade till de formella åtaganden som ger ett internationellt skydd för geografiska ursprungsbeteckningar som till exempel registreringar, en deposition eller ett system där länder notifieras beträffande de beteckningar som skall skyddas. Exempel på det sistnämnda är det som finns i det europeiska systemet för viner (VQPRD).⁵⁸ I de här fallen respekteras andras rätt inom ramen för ett oppositionsförfarande där tredje part får framhålla om de anser den ansökande beteckningen är generisk och anledningen till detta. Ett sådant system finns också i artikel 5.3 i Lissabonöverenskommelsen. Om ett land inom ett år har gjort ett förbehåll att inte skydda den aktuella benämningen behöver den inte i framtiden upprätthålla ett skydd för den registrerade ursprungsbeteckningen. Fördelen med detta system är att det är konstant i tiden. Har väl en beteckning blivit skyddad enligt konventionen, utan förbehåll, kan inte den nationella domstolen förklara en beteckning som generisk. Ett sådant konstant system finns också inom ramen för EG i förordning 2081/92 i artikel 13.3. Här finns dock ingen rätt för länderna att göra förbehåll. Det åligger istället kommissionen och i sista hand domstolen att avgöra om en beteckning är generisk eller inte.⁵⁹

Vissa bilaterala handelsavtal tillförsäkrar geografiska ursprungsbeteckningar ett skydd för degeneration. Avtalen formuleras så att ett land lovar inskränka den generiska användningen av den geografiska ursprungsbeteckningen i utbyte mot handelsförmåner från det andra landet.⁶⁰

En skillnad mellan Lissabonöverenskommelsen och förordning 2081/92 är att i Lissabonöverenskommelsen kan skyddet mot degenerering i andra länder försvinna för det fall beteckningen upphör att skyddas i ursprungslandet. Anledningen till att skyddet upphör i ursprungslandet kan vara att beteckningen anses degenererad där eller att den tillfälligt inte uppfyller ett erforderligt villkor som uppställs i den nationella lagstiftningen. Att skyddet upphör även i andra länder kan leda till oangenäma problem för producenter som kanske har en större marknad för en produkt utomlands än i ursprungslandet. Det kan knappast ses som motiverat att de riskerar att förlora sitt skydd utomlands bara för att skyddet upphör att gälla i ursprungslandet.

---

⁵⁶ Artikel 3 i LÖ.

⁵⁷ Artikel 6 i LÖ.

⁵⁸ D. Rochard, a.a. s. 28.

⁵⁹ Beträffande svårigheterna att göra en sådan bedömning inom ramen för det europeiska systemet se avsnitt 3.5.1.3 nedan beträffande det så kallade "FETAFALLET".

⁶⁰ WIPO DOC. SCT/8/4, 2002, s. 11.

Hur ser då skyddet ut i TRIPS-avtalet som är det senaste av de internationella instrumenten? På samma sätt som i Madridöverenskommelsen avgörs frågan av nationella domstolar vilket framgår av art. 24.6. Rochard uttrycker det så att bestämmelsen betyder att vi är tillbaka på ruta ett med tydliga hänsyftningar till Madridöverenskommelsen. Den eftersträlvade harmoniseringen uteblir även här. Visserligen är TRIPS-avtalet tänkt som ett minimiskydd men det hade varit önskvärt att försöka hitta en mer enhetlig lösning än den att nationella domstolar skall avgöra den generiska karaktären. Jag anser som framgår nedan att det system som finns i LÖ är det bästa.⁶¹

Den lösning som föredragits i de internationella konventionerna är att låta den nationella domstolen bestämma om den anser att en beteckning är generisk eller inte.⁶² Finns det då några kriterier i något av de internationella instrumenten för vad som måste användas för att avgöra den generiska karaktären hos beteckningarna?

Varken Madridöverenskommelsen från 1891 eller Lissabonöverenskommelsen från 1958 nämner något om kriterier att beakta. I TRIPS-avtalet finns i art. 24.6 följande bestämmelse:

”Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to goods or services for which the relevant indication is identical with the term customary in common language as the common name for such goods or services in the territory of that Member”.

Denna bestämmelse tar inte heller upp några exakta kriterier som skall beaktas utan nämner mer övergripande ”identical with the term customary in common language”. Denna definition är dock inte särskilt behjälplig eftersom det inte finns några kriterier för att fastställa om en term är ”customary in common language”. Det finns alltså inga kriterier som objektivt skall beaktas. Det åligger istället varje nationell domstol att bedöma vad som är generiskt och vad som inte är det.

Den EG-rättsliga lagstiftningen tar ett steg framåt. Det är första gången som begreppet *generisk* definieras och dessutom nämns vissa kriterier som skall beaktas vid avgörandet huruvida ett namn blivit generiskt, art. 3.1.

”När det skall avgöras huruvida ett namn har blivit generiskt, skall hänsyn tas till alla faktorer, i synnerhet
-förhållandena i den medlemsstat som namnet kommer från och i de områden där produkten eller livsmedlet konsumeras,
-förhållandena i andra medlemsstater⁶³,
-berörd nationell lagstiftning och gemenskapslagstiftning”.

---

⁶¹ Se även diskussionen i avsnittet om TRIPS-avtalet i 3.6.11.2 nedan.

⁶² Med undantag för vinodlingsprodukter inom ramen för MÖ, ursprungs-beteckningar i LÖ och de registrerade beteckningarna inom ramen för 2081/92.

⁶³ Detta kriterium diskuterades ingående i det berömda ”FETAFALLET” Se nedan avsnitt 3.5.1.3.

Den som skall göra denna bedömning är Kommissionen som alltså har många faktorer att ta hänsyn till. För att göra en korrekt bedömning är det ofta nödvändigt att göra marknadsundersökningar där konsumenter i olika länder får svara på frågor med anknytning till den geografiska ursprungsbeteckningen. I och med utvidgningen av unionen kommer denna bedömning bli än svårare och det är inte osannolikt att det kommer att uppstå tvister när nya beteckningar skall skyddas.

Att det inom ramen för EG-lagstiftningen har uppställts kriterier för denna bedömning har givetvis ingen direkt juridisk inverkan på andra länders bedömningar men det kan ändå tänkas att åtminstone de två första kriterierna blir ett slags rättesnöre för andra länders domstolar.

3 Det internationella skyddet

3.1 Inledning

För att det immaterialrättsliga skyddet skall fungera nationellt i världens länder är det mycket viktigt att det finns en inte så liten grad av harmonisering internationellt inom denna ämnessfär. Utgångspunkten för geografiska ursprungsbeteckningar är dock, på samma sätt som skyddet för andra immateriella rättigheter att det bestäms enligt nationell lag.⁶⁴ Systemet för GU är ett system skilt från det varumärkesrättsliga systemet och de förra skyddas på olika sätt i olika länder världen över. De vanligaste sätten att skydda GU nationellt är genom sui generis registrering⁶⁵, konkurrenslagstiftning, konsumentskyddslagstiftning, marknadsföringslagar⁶⁶ och i viss utsträckning genom varumärkeslagar.⁶⁷ Det är viktigt att poängtera att det internationella skyddet för GU bygger just på att de geografiska beteckningarna är skyddade enligt nationell rätt för att sedermera kunna skyddas internationellt. Det är därför viktigt att först skydda den geografiska ursprungsbeteckningen i hemlandet och sedan försöka uppnå ett effektivt internationellt skydd, antingen genom bilaterala avtal eller genom multilaterala konventioner som länderna förhoppningsvis är anslutna till. Båda dessa skyddstyper behandlas nedan.⁶⁸

Det internationella skyddet för GU har utvecklats i flera olika steg och på olika internationella nivåer. Under lång tid skedde utvecklingen inom ramen för WIPO. WIPO administrerar bland annat de viktiga konventionerna Pariskonventionen av 1883, Madridöverenskommelsen av 1891 och Lissabonöverenskommelsen av 1958 som är de initiala konventionerna för GU och som alla behandlas nedan. De spelar fortfarande en viktig roll för GU internationellt sätt. Ett mycket stort antal medlemmar och stora anspänningar mellan i- och u-länder gjorde det svårt att på senare år utveckla det immaterialrättsliga skyddet inom ramen för WIPO och därför flyttades flera viktiga handelsrelaterade immaterialrättsliga frågor bort från WIPO och förhandlingar fördes istället inom ramen för GATT (General Agreements on Tariffs and Trade.). Förhandlingarna ledde fram till att det så kallade TRIPS-avtalet slöts 1993 och trädde ikraft 1.1 1995 med effekt för industriländerna från den 1.1 1996. U-länderna fick en övergångsperiod på 10 år för att anpassa sin lagstiftning.⁶⁹ TRIPS-avtalet innehåller visserligen främst ett minimiskydd för GU men även vissa revolutionerande bestämmelser. En viktig aspekt är också det stora antalet länder som är

---

⁶⁴ Ett lysande undantag är dock det europeiska registreringssystemet i (EEG) 2081/92 som ersätter de nationella systemen till stor del.

⁶⁵ Exempelvis Frankrike, Spanien och Italien.

⁶⁶ Exempelvis i Sverige,

⁶⁷ Exempelvis USA, Canada och till viss del Sverige.

⁶⁸ Hungria, *Geography, source, and origin: The legal framework*, 2002, s. 41.

⁶⁹ Kocktvedgaard, Levin. *Lärobok i Immaterialrätt*, 2002, s. 39.

anslutna till avtalet och den utvecklingspotential som finns därigenom. GATT har ombildats till den internationella organisationen WTO (World Trade Organisation) med säte i Genève. Det är inom ramen för WTO som den mest intressanta utvecklingen av skyddet för geografiska ursprungs-beteckningar just nu sker. Behovet av en förstärkning för skyddet av GU har även uppmärksammats inom ramen för EU och detta har lett till att produktspecifika bestämmelser har införts under 1990-talet å ena sidan för vin (rådets förordning 1493/1999) och spritprodukter (rådets förordning nr 1576/89) och å andra sidan för jordbruksprodukter och livsmedel (förordning 2081/92). Även om förordningen endast är giltig för de 15 EG-länderna är det ändå av stort intresse att närmare analysera det skyddssystem som byggts upp. Likaså gör utvidgningen av EU att förordningen kommer att få en allt större betydelse i Europa.

För att kunna besvara vilken som är styrkan och svagheten i det internationella skyddet och kunna ge förslag till förbättringar samt utreda vilka konflikter som uppstår med andra immaterialrättigheter är det givetvis nödvändigt att först grundligt redogöra för de internationella skyddssystem som finns och hur de förhåller sig till varandra.

3.2 Pariskonventionen

3.2.1 Bakgrund

Det första internationella skydd som infördes för geografiska ursprungs-beteckningar kom genom Pariskonventionen för skydd av den industriella äganderätten av den 20 mars 1883. (PK: Convention de Paris pour la protection de la propriété industrielle). De länder som undertecknat konventionen⁷⁰ bildar den så kallade Parisunionen. PK har reviderats ett flertal gånger och den senaste ändringen ägde rum i Stockholm 1967. Sverige har varit medlem i Parisunionen sedan 1885. PK administreras av den internationella organisationen WIPO (World Intellectual Property Organization/Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten). Organisationen räknas som en ”Specialized Agency” under FN. De immaterialrättigheter som behandlas i konventionen är många; Patent och nyttighetsmodeller, industriella mönster och modeller, varumärken, firma och ursprungs-beteckningar samt frågor angående undertryckande av illojal konkurrens. Av artikel 1.2 framgår att konventionen speciellt täcker *indications de provenance* eller *appellation d’origine*.

3.2.2 Syfte

Det första målet för konventionen var att samla alla medlemmar under en union, den så kallade Parisunionen. Länderna bildar fiktivt ett unikt territorium där bestämmelserna i konventionen är tillämpliga. 11 länder

---

⁷⁰ 15 april 2001 hade Pariskonventionen 162 medlemmar.

undertecknade konventionen 1883 och det framgick också då att konventionen var öppen för obegränsad tid för alla de länder som ville gå med. Som andra mål hade konventionen ett internationellt skydd för immaterialrätt. Vid upprättandet av unionen ville lagstiftaren bekämpa de svagheter som fanns i det internationella skyddet. Detta gjordes på två sätt. Det första var att införa en princip som skulle ersätta de nationella regler som särbehandlade utlänningar i förhållande till de egna medborgarna i varje land. Principen var den om nationell behandling.⁷¹ Den innebär att den som är medborgare i ett unionsland skall ha samma rättigheter och förmåner beträffande det industriella rättsskyddet i de övriga medlemsländerna som deras egna medborgare har. För att komplettera denna bestämmelse var det också viktigt att införa materiella bestämmelser för att harmonisera de nationella rättssystemen. Det är detta som kallas för principen om minimiskydd, dvs. en viss minsta skyddsnivå som medlemsländernas lagstiftning skall upprätthålla för unionsländernas medborgare

3.2.3 Omfattningen av skyddet i Pariskonventionen

Det första skyddet mot falska angivelser beträffande varans ursprung eller producenternas, fabrikantens eller handlandens identitet finns i art. 10 PK.

”Bestämmelserna i föregående artikel⁷² är tillämpliga i fall av direkt eller indirekt användning av en falsk angivelse rörande varans ursprung eller producentens, fabrikantens eller handlandens identitet”.

Fram till Lissabonkonferensen 1958 hade bestämmelsen en annan lydelse som gjorde att den blev i stort sett värdelös med tanke på falska ursprungsbezeichnungar. Då fanns ett förbehåll vilket innebar att ingripande kunde ske endast mot en falsk *indication de provenance* som fogats till en påhittad eller i bedräglig avsikt lånad firma.⁷³ Den falska beteckningen var dessutom tvungen att figurera på produkten i fråga och en hänvisning på medföljande dokument om ett visst ursprung föll utanför artikeln. Ineffektiviteten av artikeln blev påtaglig och enbart de allra grövsta missbruket av *indications de provenance* straffades.

Denna ineffektivitet uppmärksammades av WIPO som vid Lissabonkonferensen 1958 också lyckades få till en ändring. I den till dags dato gällande texten krävs det inte någon påhittad eller bedräglig firma i samband med en *indication de provenance* för att artikeln skall anses tillämplig. Det krävs inte heller längre att den falska ursprungsbezeichnung går att finna på produkten i sig. Enligt texten skall det vidare röra sig om en

---

⁷¹ Artikel 2.1 i PK.

⁷² Det är art. 9 som åsyftas där sanktionsmöjligheter vid brott mot art. 10 aktualiseras. Det handlar huvudsakligen om olika former av beslag. Se nedan i detta avsnitt.

⁷³ Den ursprungliga artikel 10:s originaltext ”Les dispositions de l’article précédent seront applicables à tout produit portant faussement comme indication de provenance, le nom d’une localité déterminée, lorsque cette indication sera jointe à un nom commercial fictif ou emprunte d’une intention frauduleuse.”

”falsk angivelse rörande varans ursprung”. Normalt rör det sig då om ett falskt namn på en region, ett speciellt område eller ett land i dess helhet. Även teckningar, stämplor och grafiska framställningar kan utgöra en ”falsk angivelse rörande varans ursprung”.⁷⁴ En bild på frihetsgudinnan kan till exempel användas på en produkt för att identifiera den som härstammande från USA. Om varan kom från ett annat land än USA skulle alltså art. 10 bli tillämplig även här. Det skiljs även mellan en ”direkt och en indirekt användning av en falsk angivelse”. När det på varan finns en oriktig geografisk angivelse beträffande det geografiska ursprunget rör det sig om en direkt användning av en falsk angivelse. Ett något trivialt exempel är när någon istället för ”Made in Sweden” skriver ”Made in Danmark” för en vara som är gjord i Sverige. Ett indirekt vilseledande föreligger när någon använder en beteckning som underförstått hänvisar till ett visst ursprung. Det kan röra sig om bilder på berömda monument från ett land, exempelvis operan i Sydney, Big Ben i London eller användning av flaggfärger eller utländska texter på produkten, mm.⁷⁵ Bellander menar att användningen av ett uttryck som ”Holländska tulpaner” för tulpaner från Belgien skulle vara *indirekt användning* eftersom ursprunget underförstått skulle ingå i detta uttryck. Att ursprunget uttryckligen framkommer här är det dock enligt min mening ingen tvekan om och det måste därför röra sig om en *direkt användning*.⁷⁶

En svaghet med PK är att den enbart skyddar mot *falska* angivelser om en varas ursprung och inte *vilseledande* angivelser om ursprunget. Om konsumenterna sätter stor tilltro till en vara som kommer från orten X och det finns en annan ort med samma namn som inte alls är lika välrenommerad för den aktuella varan kan användningen av denna homonym utgöra ett vilseledande i förhållande till konsumenterna. Ett sådant missbruk finns det dock inga hinder mot. Ett exempel är användningen av ”Made in Sweden” på tändsticksaskar som tillverkades i orten Sweden i Japan. En sådan benämning är inte falsk men med stor sannolikhet skulle den anses som vilseledande eftersom landet Sverige är känt för sina tändstickor.⁷⁷

Av PK framgår inte uttryckligen huruvida domstolarna i länder som är anslutna till konventionen kan underlåta att skydda de beteckningar som de anser vara generiska. Levin anser att så är fallet utan att närmare precisera varför. En möjlig förklaring kan dock vara att när en domstol vid bedömningen av om det rör sig om ett falskt ursprung anser att den aktuella beteckningen är namnet på en produkt så kan det logiskt inte röra sig om en falsk angivelse rörande varans ursprung. Det rör sig helt enkelt om ett produktnamn som alltså inte kan skyddas. Bedömningen av huruvida en beteckning är generisk blir således en naturlig del av bedömningen av huruvida det rör sig om en falsk angivelse av en varas ursprung.

---

⁷⁴ Se avsnitt 2.1 ovan.

⁷⁵ Levin, a.a. s. 15.

⁷⁶ Bellander, a.a. s. 13.

⁷⁷ Levin, a.a. s. 19.

Pariskonventionens Art 10bis kan också sägas ge ett skydd för geografiska ursprungsbeteckningar då den uppmanar medlemsländerna att upprätthålla ett effektivt skydd mot illojal konkurrens. Vissa exemplifieringar på förbjudna konkurrensåtgärder ges under (3). Det framgår inte uttryckligen att falska eller vilseledande geografiska ursprungsbeteckningar skall förbjudas men att använda dem måste anses vara en illojal konkurrensåtgärd. Härigenom kan medlemsländerna skydda geografiska ursprungsbeteckningar genom sin konkurrenslagstiftning och ett registreringssystem är inte nödvändigt. Troligtvis måste dock beteckningen ha ett visst anseende för att det skall anses röra sig om en illojal konkurrensåtgärd. Det är alltså främst kända beteckningar som torde kunna skyddas genom denna bestämmelse. Genom införandet av TRIPS-avtalet har artikeln fått förnyad aktualitet. I art. 22 i TRIPS-avtalet är viss användning av geografiska ursprungsbeteckningar förbjuden.⁷⁸

(b) any use which constitutes an act of unfair competition within the meaning of Article 10bis of the Paris Convention (1967).

3.2.4 Sanktioner enligt Pariskonventionen

Art 10 hänvisar i sin text till ”föregående artikel”. Det framgår att det skall upprätthållas samma sanktionsmöjligheter som anges i art. 9 om olovligen anbragta fabriks- eller handelsmärken eller firma i förhållande till nationellt skyddade kännetecken. De sanktioner som aktualiseras i art. 9 är beslagtagande vid införseln, införselförbud och beslag inom landet. Enligt p. 5 ska i första hand beslag vid införseln användas. Om lagstiftningen i landet inte medger sådana beslag skall istället införsel förbud i andra hand verkställas och i sista hand skall beslag inom landet göras.⁷⁹ I p. 6 finns dock en bestämmelse som omkullkastar kravet på att länderna har en lagstiftning beträffande de sanktioner som nämnts. Om lagstiftningen i ett land inte medger någon av ovannämnda sanktioner skall, till dess lagstiftningen ändrats, denna ersättas med ”de rättsmedel, som det ifrågavarande landets lagstiftning i jämförbara fall tillförsäkrar landet egna medborgare.” Detta kan tolkas som att ett medlemsland inte är tvingat att stifta nya lagar innehållande bestämmelser om införsel, beslag etc.⁸⁰ Pehrson anser att regeln tyder på att unionsländerna är förpliktade att ändra sin lagstiftning i överensstämmelse med art 9. Han menar dock samtidigt att det råder enighet om att en sådan skyldighet inte gäller.⁸¹ Det är många länder som fortfarande inte har infört någon lagstiftning med ett tillfredsställande innehåll.⁸²

---

⁷⁸ Se avsnitt 3.6.3 nedan.

⁷⁹ Ladas, *Patents, Trademarks, and Related Rights*, 1975 s. 1582.

⁸⁰ SOU 1958:10 s. 241.

⁸¹ L. Pehrson, *Varumärken från Konsumentens synpunkt*, 1981 s. 439.

⁸² D. Rochard, a.a. 2002, s. 50.

En geografisk ursprungsbeteckning ses som en kollektiv rättighet och kan inte ägas av en enskild person. En viktig fråga är också vem som kan betraktas som målsägare när det gäller ursprungsbeteckningen. Detta har därför uttryckligen definierats i art 10.2. ”Såsom målsägande skall alltid anses varje producent, fabrikant, eller handlande, vare sig fysisk eller juridisk person, som sysselsätter sig med produktion eller tillverkning av eller handel med varor av ifrågavarande slag och som idkar rörelse antingen på den såsom ursprungsort falskeligen angivna orten eller i den trakt, där denna ort är belägen, eller i det falskeligen angivna landet eller i det land, där den oriktiga ursprungsbeteckningen användes.”

Av definitionen utesluts alla invånare i den geografiska sfären som inte har med produktion eller handel av varor av ifrågavarande slag att göra. Likaså utesluts alla som inte samtidigt har ett geografiskt samband med ursprungsplatsen och idkar rörelse där.

Det finns givetvis utrymme för den nationella lagstiftaren att tillåta andra målsägare som inte omfattas av definitionen i art 10. Ett tänkbart subjekt som inte täcks direkt av definitionen ovan men som ändå enligt min mening skulle vara förtjänt av skydd framhävs i följande hypotes. Antag att två konkurrenter på samma ort är sysselsatta med produktion av varor av samma slag. Om en av producenterna använder en märkning av en falsk ursprungsbeteckning, exempelvis ”Växjö, Sweden” vid sin export, fastän han tillverkar produkterna i sin hemstad Köpenhamn, skulle den andra producenten enligt definitionen ovan inte omfattas av målsägandebegreppet. Han skulle dock självklart kunna lida skada om den falska ursprungsbeteckningen ses som mer värdefull kommersiellt sett. Inget hindrar då att han, om nationell rätt tillåter det, stämmer den andre producenten. Den ovan angivna definitionen av målsägande är således inte uttömmande men dock bindande på det sätt att de subjekt som omfattas av definitionen *alltid* skall betraktas som målsägande.

Artikel 10ter ålägger dessutom länder som är anslutna till konventionen att se till att korporationer och föreningar får föra talan vid domstol eller administrativ myndighet om undertryckande av sådant som behandlas i art. 9 och 10.

3.2.5 Sammanfattning

Det skydd för geografiska ursprungsbeteckningar som erhålls genom PK måste ses som starkt begränsat. För det första är det enbart den generella grupp av geografiska ursprungsbeteckningar som kallas *indications de provenance* som skyddas. Det är enbart det falska ursprunget för en produkt som det fokuseras på och de som främst drar nytta av skyddet är konsumenterna. Skyddet syftar inte till att hindra renommésnyltning och det upprättas inte någon form av egentligt producentskydd. Detta intryck förstärks av att det inte finns något skydd mot *vilseledande* beteckningar vilket öppnar upp för ett missbruk av homonyma prestigefyllda

beteckningar. Likaså ges inget skydd i ett annat medlemsland för beteckningar som där är att uppfatta som generiska.

Skyddet mot illojal konkurrens anses efter införandet av TRIPS-avtalet helt säkert kunna tillämpas på missbruket av *indications de provenance*. Det rådde dock osäkerhet om detta tidigare.⁸³ Skyddet mot illojal konkurrens kan visserligen anses vara ett skydd för vissa producenter som härstammar från en viss ort. Ett effektivt skydd skall således upprättas vilket innebär förbud mot ett sådant missbruk. Exakt vad detta innebär i förhållandet till *indications de provenance* är dock inte helt lätt att utröna av den text som finns i PK. Innebär detta exempelvis ett skydd mot vilseledande *indications de provenance*?

De sanktioner gentemot falska *indications de provenance* som uppräknas i konventionen är relativt effektiva men eftersom det är ett frivilligt system framstår inte heller dessa bestämmelser särskilt imponerande. Länderna kan själva välja vilka sanktioner som de vill använda.

Om ett land skulle välja att inte följa PK finns det inte något särskilt sanktionssystem inbyggt i konventionen. På det sättet är PK ett tandlöst system. Ett undantag kan dock noteras för de länder som också är anslutna till WTO. Bestämmelserna om illojal konkurrens faller numera under art. 22.2 i TRIPS-avtalet vilket innebär att de sanktionsmöjligheter som finns i TRIPS-avtalet med bland annat handelssanktioner som följd kan aktualiseras om ett land inte fullgör sina åtaganden enligt konventionen. Avslutningsvis är det positivt att ett så stort antal länder är anslutna till PK vilket gör att minimibestämmelserna ändå får ett stort globalt genomslag.

3.3 Madridöverenskommelsen angående undertryckande av oriktiga eller vilseledande beteckningar på handelsvaror av den 14 april 1891⁸⁴

3.3.1 Syfte

Den första versionen av Pariskonventionen från 1883 var ingen tillfredsställande lösning för skyddet av ursprungsbeteckningar i sig eftersom ingripande kunde ske endast när en falsk ursprungsbeteckning fogats till en påhittad eller i bedräglig avsikt lånad firma.⁸⁵ Länder som hade ett stort intresse av ett förbättrat internationellt skydd för

---

⁸³ Se Levin, a.a. s. 27.

⁸⁴ Madridöverenskommelsen har reviderats 4 gånger och detta har skett i Washington 1911, Haag 1925, London 1934 och Lissabon 1958. Den fick även en tilläggsakt i Stockholm 1967.

⁸⁵ Se versionen av art. 10 i Pariskonventionen innan revisionskonferensen i Lissabon 1958 och avsnitt 3.2.3 ovan.

ursprungsbeteckningar skapade därmed ganska omgående Madridöverenskommelsen. Detta gjordes inom ramen för art. 19 i PK som tillåter medlemsländerna att sluta specifika avtal med syfte att skydda immaterialrättigheter.⁸⁶

3.3.2 Omfattningen av skyddet i Madridöverenskommelsen

Portalparagrafen i Madridöverenskommelsen är art. 1

”Varje vara, på vilken finnes anbragt en oriktig eller *vilseledande* beteckning, varigenom ett av de länder, på vilka denna överenskommelse är tillämplig, eller en plats, belägen inom något av dessa, direkt eller indirekt anges såsom ursprungsland eller ursprungsart, skall tagas i beslag vid införsel till något av nämnda länder.” (förf. kursivering.)

Den stora skillnaden gentemot PK var att nu även *vilseledande* beteckningar omfattades av skyddet. En vilseledande beteckning kan vara en som är bokstavligt sann men ändå vilseledande. Ett exempel på ett vilseledande kan åskådliggöras med följande exempel. Antag att ett geografiskt namn existerar i två olika länder men används som ursprungsbeteckning enbart för produkter härstammande från det aktuella stället i ett land. Användningen av en *indication de provenance* för producenter från det andra landet kan inte ses som användning av en ”falsk” beteckning men konsumenter kan bli vilseledda av sådan användning.⁸⁷ Angivelsen eller antydningen om viss ursprungsbeteckning kan vara uttrycklig eller underförstådd vilket alltså innefattar både en direkt och indirekt hänvisning. PK innehöll enbart ett skydd mot falska ursprungsangivelser.

Bellander anser att en *indication de provenance* där den oriktiga eller vilseledande ursprungsbeteckningen används tillsammans med uttryck som ”konstgjord” eller ”imiterad” exempelvis inte är tillåtet enligt konventionen. Inte heller att använda ord som ”typ” ”sort” ”kopia” eller andra liknande benämningar tillsammans med ursprungsbeteckningar skulle vara tillåtet enligt honom. De vilseleder om att produkten härstammar från den åsyftade platsen.⁸⁸ Rochard är dock av en annan åsikt. Han menar att en av svagheter med Madridöverenskommelsen just är att den inte skyddar mot falska eller vilseledande beteckningar när dessa åtföljs av uttryck som enligt honom är *korrigering* (förf. kursivering). Som exempel tar han ord som ”genre”, ”typ”, ” och även ”imitation”. Han menar att det inte är ett inkräktande på den i Frankrike skyddade benämningen ”volaille de Bresse” (höns från Bresse) när någon i Canada eller någon annanstans producerar och benämner en produkt ”facon volaille de Bresse” (ungefär; på sättet som höns från Bresse).⁸⁹

---

⁸⁶ 15 juli 2003 hade Madridöverenskommelsen 33 medlemmar, däribland Frankrike, Tyskland, Italien, Japan, Spanien, Sverige och Storbritannien.

⁸⁷ Se WIPO DOC. SCT/8/4, 2002 s. 13.

⁸⁸ Bellander, a.a. s. 21.

⁸⁹ D. Rochard a.a. s. 54.

Jag är här benägen att hålla med Rochard i hans bedömning. Av ordalydelsen i art. 1 framgår uttryckligen att det skall röra sig om en ”oriktig eller vilseledande beteckning...varigenom...ett land eller en plats...skall anges såsom ursprungsland eller ursprungsort”. Om det till en *indication de provenance* sätts beteckningar som genre, typ eller imitation framgår det ju klart att det som producenten gör är att likna varan vid produkter som har ett visst ursprung. Lika klart är enligt min mening att konsumenterna på grund av tillägget förstår att det inte rör sig om en vara med ursprung i den ort eller i det land som den geografiska beteckningen hänvisar till och därmed inte vilseleds. Landet eller platsen anges inte längre som ursprungsland eller ursprungsort och artikeln är därmed inte tillämplig. Om vi exempelvis skriver ”vin av Champagnetyp” så anger detta uttryck enligt min mening inte att ursprungsorten är Champagne.⁹⁰ Däremot anser jag att det självklart kan röra sig om ett fall av renommésnyltning i dessa fall om ursprungslandet eller ursprungsorten har ett gott rykte och förknippas med vissa egenskaper. Detta är dock något som Madridöverenskommelsen liksom PK inte skyddar mot.⁹¹ Ett förslag att införa ett utökat skydd där även användning av en beteckning med neutraliserande tillägg skulle förbjudas blev dessutom avvisat vid Lissabonkonferensen 1958.⁹² Levin menar att utnyttjandet av en *indication de provenance* med tillägg som ”-sort”, ”-typ”, ”-kopia”, dels kan ses som ett orättmättigt goodwillutnyttjande, dels innebär en uppenbar risk för degeneration av den så använda beteckningen. Som hon mycket klarsynt påpekar innebär det faktum att det överhuvudtaget är attraktivt att använda beteckningen i fråga att den redan är kvalificerad i köparens medvetande. Annars skulle ju ett utnyttjande vara ointressant. Ett sådant snyltande bör därför enligt henne förbjudas på samma sätt som i varumärkesrätten.⁹³

Av artikel 1 framgår även att den oriktiga eller vilseledande beteckningen skall finnas *anbragd* på varan i fråga (förf. kursivering). Detta skulle innebära att det skulle gå att använda en oriktig eller vilseledande beteckning i marknadsföringen av varan eller på medföljande dokument vid exporten. Artikel 3bis sätter dock stopp för ett sådant agerande.

”De länder, på vilka denna överenskommelse är tillämplig, förbinder sig likaledes att förbjuda användande, med avseende på försäljning, skyltning, eller utbudande av varor, av alla beteckningar, som har karaktären av ett offentliggörande och är ägnade att vilseleda allmänheten angående varors ursprung, genom att låta dem förekomma på skyltar, annonser, räkningar, vinlistor, affärsbrev och –dokument eller andra affärsmeddelanden.”

---

⁹⁰ Även om nu Champagne mer räknas som en region än en ort. I den franska originaltexten står det dock ”lieu d’origine” vilket torde omfatta även regioner.

⁹¹ R. Knaak, *The Protection of Geographical Indications According to the TRIPs Agreement*, 1996 s. 121.

⁹² Ladas, *Patents, Trademarks and Related rights*, 1975, s. 1592.

⁹³ M. Levin, a.a. s. 67.

Muntlig användning via TV och radio av en oriktig eller vilseledande beteckning är dock tillåten även om förslag varit uppe på att även sådant bruk skulle förbjudas.⁹⁴

Bedömningen av huruvida ett vilseledande föreligger skall i enlighet med principen om nationell behandling ske i det land där skydd söks.⁹⁵ En mycket viktig bestämmelse som starkt begränsar betydelsen för det internationella skyddet för GU är art. 4 i Madridöverenskommelsen. Av denna framgår att det är domstolarna i varje land som också har att bedöma huruvida en beteckning anses som generisk och således inte omfattas av bestämmelserna i överenskommelsen.⁹⁶ De beteckningar som ursprungligen användes för att ange varor som tillverkades i ett specifikt område och som har kommit att till viss utsträckning identifieras med varan omfattas av artikeln. Mer generella begrepp som ”svenska handskar” eller ”norska koftor” omfattas dock inte av artikeln eftersom de anses alltför generella.⁹⁷ När bedömningen av en bestämmelse i konventionen blir beroende av hur de nationella domstolarna ställer sig i frågan blir det stora variationer mellan de olika länderna. I Sverige uppfattas exempelvis Camembert, Emmentaler och Roquefort som ostbeteckningar som anger en ost av en viss typ. Användningen av dessa beteckningar är då också tillåten för alla producenter enligt art. 4 i Madridöverenskommelsen. En del länder kommer alltså att anse att på deras territorium är en benämning inget annat än en generisk beteckning och således öppen för användning av alla. I ett annat land anses den dock vara en verklig *indication de provenance* som förtjänar skydd. Som konsekvens av möjligheten till dessa olika nationella bedömningar tillkommer en ökad risk för missbruk. De länder som har ett internt juridiskt system där användningen av falska eller vilseledande ursprungsbeteckningar bestraffas kan undandra sig sin skyldighet att tillgodose de övriga unionsländernas krav på skydd. Den nationella domstolen framhäver då den påstådda generiska karaktären för den ifrågavarande produkten. Denna möjlighet är en väg som vissa länder inte varit nödbedda att använda.

Högsta domstolen i Brasilien⁹⁸ har exempelvis i två separata mål funnit att de mycket kända benämningarna ”Champagne” och ”Cognac” är generiska termer som således kan användas av alla producenter som så önskar i Brasilien.⁹⁹ Vid ett par av revisionskonferenserna¹⁰⁰ har det föreslagits att den generiska karaktären hos en produkt skulle beslutas av domstolarna i produktens ursprungsland. Även frågan om införandet av en internationell

---

⁹⁴ Bellander, a.a. s. 21.

⁹⁵ SOU 1993:59 s. 281.

⁹⁶ Se avsnitt 2.3.1 ovan för en mer omfattande utredning av degenerationens betydelse för GU internationellt sett.

⁹⁷ Ladas, a.a. s. 1589.

⁹⁸ Medlem i Madridöverenskommelsen sedan 1986.

⁹⁹ D. Rochard, a.a. 2002, s 54. De aktuella målen är ”Ronéo INAO nr 95-105 från 26 nov 1974 och Ronéo INAO nr 95-105 från 4 februari 1994.

¹⁰⁰ Washington 1911 och Haag 1925.

domstol för att fatta dessa beslut har diskuterats men inget av förslagen har vunnit framgång.¹⁰¹

3.3.3 Undantag för ursprungsbeteckningar på vinodlingsprodukter

Ett steg framåt för det internationella skyddet var samtidigt att vinodlingsprodukter skyddas från degeneration genom andra meningarna i art. 4.

”Ursprungsbeteckningar för vinodlingsprodukter inbegrips dock ej i det uti denna artikel omnämnda undantaget”.

Det är för dessa produkter inte längre regeln om nationell behandling som skall tillämpas utan en ”supranationell” regel som påverkar alla medlemmarna i unionen med en avsikt att utmynna i en enhetlighet i skyddet för dessa beteckningar. Bestämmelsen innebär att en nationell domstol aldrig kan hänvisa till att en beteckning för vinodlingsprodukter är generisk när en utländsk ursprungsbeteckning som är skyddad i ursprungslandet söker skydd.¹⁰² De åtnjuter således ett absolut skydd. Närhelst en ursprungsbeteckning används för vin som kommer från en annan plats än den indikerade blir alltså Madridöverenskommelsen sanktioner tillämpliga. Något som inte framgår av den svenska texten är att skyddet gäller enbart regionala beteckningar.¹⁰³ Beteckningar som Champagne, Cognac och Porto är typiska exempel på beteckningar som faller under undantagsbestämmelsen i art. 4. En beteckning som ”svenskt vin” omfattas således inte av bestämmelsen men en sådan beteckning kan dock aldrig bli generisk eftersom den är alltför generell. Däremot kan beteckningar som hänvisar till en viss stad, exempelvis ”Sauternevin”,¹⁰⁴ bli betraktade som generiska av en domstol eftersom de inte omfattas av undantaget.

Ett exempel på beteckningar för vinprodukter som förbjudits är ”Madeira of Spain” som inte ansågs tillåten i Frankrike eftersom Madeira är en portugisisk stad. Vidare förbjöds i Schweiz varje direkt eller indirekt obehörigt användande av beteckningarna ”Armagnac” och ”Cognac” eftersom de är franska beteckningar.¹⁰⁵ Även om röster har höjts för att utvidga undantaget till andra produkter har skyddet begränsats till

---

¹⁰¹ Bellander a.a. s 23.

¹⁰²R. Knaak, The Protection of Geographical Indications According to the TRIPS Agreement, 1996, s. 121.

¹⁰³ Detta framgår av den auktoritativa franska originaltexten ”..les appellations *régionales* de provenance des produits vinicoles n’étant pas comprises dans la réserve spécifiée par cet article”. (Förf. kursivering.)

¹⁰⁴ En fransk ort.

¹⁰⁵ Ladas, a.a. s. 1591.

vinprodukter.¹⁰⁶ Det har bland annat föreslagits att produkter som fått sina egenskaper av vissa jord- och klimatförhållanden skulle undantas. En del länder har ansett det orättvist att de vinproducerande länderna fått ett komplett skydd för sina ursprungsbeteckningar medan andra länders skyddsvärda geografiska beteckningar inte fått ett sådant utvidgat skydd. Detta anses också ha hämmat anslutningsbenägenheten till konventionen.¹⁰⁷ Åsikterna om varför just vinprodukter har fått ett utökat skydd råder det delade åsikter om i den franska doktrinen. Roubier anser att lagstiftaren har åsyftat dessa produkter då de är de praktiskt viktigaste varorna när det gäller geografiska ursprungsbeteckningar. G. Maillard anser att utvidgandet av artikel 4 till andra produkter skulle varit fel. Han uttrycker det som så att man överallt kan göra Eau de Cologne och ryskt läder om man bara känner till ”recepten” medan produkterna för vin från olika områden alla har egna egenskaper precis som de fysiska attributen hos en individ anser han.¹⁰⁸ Det finns dock andra produkter än vin som kan sägas ha ett samband med den geografiska miljön där odling sker varför detta argument enligt min mening inte är helt tillfredsställande. Mer troligt är antagligen att det är vinodlingsländernas starka ekonomiska intressen som ligger bakom undantaget.

3.3.4 Sanktioner enligt Madridöverenskommelsen

Precis som i PK stadgas att de åtgärder som länderna kan välja mellan att vidta mot oriktiga eller vilseledande *indications de provenance* är beslag vid införseln till ett unionsland, beslag i det land ursprungsbeteckningen anbragts eller inom det land till vilket varan blivit införd, samt införselbud.¹⁰⁹

Beslag vid införseln i ett land regleras i art.1.1. Beslag i det land där den oriktiga eller vilseledande ursprungsbeteckningen anbragts stadgas det om i art.1.2 Bestämmelsen reglerar även beslag av varan inom det land till vilket den oriktiga eller vilseledande beteckningen införts. Om lagstiftningen inte medger beslag vid införseln skall detta enligt art. 1.3 ersättas med införselbud. Här framkommer klart att det alltså inte är något absolut krav för länderna att göra beslag för varor som införts. I art. 1.4 anges precis som i Pariskonventionens art. 9.6 att om den interna lagstiftningen inte möjliggör någon av dessa åtgärder skall i stället, tills lagstiftningen ändrats de åtgärder som i jämförbara situationer står till buds för nationens egna medborgare tillämpas. Här gäller alltså en princip om nationell behandling som dock kan vara värdelös om det aktuella landet inte har någon effektiv lagstiftning som sanktionerar konventionsbrotten. Som tidigare nämnts

---

¹⁰⁶ Jämför diskussionen i WTO om utvidgningen av det absoluta skyddet i art. 23 i TRIPs-avtalet till andra produkter än vin och sprit. Se avsnitt 3.6.9.1

¹⁰⁷ Ladas, a.a. s. 1592.

¹⁰⁸ D. Rochard a.a. s 55 f not 155.

¹⁰⁹ Artikel 1, 2 och 3 i Madridöverenskommelsen.

beträffande PK, anses inte heller någon skyldighet föreligga för landet att införa en lagstiftning på området med bakgrund av nämnda bestämmelse.¹¹⁰

En något bättre skyddsnivå införs dock jämfört med Pariskonventionen med införandet av art.1.5. Av denna bestämmelse framgår att om det saknas rättsmedel mot undertryckande av oriktiga eller vilseledande ursprungsbeteckningar skall myndigheterna tillämpa de bestämmelser som finns givna genom motsvarande bestämmelser i lagarna om varumärken eller om firma. Det kan röra sig om bestämmelser om importförbud eller beslag som alltså skall hållas tillgängliga för geografiska ursprungsbeteckningar.

För frågan om vem som har rätt att påtala skydd för ursprungsbeteckningen föreligger som vanligt ett problem eftersom det inte finns någon egentlig ägare av en ursprungsbeteckning. Beteckningar för ort, trakt och land tillkommer landet och kan normalt inte registreras för en enskild näringsidkare. Som dock påpekats kan beteckningar också bestå av bilder på kända monument som anses hänvisa till ett visst land. Inte heller dessa kan dock anses ha en specifik ägare i dessa sammanhang. Enligt art. 2 Madridöverenskommelsen kan beslag ske på begäran av målsägande eller ex officio av allmän åklagare eller annan myndighet. Vem som räknas som målsägande framgår inte av Madridöverenskommelsen men det finns däremot en uttrycklig förklaring om detta i PK art.10 st. 2.2 vilken man här torde kunna använda som referens.¹¹¹

Art 2.2 har följande lydelse. ”Myndigheterna skall icke vara skyldiga att verkställa beslag på transitogods”. Samma bestämmelse finns också i art. 9.4 i PK. Den något diffusa texten har givit upphov till olika tolkningar. En är att lagen i ett land kan föreskriva att beslag kan göras men att det sedan är endast på begäran av intresserad part som detta verkställs av myndigheterna och alltså inte av dem på eget initiativ. En annan tolkning är att beslag av transitogods inte är obligatoriskt enligt konventionen utan att det är lagstiftningen i varje land som kan föreskriva om sanktionen skall tillämpas eller inte.¹¹² Jag anser att ordalydelsen tyder mer på att den senare tolkningen är korrekt.

3.3.5 Sammanfattning

Madridöverenskommelsen är idag inte ett särskilt effektivt system för att komma till rätta med missbruket av geografiska ursprungsbeteckningar. Den stora förbättringen jämfört med Pariskonventionen är det generella skyddet mot vilseledande som finns samt skyddet mot degeneration av beteckningar på vinodlingsprodukter. Problemet med att beteckningar för övriga produkter kan förklaras vara generiska av nationella domstolar är dock inte

---

¹¹⁰ Se ovan, avsnitt 3.2.4 och SOU 1958:10 s. 241 not 1.

¹¹¹ Se avsnitt 3.2.4 ovan.

¹¹² Bellander, a.a. s. 26.

löst. Madridöverenskommelsen har visserligen 33 medlemsländer idag men den lever också i skuggan av det nyinförda TRIPS-avtalet som omfattar en mycket stor del av dessa länder. De två avtalen existerar dock sida vid sida och det är fullt möjligt och också önskvärt att vara ansluten till båda. De senaste 25 åren har bara fyra länder anslutit sig till Madridöverenskommelsen vilket indikerar att det inte är någon dynamisk utveckling kring konventionen. Efter införandet av TRIPS-avtalet kan vi nog räkna med än färre anslutningar.

Det finns flera förklaringar till att länder har dragit sig för att ansluta sig till Madridöverenskommelsen. Frankrike har som initiativtagare till konventionen och som flitig användare av geografiska ursprungsbezeichnungar för produkter givetvis haft stor nytta av den. Många länder anser dock inte att de har skyddsvärda beteckningar i den utsträckning att det är lönt att ansluta sig till Madridöverenskommelsen. Ett annat skäl till att vissa länder inte anslutit sig är att deras beteckningar inte designerar vinprodukter och att de därmed inte blir absolut skyddade. En orsak till det svaga intresset på senare år kan också tänkas vara ändringen av Pariskonventionen 1958 som innebar att en falsk ursprungsbezeichnung inte längre behövde fogas till en påhittad eller i bedräglig avsikt lånad firma. Detta gjorde att incitamenten för att tillträda Madridöverenskommelsen minskade. En del länder är också rädda att en anslutning skulle störa den inhemska produktionen eftersom vissa utländska beteckningar fritt har använts av fabrikanter och leverantörer. Ett mycket klokt uttalande gjordes dock av det tyska patentkontoret i ett fall som rörde osten "Camembert". Det antydde att det bästa sättet att skydda den inhemska produktionen på "is not to contribute to the development and amelioration of foreign reputed products by the use of their appellations, but by bettering the quality of national products".¹¹³ Detta uttalande tycker jag väl kastar ljus på den del av strävandet kring de geografiska ursprungsbezeichnungarna som syftar till att de skall ha en kvalitetsangivande funktion.

Det i dagsläget stora problemet med utnyttjande av goodwill och snyltning av kända beteckningar kommer Madridöverenskommelsen lika lite som PK till rätta med. Kända beteckningar som "Persiska mattor" kan alltså användas så länge som "Made in Italy" anges och det verkliga ursprunget således framkommer. Då föreligger som framgått inget vilseledande beträffande det geografiska ursprunget. Beteckningar riskerar därmed att urvattnas. I dagsläget när diskussionerna inom WTO i mycket rör sig kring behovet att skydda beteckningar från snyltning och usurpation är alltså inte heller Madridöverenskommelsen något effektivt skydd.

Madridöverenskommelsen reglerar inte uttryckligen konflikter som kan uppstå med andra immaterialrättigheter, exempelvis varumärken. Den enda referens som görs till varumärken är när det i art. 1.5 talas om att de rättsmedel som finns för varumärken under vissa förutsättningar kan bli tillämpliga på geografiska ursprungsbezeichnungar. Vad som händer om ett

---

¹¹³ Ladas, a.a. s. 1600.

varumärke registreras och kommer i konflikt med en *indication de provenance* framgår inte. Om ett varumärke består av ett Ortsnamn från exempelvis ett annat land än tillverkningslandet för produkten torde detta varumärke dock kunna förbjudas enligt art. 1 i Madridöverenskommelsen eftersom det räknas som en oriktig beteckning.

Ett problem med både PK och Madridöverenskommelsen är att de inte innehåller något sanktionssystem för de länder som inte följer konventionen. Madridöverenskommelsen blir därför på liknande sätt som PK ett tandlöst instrument. Att inte fullgöra sina åtaganden enligt en internationell konvention ger visserligen upphov till ett internationellt ansvar för landet. Enligt de internationella rättsprinciperna är det dock upp till de enskilda ländernas goda vilja att erkänna sitt tillkortakommande eller att åtminstone acceptera att underordna sig en internationell jurisdiktion såsom exempelvis ICJ. Dessutom saknas den politiska dynamiken i de konventioner som administreras av WIPO till skillnad från situationen i WTO. Att införa en panel liknande den som finns enligt TRIPS-avtalet skulle sätta mer press på länderna att verkligen stå fast vid sina åtaganden.¹¹⁴

En revision av Madridöverenskommelsen känns avlägsen främst på grund av att utvecklingen av skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar huvudsakligen sker inom ramen för WTO och med största sannolikhet kommer utvecklingen främst att fortskrida där. Ett problem med internationella konventioner vilket ligger i deras natur är att ju fler länder som är anslutna till dem desto svårare är det att förhandla fram en ny lösning på ett problem.

Det finns flera hypotetiska förslag som skulle kunna förbättra skyddet för *indications de provenance* inom ramen för Madridöverenskommelsen. Ett är att införa en verklig definition av *indication de provenance* som utgångspunkt för skyddet. En sådan finns inte idag i konventionstexten. Ett ytterligare framsteg skulle vara att få stopp på utnyttjandet av vissa *indications de provenance* genom att införa ett förbud mot all användning av dessa även med neutraliserande tillägg och i samband med att ursprungslandet anges. Detta skulle ge ett mycket starkare producentskydd. Det som skulle ge mest genomslag men som samtidigt är mest kontroversiellt skulle vara att upplåta till ursprungslandet att besluta huruvida en beteckning är generisk eller inte. Att en sådan bestämmelse skulle införas generellt i Madridöverenskommelsen är dock inte troligt, främst på grund av motståndet från de vinproducerande länderna. Ett alternativ skulle vara att gemensamt införa en domstol för att lösa denna fråga som kunde beakta situationen i alla länder. Med tanke på att åtta¹¹⁵ av de länder som är anslutna till Madridöverenskommelsen är medlemmar i EU och omfattas av förordning (EEG) 2081/92 där EG-domstolen är sista instans för tolkning är det inte ett troligt scenario att en sådan domstol införs. Med tanke på den mycket begränsade utveckling som har skett av

---

¹¹⁴ Se avsnitt 3.6.6 nedan.

¹¹⁵ Frankrike, Tyskland, Irland, Italien, Portugal, Spanien, Sverige, och Storbritannien.

konventionen under de närmare 100 år som den har varit ikraft känns det som om det är mycket tveksamt om en revidering av konventionen kommer att ske inom en nära framtid.

3.4 Lissabonöverenskommelsen

3.4.1 Inledning

Viljan hos vissa länder att skapa ett effektivt skydd för geografiska ursprungsbeteckningar gjorde att de inom ramen för den generella Pariskonventionen för skydd av den industriella äganderätten av den 20 mars 1883 skapade de nya konventionerna Madridöverenskommelsen och nu senast Lissabonöverenskommelsen. Som uppmärksammats var Madridöverenskommelsen ingen helt lyckad konstruktion.¹¹⁶ Det var föga förvånande Frankrike som tog initiativ till ett längre gående skydd vilket också till sist genomdrevs vid konferensen i Lissabon 1958. Nio länder skrev under överenskommelsen men Sverige var inte en av dem.¹¹⁷ Sverige är inte heller idag anslutet till Lissabonöverenskommelsen till skillnad från de två övriga konventionerna ovan. Den uppenbara förklaringen till detta torde vara att vi inte har ett så stort antal skyddsvärda beteckningar att det ansetts motiverat att tillträda konventionen.

Lissabonöverenskommelsen administreras av WIPO som handhar det register med geografiska ursprungsbeteckningar som upprättades i samband med ikraftträdandet av överenskommelsen.¹¹⁸ Dessutom ger WIPO ut skriften "Les Appellations d'origine". Lissabonöverenskommelsen upprättades inom ramen för Parisunionen i enlighet med dess art. 19. Den är till för länder som önskar upprätta en högre skyddsnivå mellan sig än vad som huvudkonventionen föreskriver som minimiskydd.

3.4.2 Syfte

Syftet med Lissabonöverenskommelsen var att skydda den begränsade grupp av geografiska ursprungsbeteckningar som kallas för appellations d'origine. Levin översatte som tidigare nämnts appellations d'origine till ursprungskännetecken men i och med införandet av rådets förordning (EEG) 2081/92 anser jag att termen *ursprungsbeteckning* är den som skall användas. Anledningen till detta är att definitionen i förordningen för vad som kallas *ursprungsbeteckning* är näst intill identisk med den i Lissabonöverenskommelsen och det därför vore olämpligt att använda sig av beteckningen ursprungskännetecken när Lissabonöverenskommelsen

---

¹¹⁶ Av skäl som uppmärksammats ovan under 3.3.5.

¹¹⁷ Frankrike, Spanien, Italien, Cuba, Ungern, Israel, Portugal, Rumänien och Tjeckoslovakien var de första staterna som gick med i Lissabonöverenskommelsen.

¹¹⁸ 1999 fanns 831 ursprungsbeteckningar registrerade hos WIPO. 560 av dessa var franska.

diskuteras. Det finns heller ingen officiell svensk översättning av Lissabonöverenskommelsen där någon av termerna används.

Det revolutionerande med Lissabonöverenskommelsen är att den innehåller ett registreringssystem samt åtskilliga materiella regler som gör att skyddet blir mycket effektivt när det väl uppkommit. Nydanande var också att det enbart var den begränsade gruppen som kallas ”*appellation d’origine*” som skyddades. Inte bara ursprungsbeteckningar för livsmedelsprodukter kan registreras utan även ursprungsbeteckningar för hantverks- och industriella produkter. Bland registreringarna märks bland annat ursprungsbeteckningar för produkter som drycker, frukter, grönsaker, tobak, paprika, mjöl, ost, porslin, krukor, handvävda produkter, bordsserviser, juveler, musikinstrument, vapen m.m. De registreringar som gjorts ger dock indikationer på vilka produkter som främst är av intresse att registrera. 69 % av registreringarna rör vinprodukter, 8 % spritprodukter, 13 % jordbruksprodukter och 10 % andra produkter.¹¹⁹

3.4.3 Definition

Definitionen för *ursprungsbeteckningar* står att finna i artikel 2.1.

”den geografiska beteckningen på ett land, en trakt eller en ort, vilken beteckning avser att utmärka en vara, som härstammar därifrån och vars kvalitet eller beskaffenhet beror uteslutande eller huvudsakligen av den geografiska miljön, däri inbegripet de naturliga och mänskliga faktorerna”

Av definitionen kan utläsas flera viktiga kriterier. En *ursprungsbeteckning* kan för det första bestå bara av beteckningen på ett land, en trakt eller en ort. Det måste alltså existera ett verklig geografiskt ställe som heter som beteckningen. Här märks en skillnad gentemot de beteckningar som det talas om i PK och Madridöverenskommelsen. De kan nämligen även bestå av andra symboler än just geografiska namn.¹²⁰

För det andra måste *ursprungsbeteckningen* användas för att beteckna namnet på en produkt som härstammar från den aktuella geografiska sfären. Beteckningen har alltså en dubbel betydelse. Förutom att vara en geografisk plats är den också namnet på en produkt som kommer från den aktuella platsen.

För det tredje måste produkten som benämningen används för ha en unik kvalitet eller annan egenskap som beror enbart eller till största del på ursprungsmiljön som till exempel naturliga eller mänskliga faktorer.¹²¹

---

¹¹⁹ Vivas, Eugui, *Negotiations on geographical indications in the TRIPs-council and their effect on the WTO agricultural negotiations*, 2001, s. 705.

¹²⁰ Se avsnitt 3:2 och 3:3 ovan samt art. 1.1 i MÖ.

¹²¹ Beträffande definitionen av de mänskliga och naturliga faktorerna, se avsnitt 2.1.

3.4.4 Registreringsförfarandet och frivilligheten att ej skydda ursprungsbeteckningen

Huvudprincipen i konventionen bygger på ett registreringsförfarande. Det är registreringen och enbart den som ger upphov till det internationella skyddet. Enligt art.1.2 skall länderna inom unionen

”...protect on their territories, in accordance with the terms of this Agreement, the appellations of origin of products of the other countries of the Special Union, recognized and protected as such in the country of origin *and registered at the International Bureau of Intellectual Property*” (förf. kursivering).

Eftersom en registrering skapar skyldigheter för medlemmarna i unionen är det viktigt att de vet exakt omfånget av det skydd som de skall erkänna de andra länderna. Registreringen får därmed karaktären av en publicitetsåtgärd där det framgår vilken beteckning som skall skyddas och vilka element som karakteriserar och konstituerar basen för skyddet.¹²² Artikel 1 i vad som kallas ”Règlement d’exécution de l’Arrangement de Lisbonne” som är ett tilläggsprotokoll som antogs vid Stockholmsrevisionen 1967 innehåller detaljbestämmelser om vad ansökan skall innehålla. Ansökan är mycket detaljerad och skall bland annat omfatta: identiteten på de som ansöker om skyddet, den produkt som omfattas av skyddet, det ställe som produktionen sker på, handlingar som erkänner det nationella skyddet m.m.

Ett absolut krav för att det skall gå att registrera och skydda en *ursprungsbeteckning* enligt konventionen är enligt art. 1.2 att det är skyddat ”as such” i ursprungslandet. Ursprungslandet definieras i art. 2.2 som ”the country whose name, or the country in which is situated the region or locality whose name, constitutes the appellation of origin which has given the product its reputation”. Ett skydd ”as such” innebär att *ursprungsbeteckningen* måste skyddas nationellt antingen genom en specifik lag för *ursprungsbeteckningar* eller genom ett beslut från en domstol eller en annan myndighet. Det är till exempel inte tillräckligt att det finns en möjlighet till skydd som kollektivmärke. Fördelen med detta rigorösa system kan vara att det blir lätt för ett land att rättfärdiga det internationella skyddet när den lätt kan visa att ursprungskännetecknet är skyddat i hemlandet. En av nackdelarna med kravet på ett skydd ”as such” är att det är ovanligt att länder överhuvudtaget har ett skydd för *ursprungsbeteckningar*. Idag finns det ett sådant specifikt skyddssystem i ca 50 länder.¹²³ Fortfarande är det dock bara 20 länder som har undertecknat Lissabonöverenskommelsen.¹²⁴

När en *ursprungsbeteckning* har blivit skyddad och erkänd ”as such” i ursprungslandet är det möjligt att ansöka om registrering hos WIPO.

---

¹²² D. Rochard, a.a. s. 311

¹²³ WIPO DOC. LI/GT/1/2, 2000, s. 2.

¹²⁴ Siffror från 15 juli 2003.

Enligt art. 5.1 i Lissabonöverenskommelsen skall registreringsansökan inges till WIPO av den myndighet i landet som har hand om de nationella registreringarna på den verkliga sökandens vägnar.¹²⁵ WIPO gör bara en formell kontroll att ansökan uppfyller de formkrav som ställs i konventionen. Därefter notifieras de nationella myndigheterna i varje land som inom ett år har möjlighet att utfärda en förklaring att de inte avser att skydda *ursprungsbeteckningen*. De måste också ange de skäl som de anför som grund för att inte göra detta, art. 5.3. Därefter förs normalt förhandlingar mellan de berörda parterna för att eventuellt ändå kunna komma överens om ett skydd. Skälen för att inte bevilja skydd kan vara exempelvis att landet anser att *ursprungsbeteckningen* är en generisk beteckning i ifrågavarande land, att benämningen inte uppfyller kraven i art. 2 på en appellation d'origine, att benämningen kommer i konflikt med tidigare existerande rättigheter som exempelvis varumärken eller att översättningen av vissa *ursprungsbeteckningar* har samma benämning som lokala namn i det protesterande landet.¹²⁶ Som exempel kan tas den franska *ursprungsbeteckningen* "Fleurie" som på spanska översätts till Florida vilket både är en region på Cuba och en stat i USA.¹²⁷ 62 sådana deklarationer hade gjorts för 51 olika registreringar vid en tidpunkt då 766 *ursprungsbeteckningar* var registrerade. Den vanligaste orsaken till att länderna vägrar bevilja skydd är att *ursprungsbeteckningen* kommit i konflikt med ett varumärke som sedan tidigare existerade i det protesterande landet.¹²⁸

Om parterna inte kommer överens kvarstår alltså förklaringen som sådan och *ursprungsbeteckningen* behöver inte skyddas av det opponerande landet. En viktig parentes är dock att förklaringen inte fråntar beteckningen möjligheten till andra former av internationellt skydd exempelvis från PK, Madridöverenskommelsen eller bilaterala avtal.¹²⁹ En *ursprungsbeteckning* som innehåller namn på länder, städer eller trakter kan exempelvis skyddas internationellt enligt Madridöverenskommelsen om den anbragts på en vara som inte härstammar från den aktuella geografiska platsen även om ett visst land vägrar beteckningen skydd som *ursprungsbeteckning* enligt Lissabonöverenskommelsen. Inget hindrar heller givetvis att skydd kvarstår enligt nationell lagstiftning i ursprungslandet.¹³⁰

De länder som inte opponerat sig enligt Lissabonöverenskommelsen är dock skyldiga att alltid skydda beteckningen och kan inte vid ett senare tillfälle framföra några argument senare om varför ett skydd inte skulle beviljas.¹³¹

---

¹²⁵ Enligt konventionens art. 5 är det "any natural persons or legal entities, public or private, having, according to their natural legislation, a right to use such appellations." som får ansöka.

¹²⁶ Ladas, a.a. s. 1604.

¹²⁷ D. Rochard, a.a. s. 312.

¹²⁸ Se WIPO DOC. SCT/8/4, 2002, s. 13.

¹²⁹ Art. 5.3 och artikel 4 LÖ.

¹³⁰ Art. 4 LÖ.

¹³¹ Undantaget är om ursprungsbeteckningen upphör att skyddas i ursprungslandet, se art. 6 i LÖ.

3.4.5 Omfattningen av skyddet i Lissabonöverenskommelsen

När en beteckning har blivit registrerad är det enligt art. 1.2 varje medlemslands skyldighet att skydda beteckningen. Skyddet för *ursprungsbeteckningar* enligt konventionen är inte tidsbegränsat. Om beteckningen en gång registrerats finns det ingen borte gräns för hur länge skyddet gäller. Så länge ett ursprungskännetecken skyddas i hemlandet kan det nämligen inte bli generiskt i de andra unionsländerna vilket enligt min tolkning betyder att skyddet kvarstår för obegränsad tid. Detta kan utläsas av art. 6 som i första hand behandlar den viktiga frågan om degeneration. Ett anmärkningsvärt sakförhållande i konventionen är den länk som finns mellan existensen av det nationella skyddet och det internationella skyddet. Om det nationella skyddet av någon anledning upphör i ursprungslandet faller också per konsekvens det internationella skyddet.

”An appellation which has been granted protection in one of the countries of the Special Union pursuant to the procedure under Article 5 cannot, in that country, be deemed to have become generic, as long as it is protected as an appellation of origin in the country of origin”.

Om ursprungslandet anser att *ursprungsbeteckningen* inte längre skall skyddas där, exempelvis på grund av att den blivit en generisk beteckning så löses alltså de andra unionsländerna från skyldigheten att skydda *ursprungsbeteckningen* om de också skulle anse att den är generisk vilket de självklart har stort ”stöd” för i sin argumentation om till och med ursprungslandet är av denna åsikt. Ursprungsländerna är av naturliga skäl inte särskilt benägna att anse sina egna beteckningar som generiska. Dessutom kan det ju vara så att de även i den nationella lagstiftningen är skyddade från degeneration. Andra orsaker än just degeneration skulle dock kunna ligga bakom att skyddet förloras nationellt, exempelvis rent administrativa misstag vid registreringen. Som jag tolkar bestämmelsen är det också då upp till de andra länderna om de vill skydda ursprungskännetecknet eller inte. Det kan knappast anses vara en tillfredsställande lösning att ett ursprungskännetecken som fungerar mycket väl i ett annat land än ursprungslandet plötsligt förlorar sitt internationella skydd på grund av förlust av skyddet i ursprungslandet.

Skyddet mot degenerering vilket inte fanns i PK och enbart för vinodlingsprodukter i Madridöverenskommelsen är i Lissabonöverenskommelsen genom art. 6 utsträckt till att gälla samtliga produkter. Nationella domstolar kan i de länder som är anslutna till Lissabonöverenskommelsen inte förklara att ett registrerat ursprungskännetecken är att betrakta som en generisk beteckning. Undantaget är om de har gjort ett förbehåll att inte skydda ursprungskännetecknet enligt art. 5.3 vilket behandlats ovan.

Skyddet för *ursprungsbeteckningarna* har också utökats genom art. 3 vilken skyddar mot urvattning och imitation. *Ursprungsbeteckningen* skyddas mot allt obehörigt bruk och all imitation även om det verkliga ursprunget anges

på produkten eller om kännetecknet används i översatt form eller tillsammans med neutraliserande termer som ”sort”, ”typ”, ”imitation” eller liknande. Med obehörigt bruk menas den mer eller mindre identiska användningen av den skyddade beteckningen. Imitation är användningen av en benämning som kan skapa förväxling.¹³² Tillverkaren kan inte längre gömma sig bakom det faktum att konsumenten inte blir vilseledd vilket gör att ursprungskännetecknet får ett starkare skydd än det skydd för *indications de provenance* som finns i PK och Madridöverenskommelsen. Även denna bestämmelse bidrar till att minska risken för att beteckningen degenererar.

Om en tredje part använder sig av *ursprungsbeteckningen* i ett medlemsland och detta land beslutar sig för att inte avge en förklaring att vägra skydda *ursprungsbeteckningen* när ett annat land avser att registrera beteckningen kan tredje part få två år på sig att avveckla användningen enligt art. 5.6. Det krävs då att en myndighet i landet ifråga upplyser WIPO om denna avsikt. Bestämmelsen kan exempelvis appliceras på en konflikt mellan ett varumärke och en *ursprungsbeteckning*. Om en existerande varumärkesrätt kommer i konflikt med en nyligen registrerad *ursprungsbeteckning* så måste användningen av varumärket upphöra inom två år i det aktuella landet. *Ursprungsbeteckningen* har alltså en företrädesrätt framför varumärket. Det finns dock, som nämnts tidigare, en möjlighet för ett land att inom ett år från ansökan ge en förklaring att det inte tänker skydda *ursprungsbeteckningen*. Det finns då inget hinder mot att varumärket fortsätter existera i ifrågavarande land.

3.4.6 Sammanfattning

Som tidigare nämnts är det bara 20 länder som har undertecknat överenskommelsen och enbart tre av dessa är medlemmar i EU, (Frankrike, Italien och Portugal). Det är två huvudsakliga skäl som brukar anges till varför överenskommelsen inte har blivit den succé som många hoppades på. Det första skälet är det att det krävs att ursprungskännetecknet skyddas som sådant ”as such” i den nationella lagstiftningen. Det är inte tillräckligt att det finns ett mer generellt skydd som inte inriktar sig direkt på *ursprungsbeteckningen* som sådan, exempelvis ett skydd genom kollektivvarumärken. Detta krav på nationell lagstiftning ”as such” gjorde alltså att flera länder som visade intresse för det nya registreringssystemet drog sig undan. För vissa länder som redan hade ett system krävdes det dessutom att de nationella systemen ändrades något för att stämma överens med de krav som fanns genom konventionen. Detta var fallet med bland andra Frankrike.¹³³

Det andra skälet är den mycket stränga och snäva definition som finns för *ursprungsbeteckningar* jämfört med andra geografiska

---

¹³² Knaak, *Case Law of the European Court of Justice on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin Pursuant to EC Regulation No. 2081/92*, 2001, s. 382.

¹³³ D. Rochard a.a. s. 318.

ursprungsbeteckningar. Det är kravet på ett mycket strikt kvalitativt samband mellan produkten och det geografiska området som har varit ett problem. Kvaliteten och beskaffenheten för produkten måste uteslutande eller huvudsakligen tillskrivas den geografiska miljön. Om då bandet mellan dessa faktorer inte är tillräckligt starkt kan beteckningen inte skyddas som en *ursprungsbeteckning*. Beteckningen kan då som vanligt få ett begränsat skydd som *indication de provenance* enligt PK eller Madridöverenskommelsen men alltså inte som *ursprungsbeteckning*.¹³⁴ Många länder ansåg att definitionen för *ursprungsbeteckningarna* var för smal och såg det inte som angeläget att införa ett nationellt system. Vissa länder ansåg också att skyddet främst var utarbetat för att uppfylla kraven för vinprodukter och inte riktigt passade för majoriteten av andra produkter.¹³⁵ Det är heller ingen tillfällighet att det är Frankrike som står för nära 68 % av registreringarna. Systemet har varit utomordentligt viktigt för att skydda Frankrikes vinproduktion men denna siffra visar också på den begränsade betydelsen Lissabonöverenskommelsen haft för övriga länder.¹³⁶

Det materiella skyddet som ges i Lissabonöverenskommelsen är dock långtgående. Det finns en reglering som skyddar mot att beteckningar blir generiska och länders eventuella motstånd mot att skydda en beteckning tillgodoses samtidigt genom oppositionsförfarandet som finns.¹³⁷ Att dessutom enbart 62 sådana deklARATIONER har gjorts visar att systemet inte faller samman på grund av denna lösning. Det finns även ett absolut skydd mot användning av beteckningarna med neutraliserande tillägg och det är alltså ingen risk att beteckningen urvattnas. Dessutom finns det ingen begränsning för vilka produkter som kan omfattas av registreringen så länge som produkterna uppfyller kraven på samband med den geografiska miljön.

Lissabonöverenskommelsen skiljer sig givetvis mycket från de två tidigare konventionerna som har behandlats. Den viktigaste skillnaden är att skyddsomfånget är mycket snävare genom att den alltså bara skyddar den del av geografiska ursprungsbeteckningar som kallas för appellation d'origine. De har den snävaste definitionen av alla geografiska ursprungsbeteckningar. Vidare finns det ett absolut skydd för ursprungsbeteckningarna i Lissabonöverenskommelsen genom att de är skyddade i sig medan det i PK och Madridöverenskommelsen endast är användningen av falska eller vilseledande beteckningar som är olovligt. Genom tillämpningen av PK och Madridöverenskommelsen är det därför främst ett konsumentintresse som skyddas och det finns ingen rätt till beteckningen i fråga i sig. Genom Lissabonöverenskommelsen tillfredsställs

---

¹³⁴ D. Rochard a.a. s. 319.

¹³⁵ R. Knaak, *The Protection of Geographical Indications According to the TRIPs Agreement*, 1996, s. 122.

¹³⁶ Vivas-Eugui, David, *Negotiations on Geographical Indications in the TRIPs Council and their Effect on the WTO Agricultural Negotiations*, Annex 3, 2001, s. 710.

¹³⁷ Ett sådant deklarerationsförfarande ingår också i det förslag som EU-länderna m.fl. har givit inför utarbetandet av ett internationellt register för vin och spritdrycker inom ramen för TRIPs. Här föreslås dock ett tidsspektrum på 18 månader istället för 12. Se avsnitt 3.6.9.2.

visserligen också konsumenternas skydd genom att beteckningen inte kan bestå av en falsk beteckning ifråga om ursprunget. Det är dock beträffande skyddet på producentsidan som det största framsteget sker. I Lissabonöverenskommelsen är det tydligt att det varit viktigt att skydda det kommersiella värde som en ursprungsbeteckning besitter genom att hindra att dess renommé och rykte utnyttjas till förfång för legitima producenter. I den franska doktrinen görs det stor åtskillnad mellan *indication de provenance* och *appellation d'origine*. De anser inte ens att det går att betrakta en *indication de provenance* som en immaterialrättighet utan snarare som en applicerbar del av konkurrensrätten.¹³⁸ Vidare finns det ett skydd mot degeneration i Lissabonöverenskommelsen som inte åtnjuts i PK och Madridöverenskommelsen förutom för vinprodukter i den sistnämnda. Tilläggas skall att PK och Madridöverenskommelsen ändå komplimenterar Lissabonöverenskommelsen genom att de beteckningar som inte åtnjuter skydd genom Lissabonöverenskommelsen ändå kan få ett skydd genom de två övriga konventionerna.

Av Lissabonöverenskommelsen kan inte utläsas vilka sanktioner som länderna skall tillhandahålla för det fall en *ursprungsbeteckning* missbrukas. Det är varje lands rätt att själva bestämma härom. Inom detta område ger Lissabonöverenskommelsen mindre vägledning än PK och Madridöverenskommelsen.

Till skillnad från i varumärkesrätten där territorialitetsprincipen gäller, dvs. att skyddsmöjligheterna i andra länder är oberoende av skyddet i ursprungslandet, upprätthålls i Lissabonöverenskommelsen den princip att skyddet för ursprungsbeteckningar är beroende av skyddet i ursprungslandet. Detta kan ses som en svag länk i skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar som kunde ha rättats till genom införandet av Lissabonöverenskommelsen.

Den viktigaste enskilda faktorn som Lissabonöverenskommelsen bidrog med var att upprätta ett första *register* för geografiska ursprungsbeteckningar. Fördelarna med inrättandet av ett register är stora både ur producenternas, konsumenternas men även de nationella domstolarnas synvinkel. För producenterna är det otvivelaktligen så att det ger en större säkerhet att veta att deras beteckningar är skyddade i vissa länder eftersom det uttryckligen framgår i registret. De behöver inte framföra bevis att konsumenter har blivit vilseledda eller att det föreligger ett illojalt konkurrensförhållande av vissa utnyttjande illegitima producenter vilket blir konsekvenserna av Madridöverenskommelsen och PK. Genom Lissabonöverenskommelsen räcker det att visa att beteckningen är skyddad eftersom den finns i registret. Konsumenterna kan genom att registret är upprättat lättare finna och lita på att varan ifråga är en kvalitetsprodukt eftersom systemet innebär att de produkter som finns på marknaden uppfyller vissa kriterier genom att de har blivit registrerade. Sist men inte minst blir det en enklare bedömning för domstolarna att avgöra huruvida

---

¹³⁸ Rochard, a.a. s. 57.

den aktuella beteckningen skall skyddas. Det är bara att uppsöka registret för att se om beteckningen finns där. Om den inte gör det kan det givetvis bli aktuellt med andra bedömningar utifrån konventionsåtaganden i PK eller Madridöverenskommelsen.

Skulle det då kunna göras några förbättringar ifråga om det skydd som tillhandahålls i Lissabonöverenskommelsen. Som framgått är problemet med Lissabonöverenskommelsen inte att den inte är effektiv. Det är snarare så att konventionen tillhandahåller ett mycket effektivt skydd för ursprungsbeteckningar som tillfredsställer både producenters och konsumenters behov. Lissabonöverenskommelsen har bland annat starkt inspirerat den EG-rättsliga regleringen i förordning 2081/92. Problemet ligger snarare i konventionens impopularitet. Det skulle vara teoretiskt möjligt att lätta på den mycket stränga definitionen för *ursprungsbeteckningar* som framhålls i art. 2 för att göra konventionen mer populär. Exempelvis skulle den kunna utökas till att omfatta produkter där det finns ett visst samband mellan produktens rykte och det geografiska området och inte nödvändigtvis enbart ett kvalitativt samband. En annan möjlig väg skulle vara att minska kvalitetskravet så att det enbart krävdes att kvaliteten *delvis* skulle bero på den geografiska miljön istället för som idag *uteslutande eller huvudsakligen*. Givetvis är också kravet på ett system ”as such” i ursprungslandet ett hinder för många länder. Det krävs alltså ett särskilt system som enbart skyddar ursprungsbeteckningar. Det kan tyckas att det hade räckt om det stadgats att beteckningen skulle vara skyddad ”på ett effektivt sätt” i ursprungslandet. Detta hade öppnat upp konventionen för ett mycket större antal länder.

3.5 EU-Skydd för geografiska ursprungsbeteckningar

3.5.1 Inledning

Det finns idag i världen flera regionala system som upprätthåller ett skydd för geografiska ursprungsbeteckningar. Ett finns i Afrika och administreras av the African Intellectual Property Organisation, ett annat finns i Latinamerika och administreras av the Andean Community.¹³⁹ Sist men inte minst har vi det EG-rättsliga skyddssystemet som är av störst intresse för oss här i Europa. Det europeiska skyddssystemet för geografiska ursprungsbeteckningar är givetvis begränsat på så sätt att endast ett visst antal länder omfattas av det och tvingas tillämpa bestämmelserna i förordningen. Likaså är det avgränsat till skydd för jordbruksprodukter och livsmedel. Jag anser dock att det är av intresse att studera systemet närmare av flera anledningar. Dels ersätter det i Europa ett flertal länders nationella skyddssystem och det har därmed en stor betydelse som

---

¹³⁹ Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru och Venezuela är medlemmarna i denna regional organisation.

harmoniseringsverktyg. Dels kommer det i framtiden att få en allt större betydelse genom utvidgningen av EG och de nya länder som kommer att omfattas av det. Det är likaså ett nydanande system som reglerar de flesta problemområden som bör regleras gällande geografiska ursprungs-beteckningar. Även ur utomeuropeisk synvinkel är det europeiska skyddssystemet av intresse eftersom det finns möjlighet för beteckningar från tredje land att bli skyddade inom EG-sfären under förutsättning att ett system upprättas i tredje landet med en möjlighet att registrera europeiska beteckningar där.

En av de grundläggande principerna inom EG-rätten är den fria rörligheten för varor. Skyddet för immaterialrätter är dock ett sedan länge accepterat undantag från denna princip vilket framgår av art. 28 och art. 30 i Romfördraget.¹⁴⁰ För att på ett mer funktionellt sätt lösa eventuella konflikter har lagstiftaren sedan början av 1990-talet infört specialregleringar för flera immaterialrättigheter, däribland geografiska ursprungs-beteckningar. Sedan tidigare finns specialregleringar för beteckningar på vin och spritprodukter. Förordningen som reglerar vin är mycket omfattande och behandlar allt från priser, handel och bestämmelser om produktion till vinframställningsmetoder och geografiska ursprungs-beteckningar. Dessa förordningar är alltså inte skapta enbart för att skydda geografiska ursprungs-beteckningar. Den stora mängd förordningar som reglerade skyddet för vin har nyligen ersatts av rådets förordning (EEG) 1493/1999 och skyddet för spritprodukter regleras i rådets förordning (EEG) 1576/89.

Huvudmålen när det inom EG infördes en förordning som behandlade geografiska ursprungs-beteckningar var tre. För det första utveckling av regional och specialinriktad produktion, för det andra producenternas möjlighet till marknadsföring och skydd för sina produkter och för det tredje konsumentskyddet.¹⁴¹ Det övergripande syftet som framhålls i ingressen är att skapa ett gemensamt regelverk för *ursprungs-beteckningar* och *geografiska beteckningar* för vissa jordbruksprodukter och livsmedel där det finns ett samband mellan egenskaperna hos produkten eller livsmedlet och det geografiska ursprunget.¹⁴² Levin menar att intentionen med förordningen i första hand är att höja medvetenheten om kvalitetsprodukter och inte att tillhandahålla ett immaterialrättsligt skydd.¹⁴³

3.5.2 Rådets Förordning (EEG) nr 2081/92 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungs-beteckningar

---

¹⁴⁰ Att skyddet för geografiska ursprungs-beteckningar ses som immaterialrättighet enligt art. 30 i Romkonventionen och därmed undantas det generella förbudet för handelshinder i art. 28 Romkonventionen har bekräftats av EG-domstolen i ett flertal domar, nu senast i mål C-469/00 av den 20 maj 2003, det så kallade *Parmaskinkamålet*.

¹⁴¹ Kommissionens publikation, *Livsmedel och jordbruksprodukter av särskild kvalitet*, 1996, s. 7.

¹⁴² Sjunde och nionde övervägandena i ingressen.

¹⁴³ Intervju i Brand News 01/2003 s. 10.

för jordbruksprodukter och livsmedel

Under rådets förordning (EG) 2081/92 infördes ett skyddssystem som gjorde det möjligt för EG-länderna att få sina geografiska ursprungs-beteckningar skyddade i två olika kategorier, *geografiska beteckningar* (indication géographique) och *ursprungs-beteckningar* (appellation d'origine). Att den svenska översättaren fastnade för begreppet ursprungs-beteckningar anser jag mot bakgrund av min utredning av de internationella begreppen vara högst olyckligt. Begreppet sammanfaller till exempel inte alls med det som finns i den svenska översättningen till Madridöverenskommelsen där ursprungs-beteckning har en helt annan innebörd. Tillämpningsområdet är mer begränsat än för exempelvis Lissabonöverenskommelsen¹⁴⁴ och gäller enbart för vissa jordbruksprodukter och livsmedel. Det rör sig om bland annat kött, ost, ägg, honung, oljor och fetter, frukt fisk öl, bröd hö, estetiska oljor m.m.¹⁴⁵ Exkluderade från förordningen är vinprodukter och spritdrycker eftersom de sedan tidigare finns reglerade i separata gemenskapsbestämmelser. Detta gäller dock med undantag för vinvinäger.¹⁴⁶

3.5.2.1 Definition¹⁴⁷

Både *ursprungs-beteckningen* och den *geografiska beteckningen* består av namnet på en region, en ort eller i undantagsfall ett land, använt för att beskriva en jordbruksprodukt eller ett livsmedel som härstammar från ifrågavarande område.¹⁴⁸ Därefter skiljer sig definitionen något. För *ursprungs-beteckningen* är kraven högre och det krävs att kvaliteten eller egenskaperna för produkten ”helt eller väsentligt beror på viss geografisk omgivning” och därutöver måste framställning, bearbetning och beredning äga rum i det ifrågavarande området (med vissa undantag i art. 2.4 och 2.7).¹⁴⁹ För den *geografiska beteckningen* krävs det enbart att produkten ”besitter viss kvalitet, har visst anseende eller äger viss annan egenskap som kan hänföras till det ifrågavarande området”.¹⁵⁰ Dessutom krävs det bara att ett av framställnings- bearbetnings- eller beredningselementen för produkten äger rum i det ifrågavarande geografiska området vilket dock inte

---

¹⁴⁴ Lissabonöverenskommelsen täcker även hantverksprodukter och industriprodukter.

¹⁴⁵ För en komplett uppräknning av de produkter som omfattas av förordningen se bilaga I till Romfördraget, i den mån dessa produkter är avsedda att förtäras av människor samt bilaga I och II till rådets förordning (EG) 2081/92 som behandlar livsmedel respektive jordbruksprodukter.

¹⁴⁶ Artikel 1.1 i rådets förordning (EG) 2081/92.

¹⁴⁷ Se även avsnitt 2.1.

¹⁴⁸ Artikel 2.

¹⁴⁹ Exempel på registrerade ursprungs-beteckningar är ”Pimentón de Murcia” (kryddpeppar), ”Sierra de Cazorla” (olivolja), ”Bleu du Vercors-Sassenage” (ost), och ”Huile d’Olive d’Aix en Provence” (olivolja).

¹⁵⁰ Exempel på registrerade geografiska beteckningar är ”Alcachofa de Tudela” (frukt, grönsaker), ”Coppia Ferrarese”(bakverk), ”Agnello di Sardegna” (kött) ”Paté Gaumais” (köttbaserade produkter).

framgår uttryckligen i den svenska översättningen men dock i den engelska och franska.¹⁵¹

Av förordningen framgår också att vissa traditionella geografiska eller icke geografiska namn på en jordbruksprodukt eller ett livsmedel som härstammar från en viss region eller viss ort och som uppfyller kraven för *ursprungsbeteckningar* också kan registreras som en sådan.¹⁵²

3.5.2.2 Registrering¹⁵³

På samma sätt som i Lissabonöverenskommelsen skall registreringsansökan först inges till en nationell myndighet som kontrollerar ansökan¹⁵⁴ och om den finner att de krav som ställs enligt förordning 2081/92 är uppfyllda vidarebefordras ansökan till kommissionen. Det är normalt bara en sammanslutning av producenter eller förädlare som kan ge in ansökan enligt art 5.¹⁵⁵ Det är dock inte meningen att enbart de producenter som söker registrering skall ha rätt till skydd. Så länge som andra producenter från samma område uppfyller de krav som ställs på produkterna har de också rätt att ta del av skyddet. Liksom i Lissabonöverenskommelsen är det en mycket omfattande produktspecifikation som skall inges.¹⁵⁶ Därefter kan kommissionen efter en formell granskning antingen besluta antingen om avslag eller att offentliggöra ansökan i Europeiska gemenskapernas gemensamma tidning. Ett beslut om avslag kan dock göras endast efter det att kommissionen lagt ett förslag om detta vilket överensstämmer med ett yttrande från en kommitté med representanter från samtliga medlemsländer

---

¹⁵¹ Art 2.2 b. "...the production *and/or* processing, *and/or* preparation of which take place in the defined geographical area". (förf. kursivering).

¹⁵² Artikel 2.3. Ett exempel på registrering av denna variant är benämningen "FETA" som inte är ett geografiskt namn utan kommer från det italienska namnet på "slice". (registreringen upphävdes efter beslut från EG-domstolen i C-289, 293 och 299/96, Storbritannien, Tyskland och Frankrike vs. Kommissionen.

¹⁵³ I början av 2002 var antalet registrerade ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar sammanlagt 584 st.

¹⁵⁴ I Sverige är denna myndighet Livsmedelsverket.

¹⁵⁵ Tanken är att producenterna i en region skall sluta sig samman och tillsammans utarbeta en ansökan. I vissa exceptionella fall kan en enskild fysisk eller juridisk person ha rätt att begära registrering. Det rör sig om situationer när personen ifråga är den ende existerande producenten i det geografiska området.

¹⁵⁶ Produktspecifikationen skall bland annat innehålla produktens eller livsmedlets benämning inklusive ursprungsbeteckning eller geografisk beteckning, (det kan röra sig om en försäljningsbenämning som i sig utgör ett geografiskt namn, exempelvis "Beaufort" eller ett geografiskt namn som lagts till den försäljningsbenämning som används till exempel "volaille de Bresse". Det är då helheten som är skyddad. "Bresse" kan således fortfarande fungera som en indication of source för andra produkter härstammande från orten. Likaså kan vissa traditionella benämningar skyddas även om det inte rör sig om geografiska namn, exempelvis "FETA" nämnt ovan.) en beskrivning av jordbruksprodukten eller livsmedlet med information om råvaror och vissa fysiska och kemiska egenskaper hos produkten, en definition av det geografiska området, uppgifter som styrker att livsmedlet härstammar från det geografiska området, samt en beskrivning av vilken metod som använts för framställningen av produkten. Se art. 4 i förordning 2081/92.

enligt art. 15 och art. 5 i beslut 1999/468/EG. Om kommissionens åsikt inte överensstämmer med kommitténs initieras en komplicerad process som involverar både rådet och parlamentet men till slut är det ändå Kommissionen som har sista ordet. En registrering kan ske efter 6 månader från publikationen i den officiella tidningen om ingen invändning kommer från medlemsländerna.¹⁵⁷ Invändningarna tas dessutom bara upp till behandling under vissa förutsättningar, exempelvis att ett medlemsland visar att namnet i registreringsansökningen är av generisk beskaffenhet.¹⁵⁸ Tidigare tillämpades ett förenklat förfarande vid registrering i enlighet med art. 17 vilket syftade till att registrera existerande beteckningar som i medlemsländerna redan var skyddade eller inarbetade beteckningar. Detta skedde utan invändningsrätt enligt art 7. Av rättssäkerhets och öppenhetsskäl togs dock denna möjlighet bort.¹⁵⁹

3.5.2.3 Omfattningen av skyddet i förordning 2081/92

Det skydd som erhålls vid en registrering är detsamma för både *ursprungsbeteckningar* och *geografiska beteckningar*. Det är ett omfattande skydd som delvis inspirerats av Lissabonöverenskommelsen. Vad som de registrerade beteckningarna skall skyddas mot anges i art.13.

- a) Varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av den skyddade beteckningen för produkter som inte omfattas av registreringen i den mån dessa produkter är jämförbara med de produkter som har registrerats under beteckningen i fråga eller detta bruk av den skyddade beteckningen innebär att dennas anseende exploateras.
- b) Varje obehörigt bruk, imitation eller anspelning, även när produktens verkliga ursprung anges eller det skyddade namnet har översatts eller åtföljs av uttryck som ”stil”, ”typ”, ”metod”, ”sådan som tillverkas i ”, ”imitation” eller dylikt.
- c) Varje annan osann eller vilseledande uppgift om ursprung, härkomst, beskaffenhet eller väsentliga egenskaper hos produkten på dennas inre eller yttre förpackning, reklammaterial eller handlingar, liksom förpackning av produkten i behållare som är ägnad att inge en oriktig föreställning om produktens verkliga ursprung.
- d) Annat beteende som är ägnat att vilseleda allmänheten om produktens verkliga ursprung.

Den exklusiva rättens grundläggande egenskap består av möjligheten för berörda producenter att hindra andra producenter att använda sina beteckningar.¹⁶⁰ Av a) ovan framgår att beteckningen inte får användas för produkter som är jämförbara med de registrerade produkterna om de inte omfattas av registreringen. Detta innebär att om det rör sig om en jämförbar produkt som kommersialiseras och alltså inte uppfyller de krav på ursprung, produktion etc. som registreringen kräver, är det alltså ett brott mot art 13. Vad som är en ”jämförbar produkt” är något som inte framgår av artikeln

---

¹⁵⁷ Se art. 7.1.

¹⁵⁸ Art. 7.4.

¹⁵⁹ Rådets förordning (EG) nr 692/2003 om ändring av förordning (EG) 2081/92, ingressen p. 13.

¹⁶⁰ Kommissionens publikation, *Livsmedel och jordbruksprodukter av särskild kvalitet*, 1996, s. 19.

men tolkningen av denna benämning är viktig.¹⁶¹ Det är EG-domstolen sak att avgöra denna tolkningsfråga och till dess kan vi bara spekulera i vad som menas med uttrycket. Enligt min mening borde en relativt vid tolkning göras av vilka produkter som är jämförbara. En av anledningarna till detta är att ett av de syften som ligger bakom förordningen är att skydda ett utnyttjande av den goodwill och det renommé som kan tillkomma en beteckning. Ett sådant skydd tillgodoses bäst genom att EG-domstolen har en relativt vid tolkning av begreppet vilket också ligger i linje med deras ofta anammade teleologiska tolkningsmetod.

Om det gäller en icke jämförbar produkt gäller förbudet i a) ovan endast om den skyddade beteckningens anseende utnyttjas. Det är alltså beteckningen som sådan som skyddas och inte i första hand produkten. Konsekvensen blir att det kan finnas ett starkt skydd mot användning av beteckningen även för produkter som är mycket annorlunda än dem som omfattas av registreringen om anseendet för den skyddade beteckningen exploateras. Skyddet blir då mycket effektivt. Det är givetvis främst kända beteckningar som kommer att kunna dra nytta av denna utvidgning av skyddet vilket är logiskt eftersom det är de som löper störst risk att bli utnyttjade.¹⁶² Det är främst producentskyddet som härigenom stärks. Ett skydd mot utnyttjandet av en viss betecknings rykte och undvikandet av att beteckningen banaliseras eller blir generisk uppnås genom stadgandet vilket är eftersträvansvärt i den globala handeln där missbruk av denna art inte är ovanliga.

Det skydd som anges under b) är en nästan exakt kopia av den bestämmelse som finns under Lissabonöverenskommelsens art 3. Utgångspunkten var där att beteckningen även skulle skyddas mot *obehörigt bruk* och *imitation*. Inte heller i förordning 2081/92 krävs det att konsumenter vilseleds och det är ett omfattande skydd som ges. Skyddet mot *anspelning* är nytt i förhållande till Lissabonöverenskommelsen och med detta menas användningen av en benämning som skapar en koppling ("reference") till en skyddad benämning.¹⁶³ Begreppet anspelning omfattar enligt domen Gorgonzola/Cambozola från EG-domstolen det hypotetiska fallet att det ord som används för att ange en produkt innehåller en del av ett skyddat namn, så att produktnamnet får konsumenten att som referensbild tänka på den vara som har den skyddade beteckningen.¹⁶⁴ Användningen av beteckningen "Cambozola" för en mjuk blåmögelsest ansågs anspela på den skyddade ursprungsbeteckningen "Gorgonzola". Det var inte nödvändigt att det

---

¹⁶¹ Kan fårost och getost räknas som jämförbara? Är olivolja jämförbart med majsolja? Är ost jämförbart med mjölk? Båda är ju mjölkprodukter, etc.

¹⁶² Jmf. med det så kallade anseendeskyddet som finns i varumärkesrätten för notoriskt kända varumärken tillgodosett internationellt exempelvis genom art 6 bis i PK, art. 5.2 i varumärkesdirektiv 89/104 och art. 16 i TRIPS.

¹⁶³ Knaak, *Case Law of the European Court of Justice on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin Pursuant to EC Regulation No. 2081/92*, 2001, s. 382.

¹⁶⁴ Mål C 87/97 p. 25.

förelåg en förväxlingsrisk mellan produkterna i fråga för att det skulle kunna föreligga anspelning på en skyddad beteckning.¹⁶⁵

Det skydd som ges genom c) riskerar enligt min mening att ge upphov till problem genom att det kan komma i konflikt med mönsterskyddet. Genom c) ges bland annat ett visst skydd för förpackningen av produkten, något som mönsterrätten normalt skall reglera. Genom denna bestämmelse ges samtidigt ett skydd mot användningen av en beteckning på en produkt, som visserligen kommer från korrekt region och är av samma art som den registrerade produkten, men som inte har den beskaffenheten eller väsentliga egenskaperna som krävs för att beteckningen skall få användas. Detta är en bestämmelse som tyvärr saknas i det senaste internationella instrumentet TRIPS-avtalet, och som därmed öppnar för ett goodwill-och renomméutnyttjande av kvalitetsladdade beteckningar.

Den centrala brist som PK och Madridöverenskommelsen uppvisar beträffande generiska beteckningar finns inte i det europeiska systemet. Det finns dock stora praktiska problem med den reglering som ges där. Av 2081/92 framgår att namn som blivit generiska inte får registreras.¹⁶⁶ Det är Kommissionen som gör denna bedömning men deras beslut kan överklagas till EG-domstolen. En generisk produkt är enligt förordningen en produkt som kan ha ett samband med den ort eller region där produkten från början framställdes, men som "har blivit den allmänna benämningen på produkten eller livsmedlet i fråga". Av art. 3 framgår också ett antal icke uttömmande faktorer som kommissionen skall ta i beaktande vid en bedömning huruvida ett namn har blivit generiskt, såsom förhållandet i det land varifrån namnet kommer,¹⁶⁷ förhållandena i andra medlemsländer och berörd nationell och EG-rättslig lagstiftning. Det faktum att det uttryckligen framhålls några faktorer som särskilt skall beaktas gör systemet mer förutsägbart. Som framgått av redogörelsen för Paris och Madridkonventionen kan det vara fördömande för effektiviteten av skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar att nationella domstolar själva får bestämma när en benämning är generisk i det aktuella landet. Lissabonöverenskommelsen löste frågan på ett smidigt sätt genom att införa ett oppositionssystem där medlemsländerna kunde göra invändningar *innan* en beteckning registrerats men aldrig därefter. EG-lagstiftaren, som strävar efter harmonisering, var tvungen att lösa denna fråga och det är Kommissionen som har att besluta om huruvida en beteckning är generisk med beaktande av situationen i *alla* medlemsländer. Detta är en mycket svår uppgift som kräver stora resurser. När nu unionen kommer att expandera ytterligare kommer denna uppgift att vara än mödosammare.

---

¹⁶⁵ Mål C 87/97 p. 26.

¹⁶⁶ Art. 3.1.

¹⁶⁷ I C-3/91, Exportur S.S. c/Lor SA och Confiserie du Tech, höll domstolen som kriterium förhållandet i ursprungsstaten för att avgöra om benämningen var generisk. (p. 37). Att dra slutsatsen att det är detta kriterium som är det viktigaste ligger nära till hands men EG-domstolen klagade dock i "FETA-fallet" att det inte skall läggas större vikt vid detta kriterium än något av de andra.

Av rättsfallet ”FETA”¹⁶⁸ framgår tydligt de svårigheter det för med sig att beakta alla de faktorer som nämnts ovan. ”FETA” är inte namnet på en geografisk plats i Grekland utan kommer från det italienska ordet ”fetta” som betyder skiva.¹⁶⁹ ”FETA” har dock åtminstone i Grekland blivit namnet på en speciell ost producerad där. Fallet handlade om huruvida Kommissionen hade handlat korrekt vid registreringen av ”FETA” som en *ursprungsbeteckning*. Detta gjordes enligt den förenklade procedur som tidigare fanns enligt art. 17¹⁷⁰ där länderna inom en 6-månaders period efter ikraftträdandet av 2081/92 kunde meddela Kommissionen vilka beteckningar som redan skyddades i deras hemländer. Dessa beteckningar omfattades inte av den invändningsprocedur som framgår av art. 7. I ”FETA-fallet” hävdade de franska, tyska och danska myndigheterna bland annat att ”FETA” var en generisk beteckning med hänvisning till andra och tredje strecksatsen i art 3, och därmed inte skulle ha registrerats. De sökande pekade på att ”FETA” hade producerats i flera medlemsländer under en lång period. I en del medlemsländer fanns till och med lagstiftning som uttryckligen tillät generisk användning av namnet ”FETA”.¹⁷¹ Kommissionen å sin sida menade att den hade beaktat alla faktorer som art. 3 krävde men att det var särskilt viktigt att ta hänsyn till situationen i ursprungslandet.

Domstolen pekade på att produkter under lång tid lagligen sålts under beteckningen ”FETA” i ett flertal länder och således använts där. För att fastställa huruvida en beteckning är generisk är det enligt domstolen möjligt att lägga vikt vid att en produkt lagligen har marknadsförts under denna beteckning i vissa medlemsländer. Ett lagligt marknadsförande av en produkt inom unionen kan enligt domstolen ses som ett hinder för skyddet av *ursprungsbeteckningar* och *geografiska beteckningar*. Det gäller under förutsättning att produkterna inte strider mot de kriterier som avser traditionell skälig praxis och den faktiska risken för förväxling.¹⁷² Enligt domstolen var den lagliga marknadsföringen en faktor som måste beaktas även vid bedömningen av om en beteckning var generisk eller inte. Domstolen fann att Kommissionen inte hade beaktat situationen i de andra medlemsländerna, som den enligt 3.1 tredje stycket i 2081/92 var skyldig att beakta. EG-domstolen ansåg därmed att ”FETA” hade registrerats i strid med art. 17.2 i 2081/92 och ”FETA” togs bort från registret av skyddade ursprungsbeteckningar.

---

¹⁶⁸ C-289, 293 och 299/96, Storbritannien, Tyskland och Frankrike vs. Kommissionen.

¹⁶⁹ Domen p. 53.

¹⁷⁰ Artikeln är numera upphävd eftersom den inte medgav någon invändningsrätt vilket enligt Kommissionen är ett väsentligt villkor för säkerställandet av rättigheter och för undvikandet av skador vid registreringen. Rättssäkerhetsskäl och öppenhetsskäl låg således bakom borttagandet. Se Rådets förordning (EG) 692/2003 om ändring av förordning (EEG) nr 2081/92, ingressen p. 13.

¹⁷¹ I Danmark sedan 1963, Nederländerna sedan 1981 och i Tyskland sedan 1985. Knaak, *Case Law of the European Court of Justice on the protection of Geographical Indications and Designations of Origin Pursuant to EC Regulation No. 2081/92*, 2001, s 380.

¹⁷² P. 97 i domen.

Den slutsats som kan dras av det här rättsfallet är att vad som lagligen används som ett generiskt namn i delar av europeiska unionen inte utan vidare kan registreras inom ramen för 2081/92 för ett annat land. Har det lagligen marknadsförts en produkt under benämningen i fråga i andra medlemsländer skall detta beaktas och finns det ett legitimt intresse att hålla benämningen fri för användning av alla skall det inte gå att registrera beteckningen.

3.5.2.4 Konflikten mellan nationella skyddssystem och det europeiska skyddssystemet för geografiska ursprungsbeteckningar

En mycket viktig fråga som EG-domstolen har haft att ta ställning till är hur det instituerade gemenskapssystemet för geografiska ursprungsbeteckningar skall förhålla sig till de nationella skyddssystem för geografiska ursprungsbeteckningar som existerar parallellt med förordningen.

Intressekonflikten ger upphov till två viktiga frågor. Kan för det första en beteckning som omfattas av definitionen för *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning* i förordningen åtnjuta skydd nationellt fastän den inte har registrerats enligt den europeiska förordningen 2081/92? Vidare uppkommer frågan om en beteckning som nekats skydd enligt förordningen kan åtnjuta skydd nationellt.¹⁷³ Dessa problem uppstod aldrig inom ramen för PK eller Madridöverenskommelsen där nationell lagstiftning var en förutsättning för att skyddet överhuvudtaget skulle fungera. Inom ramen för Lissabonöverenskommelsen är det dessutom ett krav att beteckningen skyddas ”as such”, alltså genom ett särskilt system.¹⁷⁴ Frankrike har varit angeläget om att skydda sina beteckningar enligt EG-förordningen och därmed måste kravet i Lissabonöverenskommelsen på ett system ”as such” anses uppfyllt i och med att beteckningarna ifråga som tidigare skyddades enligt nationell lagstiftning numera anses skyddade genom EG-förordningen.¹⁷⁵

Ingen bestämmelse i förordningen tar uttryckligen ställning till de två frågorna ovan men det finns avsnitt som kan ge vissa indikationer. Ingressen till förordning (EEG) 2081/92 stadgar: ”för att en geografisk

---

¹⁷³ För exempelvis Tyskland har denna fråga en mycket stor betydelse eftersom enbart 40 av de 850 ansökningar som gavs in enligt art. 17 beviljades.

¹⁷⁴ Se Art. 1.2 i LÖ.

¹⁷⁵ En hypotetisk fråga som är intressant att ställa sig mot bakgrund av de slutsatser som dras i detta avsnitt är vad det innebär för skyddet i LÖ att en beteckning som omfattas av definitionen av förordning 2081/92 inte registreras. Detta skulle innebära att beteckningen står utan skydd i hela EU inklusive ursprungsstaten enligt min slutsats i detta avsnitt. Gemenskapslagstiftningen skall ju ersätta de nationella systemen vilket innebär att en icke registrerad beteckningen inte längre är skyddad ”as such” i ursprungslandet vilket är ett krav för skydd enligt LÖ. Innebär detta att en stat som är medlem i LÖ skulle kunna vägra skydd för beteckningen enligt art. 6 i LÖ på grund av att den inte längre anses skyddad i ursprungslandet eftersom den inte registrerats enligt förordning 2081/92? Min slutsats är att så mycket väl skulle kunna vara fallet. På detta sätt kan alltså förordning 2081/92 faktiskt bidra till att minska skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar.

ursprungs­beteckning eller en ursprungs­beteckning skall åtnjuta skydd i varje medlemsland måste den registreras på gemenskapsnivå.” Denna bestämmelse gav tydliga indikationer på att de beteckningar som omfattas av begreppet *geografisk beteckning* eller *ursprungs­beteckning* måste skyddas inom ramen för förordningen för att åtnjuta skydd i ett enskilt medlemsland. Stöd för ett sådant resonemang gavs också av art. 17.3 (som dock numera är upphävd). ”Medlemsländerna får bibehålla det nationella skyddet för de beteckningar som de har meddelat i enlighet med punkt 1 intill dess att beslut om registrering i enlighet med denna förordning har fattats”. Även art. 13.2 som numera har upphört att gälla gav fingervisningar om att det nationella systemet skulle upphöra att existera. Bestämmelsen stadgade en övergångsperiod på fem år för obehörig användning av *geografiska beteckningar* och *ursprungs­beteckningar* tillsammans med neutraliserande uttryck i vissa fall. Detta klargjorde mer eller mindre att 2081/92 helt skulle ersätta det existerande nationella skyddet för beteckningar på produkter som omfattas av definitionen för begreppen *ursprungs­beteckning* och *geografisk beteckning*. Kommissionen intog tidigt en sådan ståndpunkt och menade att inte bara de beteckningar som registrerades inom det europeiska systemet skulle förlora sitt egentliga nationella skydd till förmån för ett övergripande europeiskt sådant, utan att detta skulle gälla även de beteckningar som nekades registrering.¹⁷⁶ Konsekvensen skulle då bli att två grupper av ursprungs­beteckningar skulle stå helt utan nationellt skydd. Den första gruppen är de beteckningar som inte var registrerade inom ramen för 2081/92 antingen för att de inte omfattades av definitionen eller för att skyddet helt enkelt inte söktes på EG-nivå än. Den andra gruppen är de som av Kommissionen nekats skydd vid en ansökan. Ett problem som Knaak tidigt uppmärksammade var att 2081/92 inte verkade ge något skydd för så kallade ”simple quality indications de provenance” det vill säga sådana geografiska beteckningar där det inte finns någon länk mellan produktens egenskaper och dess geografiska härkomst.¹⁷⁷ Var det tillåtet för de nationella länderna att ha ett system för skydd av dessa beteckningar eller skulle även ett sådant skyddssystem förbjudas? Detta skulle innebära att dessa beteckningar skulle få gå helt oskyddade.

EG-domstolen fick tillfälle att delvis klargöra frågan i fallet Warsteiner och kom då fram till att förordning 2081/92 inte uteslöt nationell lagstiftning som förbjöd potentiellt vilseledande användning av en geografisk härkomstbeteckning¹⁷⁸ (sic) i det fall det inte fanns någon länk mellan egenskaperna för produkten och dess geografiska ursprung.¹⁷⁹ Warsteiner

---

¹⁷⁶ R. Knaak, *The Protection of Geographical Indications According to the TRIPs Agreement*, 1996, s. 126.

¹⁷⁷ R. Knaak, *Case Law of the European Court of Justice on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin Pursuant to EC Regulation No. 2081/92*, 2001 s. 185.

¹⁷⁸ I den svenska översättningen av domen ges (medvetet eller omedvetet) ännu ett förslag till översättning av de beteckningar som kallas indication of source på engelska.

¹⁷⁹ C-312/98 Shutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV v. Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH och Co. KG.

var ett varumärke för ett öl som normalt tillverkades i staden Warstein i Tyskland. Det ansågs allmänt känt att det inte fanns några specifika egenskaper för öl bryggt på denna ort som kunde associeras till det geografiska ursprunget. Vid ett tillfälle började öl under varumärket Warsteiner tillverkas i en annan stad vilket också anslogs på baksidan av de flaskor som såldes. De tyska myndigheterna ville förbjuda dock förbjuda försäljning av öl under varumärket Warstein som inte tillverkades i Warstein med hänvisning till nationell lagstiftning. Frågan som domstolen ställde var om förordning 2081/92 var ett hinder för att sådan lagstiftning fanns i Tyskland när länken mellan egenskaperna och ursprunget inte existerade. EG-domstolen såg inga hinder för en sådan lagstiftning eftersom det inte fanns den nödvändiga länken mellan egenskaperna för produkten och dess ursprung. Produkten omfattades därmed inte av definitionen i förordningen. Konsekvensen blir således att de beteckningar i ett land vilka omfattas av definitionen för *geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar* enligt förordning 2081/92 måste registreras för att åtnjuta skydd även om produkten bara finns i ursprungslandet. De beteckningar som inte omfattas av definitionerna ovan på grund av att de saknar den vitala länken mellan egenskaperna och ursprunget kan åtnjuta skydd genom nationell lagstiftning.

Vad som gäller för de beteckningar där skydd söks enligt förordning (EEG) 2081/92 men som blir avvisade torde efter "FETA-fallet"¹⁸⁰ vara klarare. Frågan gällde registrering av termen "FETA" som av många länder ansågs vara en generisk benämning. Inget av resonemanget från EG-domstolen i FETA-fallet tyder på att en nekad ansökan om skydd i hela unionen skulle exkludera ett nationellt skydd. För det fall en ansökan blir avvisad måste detta enligt min mening innebära att det inte är uteslutet att det kan finnas fortsatt möjlighet till nationellt skydd i ett land eller en del av unionen. Det torde alltså inte röra sig om ett "allt eller inget skydd". Något som enligt Knaak skulle tala emot en sådan tolkning är dock Art 5.5 2 st. i förordning 2081/92 där det framgår att ett nationellt skydd bara kan beviljas övergångsvis efter det att kommissionen fått ta del av ansökan till den tidpunkt när en registrering sker. För det fall en registrering nekas stadgar art. 5.5 att landet självt bär ansvar för konsekvenserna av ett sådant nationellt övergångsskydd. Enligt Knaak torde dock detta inte utesluta att nationellt skydd fortsätter att existera efter ett avslag om EG-rättslig skydd,¹⁸¹ vilket framstår som ett rimligt antagande.

EG-domstolen har vidare klargjort att ett nationellt skydd som ett medlemsland givit åt en ursprungsbeteckning inte kvarstår efter en registrering även om det skulle ha större räckvidd än det skydd som erhålls

---

¹⁸⁰ C-289, 293 och 299/96.

¹⁸¹ R. Knaak, *Case Law of the European Court of Justice on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin Pursuant to EC Regulation No. 2081/92*, 2001, s. 387.

genom gemenskapsrätten. Orsaken till detta är den grundläggande principen om EG-rättens företräde framför nationell lagstiftning.¹⁸²

3.5.2.5 Sanktioner

Förordningen strävar efter att harmonisera skyddet för de geografiska beteckningarna inom ramen för Europasamarbetet men viss differentiering bland medlemsländerna kvarstår. I förordningen finns inte några gemensamma riktlinjer för vilka sanktioner som skall vidtas mot dem som bryter mot regleringen ovan. Det finns enbart en viss reglering av sanktioner vilka rör anmärkningar mot att ett villkor i produktspecifikationen inte uppfylls. Andra medlemsländer kan då rikta anmärkningar mot detta och kommissionen kan i värsta fall avföra registreringen.¹⁸³ Utanför denna situation, i fall av missbruk enligt art. 13 finns inga gemenskapssanktioner. Det är varje lands sak att bestämma om sådana. Detta gör att det kan förekomma stora olikheter i graden av sanktioner som utmäts i de olika länderna och likaså kan länder vara mer eller mindre benägna att visa intresse för att sanktionera ett intrång enligt art. 13. Ur harmoniserings och skyddssynpunkt kan detta anses vara en svaghet.

3.5.2.6 Förhållande till tredje land

Vid upprättandet av förordningen var givetvis det främsta målet att skapa ett enhetligt system för registrering inom gemenskapen. Det ligger dock i de europeiska ländernas intresse att också få ett skydd för sina beteckningar vid export utanför unionen. Likaså kan det finnas länder som är intresserade av att skydda sina beteckningar inom den europeiska sfären. I art.12 föreskrivs vissa villkor som gäller för att produkter från 3:e land skall kunna åtnjuta skydd inom ramen för 2081/92. Det är tre villkor som skall vara uppfyllda.

För det första skall tredje land kunna säkerställa produktspecifikationer i enlighet med förordningens art. 4. Vidare skall tredje land ha en kontroll likvärdig den som föreskrivs i förordningen. Det rör sig främst om en kontroll att de livsmedel som bär en skyddad beteckning uppfyller de krav som fastställs i produktspecifikationen. Det sista och viktigaste kriteriet är att tredje land är berett att ge ett skydd som är likvärdigt det som ges inom gemenskapen för motsvarande jordbruksprodukter eller livsmedel vilka härstammar från gemenskapen. Det är alltså ett krav på reciprocitet som upprättas. Det är kommissionen som tar ställning till om kraven för skydd är uppfyllda efter en ansökan från tredje land. Hur förfarandet sedan går till mer konkret för de enskilda producenterna från tredje land regleras sedan i art. 12 a-b. Det rör sig om ett förfarande som i grunden liknar det som tillämpas för medlemsländerna.

---

¹⁸² Mål C-87/97 Gorgonzola/Cambozola p. 18.

¹⁸³ Art 11 i rådets förordning (EEG) 2081/92.

3.5.2.7 Handelshinder?

Inom ramen för EG-rätten är det också viktigt att ställa sig frågan om de geografiska ursprungsbezeichnungarna inte på något sätt ger upphov till handelshinder mellan länderna och om detta i så fall är konformt med de grundläggande principerna inom EG-rätten. Ett mål med registreringsystemet är att på det geografiska området för unionen upprätta ett skydd för de registrerade beteckningarna. Detta skydd innebär en exklusiv rätt att använda en registrerad beteckning för de produkter som omfattas av registreringen. En sådan exklusiv rätt kan självklart innebära ett handelshinder när vissa producenter, som inte är bosatta inom den aktuella geografiska zonen, hindras från att använda de särskilda beteckningarna för sina varor. Det är dock möjligt att bekräfta att förordningen upprättar ett immaterialrättsskydd genom att användningen av de geografiska benämningarna reserveras åt producenter i vissa geografiska områden och förbjuds att användas för alla andra. Det är ett användningsmonopol för ett kollektiv av producenter som inte bestäms av deras identitet utan istället av vilket geografiskt område som de kommer ifrån. Den upprättade rätten är permanent och den är inte beroende av ytterligare bekräftelse eller förnyande även om en producent kan fråntas rätten till benämningen om han inte respekterar de krav som uppställs vid registreringen. Det är viktigt att kunna fastställa att det verkligen rör sig om en immaterialrätt för att undantagen i Romkonventionen skall bli tillämpliga. Detta kan bekräftas både genom att fastslå att det rör sig om en exklusiv användningsrätt enligt förordningen och genom studium av flera av EG-domstolens domar på området.¹⁸⁴

Kan det då anses motiverat att ett system som förordning 2081/92 konstituerar ett hinder för handeln inom EU. För vissa länder, exempelvis Sverige har skyddet egentligen hittills varit helt betydelselöst av den anledningen att knappast några beteckningar från landet har registrerats. Däremot har Sverige måst skydda ett stort antal beteckningar som tidigare kunnat användas fritt av svenska producenter. För svensk del hade det enligt min mening varit bättre om det europeiska systemet aldrig införts eftersom det inskränker svenska producenters rätt att använda vissa beteckningar. För svenska konsumenter spelar knappast ursprunget för en produkt en sådan avgörande roll att det är motiverat med ett europeiskt registreringsystem. Detta betyder samtidigt inte att jag förespråkar denna linje eftersom det inte skulle vara rätt gentemot de legitima producenter som upparbetat en goodwill kring flera kända beteckningar. De kan med hjälp av registreringsystemet fullt ut utnyttja denna goodwill eftersom andra producenter förbjuds använda beteckningarna. Dessutom gynnar det europeiska systemet en utveckling av kvalitetsprodukter vilket även i förlängningen kan komma svenska konsumenter till nytta.

3.5.2.8 Konflikten mellan varumärken och geografiska

---

¹⁸⁴ Se exempelvis art. 27 i rättsfallet C-3/91, Exportur.

ursprungsbeteckningar inom ramen för EU

Den exklusiva rätt som uppstår vid införandet av ett registreringssystem för geografiska ursprungsbeteckningar kan lätt komma i konflikt med en annan immaterialrätt, nämligen varumärkesrätten. Vilken möjlighet finns det att en beteckning kan existera både som ett varumärke och en ursprungsbeteckning? Den varumärkesrättsliga principen ”first to file” har delvis fått ge vika till förmån för den geografiska ursprungsbeteckningen. Det finns i förordning 2081/92 bestämmelser som ämnar reglera denna konflikt.

Geografiska ursprungsbeteckningar prioriteras men utan att för den delen inskränka skyddet för flertalet av de existerande varumärkena. Denna lösning avser att balansera de olika intressegrupperingar som finns i Europa mellan nord och syd. Länderna i norra Europa ville inte se varumärkesystemet inskränkas eftersom det är mycket viktigt i dessa länder ur både konsument och producentsynpunkt. De sydeuropeiska länderna är samtidigt måna om att systemet för ursprungsbeteckningar har en betydande roll.¹⁸⁵

Av art. 14 med hänvisning till art. 13 följer att när en *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning* registreras för en produkt enligt förordningen skall likalydande, imiterande eller anspelade varumärkesansökningar avslås för registreringar av varumärken som täcker samma typ av produkt om de inlämnats efter ansökningsdagen för de geografiska ursprungsbeteckningarna. I art.14.1 2 st. anges att ett varumärke som registrerats i strid med vad som sägs i 1 st. skall förklaras ogiltigt. Den EG-rättsliga regleringen av varumärken som består av direktiv 89/104/EEG och förordning (EG) nr 40/94 torde båda vara konforma med denna bestämmelse och därför inte orsaka några krockar.¹⁸⁶

Ett redan registrerat varumärke utgör i princip inget hinder mot registrering av en *ursprungsbeteckning* eller en *geografisk beteckning*. Denna princip gäller dock inte fullt ut. Art. 14 st. 3 klargör att ett varumärke i vissa fall kan hindra registreringen av en *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning*. Detta gäller om varumärket under den tid som det använts fått ett visst anseende och renommé. Att i detta läge acceptera en registrering av en *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning* skulle kunna vilseleda

---

¹⁸⁵ D. Rochard, a.a. s. 366.

¹⁸⁶ Art 3 i 89/104 (EEG) föreskriver vissa registreringshinder eller ogiltighetsgrunder för registrering av varumärken. Under Art 3.1 c framgår att varumärken som ”endast består av tecken eller upplysningar vilka i handeln visar varornas (...) geografiska ursprung (...)” inte kan registreras och om registrering har skett kan de ogiltigförklaras. Under (g) i samma paragraf förbjuds även registrering av varumärken ”som är ägnade att vilseleda allmänheten med avseende på varans (...) geografiska ursprung.” Samma registreringshinder har införts i artikel 7.1 c och (g) i förordning 40/94 som reglerar gemenskapsvarumärket. Det framgår även av artikel 142 i denna förordning att bestämmelserna i förordning 2081/92 inte skall påverkas av varumärkesförordningen.

konsumenten om den rätta identiteten för produkten. I annat fall är det fritt fram för registrering av beteckningen i enlighet med förordning 2081/92.

Beträffande den fortsatta användningen av ett registrerat eller inarbetat varumärke efter registreringen av en *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning* visar art. 14 st. 2 på en kompromisslösning. Huvudprincipen är att om den geografiska benämningen redan registrerats kan innehavarna av varumärket i princip inte fortsätta att använda det. En fortsatt användning är dock tillåten under vissa förutsättningar. Varumärket skall för det första ha inlämnats, registrerats eller genom användning förvärvats i god tro.¹⁸⁷ För det andra skall detta ha skett före det datum skydd åtnjutits i ursprungslandet eller före det datum som en ansökan om registrering av *ursprungsbeteckningen* eller den *geografiska beteckningen* lämnats in till kommissionen. För det tredje skall det inte finnas skäl att upphäva eller ogiltigförklara varumärkesregistreringen med avseende på direktiv 89/104/EEG eller förordning 40/94 och de bestämmelser där som diskuterats i not 186 ovan.

Förordningen har anpassats till TRIPs avtalet i det avseendet att art. 14 st. 2 ändrats så att det nu finns en möjlighet att få fortsätta använda varumärket efter förvärv av ett varumärke genom användning vilket tidigare inte var möjligt. Den tidigare bestämmelsen stred nämligen mot art. 24.5 i TRIPs-avtalet. Ändringen sker som en konsekvens av EG:s medlemskap i WTO och organisationens förpliktelser att följa TRIPs-avtalet.¹⁸⁸

3.5.2.9 Sammanfattning av skyddet

Den europeiska förordningen 2081/92 är en viktig förstärkning av det regionala skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar i Europa. Skyddet upprätthålls av ett registreringssystem där beteckningar som länderna åtar sig att skydda koncentreras. Visserligen är skyddet begränsat till en viss grupp varor, nämligen jordbruksprodukter och livsmedel vilket gör att det inte blir lika stor spännvidd produktmässigt för skyddet som i exempelvis Lissabonöverenskommelsen. Det faktum att två olika skyddssystem upprättats genom förordningen med mer eller mindre höga krav på samband mellan produkten och det geografiska ursprunget tyder samtidigt på att förordningen är en kompromisslösning mellan de nordeuropeiska och de sydeuropeiska länderna. Om det enbart hade funnits ett skyddssystem likt

---

¹⁸⁷ I GORGONZOLA/CAMBOZOLA fallet som diskuterats ovan hade CAMBOZOLA registrerats som ett varumärke innan GORGONZOLA blev registrerad som ursprungsbeteckning. Domstolen uttalade då att "the concept of good faith must be viewed in the light of both national and international law in force at the date of the application for the trade mark registration". Även fastän termen CAMBOZOLA väckte associationer till benämningen "GORGONZOLA" kunde inte enbart detta vara ägnat att vilseleda allmänheten med avseende på varans geografiska ursprung enligt Art 3 (1) (g) i direktiv 89/104. Det var alltså upp till den nationella domstolen att bedöma huruvida registreringen hade gjorts i god tro med beaktande av att benämningen CAMBOZOLA inte i det aktuella fallet var ett försök att vilseleda allmänheten.

¹⁸⁸ Se beslut 94/800/EG.

det för *ursprungsbeteckningar* i förordningen, hade det varit många länder som inte hade kunnat registrera sina beteckningar på grund av de hårda krav som ställs på sambandet mellan produkten och det geografiska ursprunget för *ursprungsbeteckningar* i förhållande till de *geografiska beteckningarna*.

Det är likväl ett välutvecklat materiellt skydd som upprättats genom förordningen. Detta gäller både från konsument som producentsynpunkt. För konsumenterna innebär systemet att de garanteras att produkter som kan vara märkta med symbolen för *geografiska beteckningar* eller *ursprungsbeteckningar* har utarbetats på ett mycket kontrollerat och från kvalitetssynpunkt tillfredsställande sätt. En intressant iakttagelse är att ingen av de flertaliga personer som jag diskuterat mitt examensarbete med i Sverige känner till existensen eller funktionen av det europeiska systemet. Däremot kände nära nog all de personer jag diskuterade arbetet med i Frankrike våren 2003 till detsamma. Det kan därför ifrågasättas hur många svenska konsumenter som idag känner till vad som menas med en *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning*. Antagligen en mycket begränsad krets. Det är ett problem som kan hänföras främst till de nordeuropeiska länderna.

För producenter från en viss region innebär registreringssystemet att deras beteckningar åtnjuter ett absolut skydd mot utnyttjande i alla europeiska länder. De har *rätt* till beteckningen om de följer den produktionsprocess som indikerats i ansökan. Det går inte längre an för en illegitim producent att använda beteckningen tillsammans med neutraliserande uttryck. Det sätt som produkterna tillverkas på enligt specifikationen kontrolleras noga av nationella institutioner, vilket innebär att beteckningarna skyddas även mot användning av producenter som visserligen härstammar från rätt geografisk region, men som inte följer de riktlinjer som anges i specifikationerna. Därigenom får även *konsumenterna* ett bättre kvalitetsskydd. Användningen av de mest kända *geografiska beteckningarna* eller *ursprungsbeteckningarna* för produkter som inte omfattas av registreringen och inte heller är jämförbara med de produkter som omfattas därav är dessutom förbjuden om deras anseende exploateras. Detta visar att producentskyddet varit prioriterat vid införandet av förordningen och registreringen ger upphov till en rätt som sådan till beteckningen för producenterna. Kvalitetsladdade beteckningar åtnjuter således ett omfattande skydd genom förordningen och det faktum att de nationella domstolarna inte kan förklara en beteckning som varande generisk ger ett starkt skydd för beteckningarna när de en gång blivit registrerade.

En ytterligare positiv effekt med EG-förordningen jämfört med tidigare konventioner är också att det nu ges sanktioner mot de länder som inte skyddar beteckningarna på det sätt som de åtagit sig att göra. I sista hand kan landet ställas inför rätta inför EG-domstolen.

Något som i förlängningen kan stärka skyddet för *ursprungsbeteckningar* och *geografiska beteckningar* är att systemet öppnats för beteckningar från tredje land på grundval av likvärdighet och ömsesidighet. Inga beteckningar

från ett tredje land har ännu registrerats men framtiden får utvisa huruvida andra länder kommer att utnyttja den erbjudna möjligheten.

Vilka svaga sidor finns då i det europeiska skyddssystemet? Det är Kommissionen som enväldigt beslutar huruvida en beteckning är generisk eller inte vid tidpunkten för registreringen. Här ligger en av de stora svagheter med förordningen. Det finns i den europeiska lagstiftningen i motsats till Lissabonöverenskommelsen ingen möjlighet för ett land att avge en förklaring att de inte avser att skydda en viss beteckning i framtiden på grund av att den är generisk. Problemet med att enskilda länder själva får möjlighet att besluta att en beteckning är degenererad vilket ledde till rättsosäkerhet har i förordningen ersatts av den näst intill omöjliga uppgiften att avgöra huruvida en beteckning skall anses vara generisk genom att studera användningen i 15 medlemsländer. Detta kommer att bli än svårare när unionen strax utvidgas.

När ett europeiskt regelverk är tänkt att ersätta de nationella skyddssystem som finns i 15 olika länder ligger det nära till hands att konflikter uppstår mellan de nationella systemen och det EG-rättsliga systemet. Denna konflikt kan ännu inte anses vara slutligt utredd inom ramen för EG. Frågan huruvida en beteckning som nekats skydd enligt förordning på grund av exempelvis sin generiska karaktär får fortsätta skyddas i ursprungslandet är fortfarande öppen för diskussion. Frågan är hur EG-domstolen ställer sig till det faktum att en beteckning som hypotetiskt anses generisk i 14 länder får fortsätta att skyddas i ett enda land. För producenter från de övriga 14 länderna som använder sig av den generiska beteckningen utgör skyddet i ursprungslandet ett handelshinder som ur deras synpunkt inte är välmotiverat med tanke på strävan efter gemensam marknad utan handelshinder.

En ytterligare nackdel med systemet är att de enskilda länderna själva får besluta om vilka sanktioner som ett intrång skall framkalla. Så länge detta område inte är harmoniserat riskerar bedömningen av samma intrång i olika länder att ge vitt olika straff. Det är fullt möjligt för vissa länder att ha vitesbestämmelser medan ett annat land har mycket stränga bötesstraff vid ett missbruk. Detta kan uppmärksammas av ohederliga producenter som på detta sätt har starkare incitament att missbruka beteckningar i länder med lägre straff.

Uppstår det vidare några konflikter med andra immaterialrättigheter på grund av förordning 2081/92? En registrerad *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning* kan både hindra en framtida registrering av ett liktydigt eller anspelande varumärke samt upphäva en existerande registrering av ett varumärke under vissa förutsättningar. Dessutom utgör ett registrerat varumärke i normalfallet inget hinder för registreringen av en *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning*. Det framgår klart att det är sydeuropeiska intressen som främst har prioriterats vid införandet av bestämmelserna. Samtidigt skall påpekas att bestämmelserna inte verkar strida mot den existerande lagstiftning som reglerar registreringen av

varumärken inom unionen. Konflikten och krockarna mellan de två skyddssystemen uteblir därmed förmodligen. Som också noterats kan eventuellt en konflikt uppstå med mönsterskyddet på grund av förbudet att förpacka en produkt i behållare som är ägnad att inge en oriktig föreställning om produktens verkliga ursprung. Hur en konflikt mellan de två systemen skall lösas får lämnas till domstolens avgörande.

Finns det slutligen några förbättringar som skulle kunna initieras för att förbättra det existerande skyddet. Jag anser att det materiella skyddet som tillhandahålls genom art. 13 är mycket effektivt och jag kan inte se att några ändringar av denna bestämmelse skulle medföra ett starkare skydd för de beteckningar som skyddas genom förordningen. Problemet med att avgöra vilka beteckningar som är generiska har lagts på kommissionen och därmed undviks problemet med att bedömningen blir olika i olika nationella domstolar. Som noterats uppstår dock andra problem som är svårlösta med det nuvarande systemet. Jag anser att det som främst är av intresse beträffande förordningen är att EG-domstolen klargör tolkningen av ett antal frågor, exempelvis problemen med den fortsatta existensen av ett nationellt skydd för en beteckning som nekats ett skydd enligt förordningen samt vad som kan anses vara en jämförbar produkt enligt art. 13 a. Det vore också önskvärt att gemensamma sanktioner infördes på nationell nivå för att missbruk av beteckningarna inte skall behandlas olika i de olika medlemsländerna.

Sammantaget är det registreringssystem som upprättats ett effektivt rättsinstrument för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar. Systemet har visserligen en del brister vilket uppmärksammats ovan men det ger både producenter och konsumenter ett bra skydd. En majoritet av de beteckningar som är skyddade genom förordningen härstammar från de sydeuropeiska länderna. Systemet kan på detta vis te sig orättvist gentemot de nordeuropeiska länderna. Varför skall vi skydda en mängd beteckningar utan att få något tillbaka själva. Sverige har exempelvis enbart två skyddade beteckningar, nämligen ”Skånsk Spättekekaka” och ”Sveciaost”. För länderna i norra Europa kan systemet mer framstå som ett handelshinder än som en draghjälp för att främja handeln. I ett större perspektiv vill jag dock hävda att det ändå är de legitima producenterna i de sydeuropeiska länderna som har upparbetat ett kvalitetsrykte kring sina produkter som förtjänar ett skydd.

3.5.3 Ursprungsskyddet inom EU för vin- och spritprodukter

Som framgår av artikel 1.1 i förordning 2081/92 så omfattas inte vin och spritprodukter av bestämmelserna däri. Precis som i TRIPS-avtalet finns det alltså specialbestämmelser som reglerar denna grupp av varor. Anledningen till detta är att lagstiftaren strävat efter att etablera en högre skyddsnivå för

dessa produkter.¹⁸⁹ Europeiska unionen är den största vinproducenten i världen med en tillverkning av 125 miljoner hl om året 2002. Likaså är EU den största konsumenten med 60 % av världskonsumtionen. Fem europeiska länder står dessutom för 70 % av världsexporten, (Italien, Frankrike, Spanien, Tyskland och Portugal).¹⁹⁰ Med dessa siffror framgår tydligt betydelsen för vinprodukter inom EU.

3.5.3.1 Rådets förordning (EG) nr 1576/89 av den 29 maj 1989 om allmänna bestämmelser för definition, beskrivning och presentation av spritdrycker

Syftet med rådets förordning var när den infördes att fastställa ett gemensamt regelverk som dels definierade dessa varor och dels uppställde krav på hur de skulle beskrivas och presenteras. Detta ansågs angeläget på grund av produkternas stora ekonomiska betydelse. Målet var att i och med införandet av förordningen bidra till den gemensamma marknadens funktion.¹⁹¹

I förordningen betonas vikten av att bevara produkternas internationellt goda rykte och kvalitet. Ett steg i denna process är att reservera vissa geografiska beteckningar som hänvisar till särskilda områden och undantagsvis till vissa länder för dessa produkter under förutsättning att den tillverkningsfas som gör att produkten får sin karakteristiska och slutliga egenskap fullbordas i det geografiska området ifråga. Lagstiftaren har också strävat efter att de geografiska beteckningarna på detta vis skall undgå att bli generiska beteckningar. Konsumenternas behov och rättighet att få upplysning om produkternas ursprung understryks likaså.¹⁹²

Hjärtat i förordningen är artikel 1.4 där definitionen av olika kategorier av spritdrycker ges. Rom, whisky och druvspirit är några av de sorter som finns beskrivna i förordningen. Det är relativt ingående beskrivningar av tillverkningsprocessen som görs för alla spritsorter.¹⁹³ Användningen av de namn som anges i art. 1.4 skall begränsas till de spritdrycker som definieras där. De spritdrycker som inte uppfyller kraven på de produkter som definieras i art. 1.4 får inte bära dessa namn. De får istället betecknas ”brännvin” eller ”sprit”.¹⁹⁴

Det är dock inte nödvändigt att använda sig av de beteckningar som anges i art 1.4. Dessa kan kompletteras eller ersättas med de geografiska beteckningar som anges i bilaga 2 till förordningen. Exempel på

---

¹⁸⁹ Rochard, a.a. s. 94.

¹⁹⁰ Europeiska kommissionen, *Vinsektorn*, 2003, s. 2.

¹⁹¹ Ingressen till förordning 1576/89.

¹⁹² Ingressen till förordning 1576/89.

¹⁹³ Rom beskrivs exempelvis på följande sätt i artikel 4 a: ”En spritdryck som framställts uteslutande genom alkoholjäsning och destillation, antingen av melass eller sirap som framställts vid tillverkning av rösocker eller av själva rösockersaften, och som destillerats till mindre än 96 volymprocent, så att destillatet i märkbar grad har de specifika organoleptiska kännetecknen för rom”.

¹⁹⁴ Artikel 5.1 i förordning 1576/89.

beteckningar som finns uppräknade där är Scotch Whisky, Irish Whisky, Cognac, Eau-de-vie de Bourgogne, Brandy de Jerez, Calvados, Anis espanol, Cassis de Dijon, Svensk Vodka, Swedish Vodka, Finsk Vodka och många fler. Ett krav för att få använda dessa beteckningar är enligt art. 5.3 b att spritdryckerna fick sin karaktär och slutliga egenskaper under ett tillverkningsstadium som ägde rum i det angivna geografiska området. Det är dock inte enbart de beteckningar som anges i bilaga 2 som är tillåtna. Andra geografiska beteckningar kan enligt art. 5.2 komplettera, men dock ej ersätta, de benämningar som anges i art 1.4 under förutsättning att de inte vilseleder konsumenterna. Det är alltså enbart de benämningar som uppräknas i bilaga 2 till förordningen som får ett absolut skydd medan övriga beteckningar är tillåtna under förutsättning att de inte vilseleder konsumenter vilket det är de nationella domstolarnas sak att bedöma.

Det är också medlemsländernas angelägenhet att tillämpa särskilda nationella regler om tillverkning, beskrivning och presentation av de produkter som tillverkats inom det egna territoriet så länge dessa regler är förenliga med gemenskapsrätten. För att få använda beteckningen ”svensk vodka” kan alltså svenska staten ställa upp vissa längre gående tillverkningskrav som dock inte kan komma i konflikt med den definition för vodka som ges i art.1.4 i förordning 1576/89.¹⁹⁵ Det är möjligtvis i och med detta stadgande som lagstiftaren menar att förordningen erbjuder ett längre gående skydd än förordning 2081/92. Det är medlemsländernas sak att i så fall själva införa en sådan högre skyddsnivå. I åtminstone ett avseende erbjuder dessutom förordningen ett sämre skydd jämfört med förordning 2081/92. Användningen av de geografiska beteckningarna för andra produkter än spritprodukter förbjuds inte uttryckligen. Att kalla en tvålv för Cognactvål förbjuds inte enligt förordningen fastän Cognac är ett mycket välrenommerat namn för en viss spritsort.¹⁹⁶ Inte heller i förordningen 1493/1999 utsträcks skyddet till ett förbud mot användning av de beteckningar som omfattas av förordningen för andra produkter än viner, även om de skulle ge upphov till förväxling eller vilseleda personer vilket kan utläsas av art. 48. En annan sak är att den nationella rätten kan innehålla bestämmelser som kan skydda en sådan beteckning från användning för andra produkter än sprit eller vin.¹⁹⁷

Skyddssystemet för spritprodukter bygger på samma princip som den som finns i förordning 2081/92. Det är de enskilda europeiska länderna som åtar sig att skydda de geografiska beteckningar som används av ursprungsstaten. Det finns ingen speciell procedur som skall följas för att åstadkomma detta skydd. Varje land meddelar till kommissionen vilka beteckningar som de

---

¹⁹⁵ Artikel 5.3 c i förordning 1576/89.

¹⁹⁶ Här kan dock frågan om vilseledande reklam aktualiseras.

¹⁹⁷ Den franska lagstiftningen har på detta sätt skyddat beteckningen ”Champagne” från användning vid försäljning av andra produkter än viner. Domar har gällt användning av beteckningen vid försäljning av cigaretter men också parfym. Se dom från TGI den 5 mars 1984 respektive Cour d’Appel de Paris du 15 décembre 1993. I Sverige har marknadsföringen av yoghurt från Arla med ”champagnesmak” ansetts utgöra renommésnyltning och förbjudits med hänvisning till 4 § MFL, se MD 2002:20.

använder och sedan är det medlemsländernas sak att skydda och kontrollera de produkter som finns på listan. Det är de nationella domstolarna som sedan skall se till att skyddet åtföljs.

Förordning 1576/89 skiljer inte mellan olika nivåer av geografiska ursprungsbezeichnungar på det sätt som förordning 2081/92 gör i och med distinktionen mellan *geografiska beteckningar* och *ursprungsbezeichnungar*. Det är emellertid ett effektivt system som upprättats genom förordningen men det kan ändå ifrågasättas om det är motiverat att hålla spritprodukter utanför förordning 2081/92. Visserligen regleras tillverkningsprocesser och framställning utförligt i förordning 1576/89 men det hade lika gärna kunnat regleras genom de produktspecifikationer som inges genom förordning 2081/92.

3.5.3.2 förordning (EG) nr 1493/1999 av den 17 maj 1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin

Denna förordning har nyligen ersatt en mängd andra förordningar som reglerade tillverkningen och presentationen av vinprodukter inom EU och är därmed mycket omfattande.¹⁹⁸ Syftet med det EG-rättsliga skyddet för vin skall ses i perspektivet av den gemensamma jordbrukspolitiken och den gemensamma marknaden. Målet är att förbättra, främja och skydda kvaliteten på vinprodukter.¹⁹⁹ I regelverket kombineras således det ekonomiska och det kvalitativa skyddet.

Den EG-rättsliga lagstiftningen skiljer mellan två olika kategorier av vin. Det rör sig om vad som kallas för *bordsviner och kvalitetsviner framställda i specificerade områden* (kvalitetsviner fso eller på franska VQPRD). Det är den andra kategorin av viner som har kvaliteter som uppvisar ett samband med det geografiska ursprunget.

Det finns ingen särskild definition av ett kvalitetsvin fso. Enligt art. 54 är ett kvalitetsvin fso ett vin som uppfyller bestämmelserna i avdelning VI i förordningen och de gemenskapsbestämmelser och nationella bestämmelser som antas i detta avseende. Bestämmelserna om framställning av kvalitetsvin fso skall grundas på mycket specifika rekvisit. Det rör sig om en avgränsning av produktionsområdet, användning av en viss druvsort, vissa odlingsmetoder, vissa metoder för vinframställning, en lägsta naturlig alkoholhalt i volymprocent, en viss avkastning per hektar.²⁰⁰

Medlemsländerna kan dock få fastställa andra produktionsvillkor och egenskaper som skall vara obligatoriska för kvalitetsvin fso.²⁰¹

Medlemsländerna skall överlämna en förteckning till kommissionen över kvalitetsviner fso med närmare angivande av de nationella bestämmelser som reglerar framställningen av dessa viner. För att ett vin skall få kallas

---

¹⁹⁸ Exempel på tidigare förordningar är 822/87, 823/87, 2392/89 m.fl.

¹⁹⁹ Rochard, a.a. s. 94.

²⁰⁰ Se art. 55 i förordningen.

²⁰¹ Se art. 57 i förordningen.

kvalitetsvin fso finns således mycket specifika krav som reglerar dess kvalitativa egenskaper. För de så kallade bordsvinerna finns inte en sådan specifik reglering.

Användningen av de geografiska beteckningar, traditionella begrepp och termer som används på vinprodukterna har flera syften. Enligt förordningen skall de skydda konsumenternas och producenternas legitima intressen, se till att den inre marknaden fungerar väl och sist men inte minst främja utvecklingen av kvalitetsprodukter.²⁰²

Skyddet täcker beteckningar som används på etiketten, i register, i följedokument och andra officiella handlingar, på handelsdokument och i reklam.²⁰³

Det materiella skyddet framgår främst av art. 48 där det föreskrivs att de beteckningar som används vid presentation av vinprodukter inte får vara felaktiga eller kunna ge upphov till förväxling eller vilseleda konsumenterna. Detta gäller bland annat geografiska ursprungs-beteckningar. Skyddet omfattar även de fall då den verkliga härkomsten satts ut eller tillägg använts som exempelvis ”art”, ”typ”, ”metod”, ”kopia”, ”märke” eller liknande. Beteckningen får inte heller vara felaktig, kunna ge upphov till förväxling eller vilseleda personer när det gäller produktens egenskaper som beskaffenhet, sammansättning, alkoholhalt, färg, ursprung eller härkomst, kvalitet, druvsort, årgång eller behållarnas volym.²⁰⁴

Ett bordsvin kan få betecknas av en geografisk ursprungs-beteckning men beteckningen kan mer liknas vid en indication de provenance eftersom det inte krävs några kvalitativa samband mellan vinet och området där det produceras. Skyddssystemet för kvalitetsviner fso bygger på samma princip som den som finns i 2081/92 och beträffande beteckningar för sprit. Det är de enskilda europeiska länderna som åtar sig att skydda de geografiska beteckningar som används av ursprungsländerna. Det finns ingen speciell procedur som skall följas för att åstadkomma detta skydd. Varje land meddelar till kommissionen vilka beteckningar som de använder och sedan är det medlemsländernas sak att skydda och kontrollera de produkter som finns på listan. Det är de nationella domstolarna som sedan skall se till att skyddet åtföljs.

3.6 TRIPS avtalet

TRIPS-avtalet var ett av resultaten av de mycket omfattande multinationella handelsöverläggningar som företogs i vad som brukar kallas ”the Uruguay Round”. Förhandlingsrundan varade mellan september 1986 och april 1994

---

²⁰² Se art. 47 i förordningen.

²⁰³ Se art. 47.3 i förordningen.

²⁰⁴ Se art. 48 strecksats två.

och i slutänden signerades 18 separata avtal vid dessa förhandlingar varav TRIPS-avtalet var ett av dem. Avtalet innehåller 71 artiklar och är det största enskilda avtalet till dags dato för immaterialrätt. Det trädde ikraft den 1/1 1995 med effekt för industriländerna från den 1/1 1996 och grunden är de senaste texterna av BK och PK.

Avtalet administreras av WTO och i organisationen finns även en expertkommitté för varumärken, design och geografiska ursprungsbeteckningar som kallas SCT. TRIPS-avtalet har tillträtts av cirka 140 länder inklusive EU. Även Kina är medlem i WTO sedan 2001.

Del II, sektion 3 består av artikel 22–24 och behandlar uteslutande geografiska ursprungsbeteckningar. I november 2001 beslutades genom den så kallade Doha-deklarationen att geografiska ursprungsbeteckningar skall tas upp till förnyade diskussioner inom ramen för WTO.

Det är viktigt att poängtera att PK, Madridöverenskommelsen och Lissabonöverenskommelsen och det skydd som finns däri för geografiska ursprungsbeteckningar inte påverkas av TRIPS-avtalet. TRIPS-avtalet är som EG-domstolen har uttalat ett så kallat ”plus-element” som tillkommit för att stärka skyddet för immaterialrätt.²⁰⁵ Det är alltså fullt möjligt och också önskvärt att ett land är medlem både av WIPO:s konventioner och TRIPS-avtalet. Som framgår av Artikel 24.3 var det inte heller meningen att en medlem skulle minska sitt nationella skyddssystem i och med ikraftträdandet av TRIPS-avtalet. Medlemsländerna förband sig att kvarhålla det nationella skydd som existerade precis innan ikraftträdandet.

3.6.1 Syfte

Det övergripande syftet med avtalet är att minska störningar och hinder i den internationella handeln med beaktande av nödvändigheten av ett effektivt och lämpligt skydd för immaterialrättigheter samtidigt som detta skydd inte i sig skall ge upphov till hinder för normal handel.²⁰⁶

3.6.2 Definition

Definitionen av geografiska ursprungsbeteckningar finns i art. 22.1 i TRIPS-avtalet och är som framgått ovan den definition som jag kallar *geografiska ursprungsbeteckningar (stricto senso)*. Geografiska ursprungsbeteckningar är enligt avtalet ”indications which identify a good as originating in the territory of a Member, or a region or locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin.”²⁰⁷

---

²⁰⁵ Decision of the ECJ, 27 IIC 503, at 508 (1996)- *TRIPs Jurisdiction*.

²⁰⁶ Ingressen till TRIPs-avtalet.

²⁰⁷ För en utförligare analys av definitionen se avsnitt 2.1.

Av definitionen kan underförstått utläsas att TRIPS-avtalet täcker alla slags produkter varor och artiklar, inklusive industriprodukter. Detta ligger också i linje med PK där det i art. 1.3 framgår att immaterialrättsskydd kan åtnjutas för alla typer av produkter inklusive jordbruksprodukter. Det finns alltså ingen begränsning för vilka produkter som kan skyddas på det sätt som det gör i EG-förordningen 2081/92. Ett absolut skydd åtnjuter dock enbart vin och spritprodukter vilket är en konsekvens av att dessa har ett utökat skydd i förhållande till beteckningar för andra produkter vilket uppmärksammas nedan och framgår av artikel 23. Definitionsmässigt täcker TRIPS-avtalet alla de beteckningar som kallas appellations d'origine och omfattas av Lissabonöverenskommelsen och EG-lagstiftningen.

Knaak anser att sambandet mellan produkten och dess geografiska ursprung som etableras genom bestämmelsen kommer att bli en av de svåraste frågorna att avgöra för de nationella domstolar i de fall där skydd görs gällande med utgångspunkt i TRIPS-avtalet. Varje land måste själva bestämma vilka benämningar som de anser uppfylla kraven på detta samband.²⁰⁸

3.6.3 Omfattningen av skyddet

I artikel 22.2 finns den generella skyddsnormen för geografiska ursprungs-beteckningar. Medlemsländer skall hindra

”(a) the use of any means in the designation or presentation of a good that indicates or suggests that the good in question originates in a geographical area other than the true place of origin in a manner which misleads the public as to the geographical origin of the good; (b) any use which constitutes an act of unfair competition within the meaning of Article 10bis of the Paris Convention (1967).”

Bestämmelsen liknar Madridöverenskommelsens skydd i art. 1 genom att den skyddar mot vilseledande användning av geografiska ursprungs-beteckningar. Genom 22.2 b förs det också in en bestämmelse som tvingar länder att hindra all användning som innebär en illojal konkurrensåtgärd i enlighet med art. 10bis i PK. Detta innebär särskilt ett skydd mot förväxlingsrisk mellan producenters varor enligt 10bis 3.1 men även annat vilseledande genom angivelser eller påståenden rörande varans beskaffenhet, framställningssätt mm enligt 10bis 3.3. Sammantaget kräver de två bestämmelserna 22.2 a och 22.2 b att medlemmarna skall hindra att allmänheten blir vilseledd beträffande det geografiska ursprunget för en produkt och att de skall förhindra all användning av geografiska ursprungs-beteckningar som utgör en illojal konkurrensåtgärd. Varje åtgärd inom handeln som är vilseledande eller som är ägnad att vilseleda allmänheten beträffande det geografiska ursprunget för de produkter som säljs av en näringsidkare utgör en illojal konkurrensåtgärd.

---

²⁰⁸ Knaak, *The Protection of Geographical Indications According to the TRIPs Agreement*, 1996, s. 128.

För att en geografisk ursprungsbeteckning skall få skydd genom konkurrenslagstiftning i nationell lagstiftning är det ofta viktigt att beteckningen har ett visst rykte och renommé. Detta kan vara ett problem om en producent håller på att bygga upp ett renommé eller om beteckningen tillfälligt inte används. Det krävs också ofta i många nationella lagstiftningar att mycket bevis läggs fram för att produkter som säljs under en geografisk ursprungsbeteckning associeras med ett visst ursprung och kvalitet. Detta är en svaghet i förhållande till ett registreringssystem för geografiska ursprungsbeteckningar. En fördel med skydd för geografiska ursprungsbeteckningar genom konkurrenslagstiftning är dock att den formella registreringsprocessen undviks och det blir ett "automatiskt" skydd.²⁰⁹

Det framgår inte uttryckligen i art. 22 huruvida TRIPs skyddar mot användningen av en geografisk ursprungsbeteckning tillsammans med neutraliserande tillägg som "sort", "typ", "kopia" eller när produktens verkliga ursprung anges. Olika åsikter har framförts om detta i doktrinen. Knaak anser att användningen tillsammans med neutraliserande tillägg är förbjuden med hänvisning till förväxlingsrisken i PK 10bis 3.1 eller den mer generella bestämmelsen om vilseledande i 10bis 3. 3 för det fall det inte går att tillämpa den mer specifika bestämmelsen om vilseledande beträffande det geografiska ursprunget.²¹⁰ Rochard menar dock att det faktum att Artikel 23.1 som behandlar det utökade skyddet för vin och sprit uttryckligen förbjuder användningen av uttrycken "sort" etc. talar emot att ett sådant skydd skulle åtnjutas för övriga produkter omfattade av artikel 22.²¹¹

"even where the true origin of the goods is indicated or the geographical indication is used in translation or accompanied by expressions such as "kind", "type", "style", "imitation", or the like"

Rochard använder sig alltså av ett e-contrarioresonemang för att komma fram till denna slutsats. Jag anser att det knappast kan röra sig om ett vilseledande, vare sig i den mening som ges i 22.2 eller PK 10 bis om det i anslutning till den geografiska ursprungsbeteckningen anges det verkliga ursprunget för varan eller neutraliserande tillägg används. Det är här samma resonemang som används för den snarlika bestämmelsen i Madridöverenskommelsen som diskuteras under 2.4.3 ovan. Denna uppfattning är också den som fått flest anhängare. I realiteten har hård kritik framförts mot art. 22 på den grund att den anses tillåta producenter från andra regioner att missbruka ursprungsbeteckningar och snylta på dessa utan att ge någon möjlighet för de rättmätiga producenterna att stoppa detta så länge produktens verkliga ursprung uppges. Om ursprunget sätts ut rör det sig inte om något vilseledande. Benämningar som "Roquefort cheese, produced in Norway" och "Bukhara carpets, made in USA" skulle av en

²⁰⁹ WIPO DOC. SCT/9/4, 2002, s. 17.

²¹⁰ Knaak, *The protection of Geographical Indications According to the TRIPs Agreement*, 1996, s. 130.

²¹¹ Rochard, a.a. s. 278.

domare troligtvis anses tillåtna enligt art. 22 eftersom produktens verkliga ursprungs indikeras. Detta har lett till att flera länder krävt ett utökat skydd i enlighet med art. 23 för andra produkter än vin och sprit.²¹² Denna snyltning ökar också risken för att en geografisk ursprungsbeteckning transformeras till ett generiskt namn med konsekvensen att den kan användas av alla. Flera berömda beteckningar såsom exempelvis ”kiwi fruit”, ”Bermuda shorts” har mött detta öde.²¹³ Snyltningen innebär således en stor ekonomisk risk för legitima producenter.

Det sätt som art. 22 har formulerats på kan ge intrycket av att det måste bevisas att allmänheten verkligen har vilseletts beträffande det geografiska ursprunget. ...”in a manner which misleads the public”. Enligt min mening skulle det vara önskvärt att artikeln formulerades på det sättet att allmänheten ”riskerade” att vilseledas beträffande det geografiska ursprunget. Det borde räcka att domstolen får göra den uppskattningen.

Art. 22.2 a skyddar vidare enbart mot vilseledande beträffande det geografiska ursprunget för produkten. Att använda en ursprungsbeteckning för en produkt som kommer från den angivna platsen men som inte uppfyller de krav på kvalitet, anseende eller andra väsentliga egenskaper som det talas om i 22.1 är därmed inte förbjudet enligt 22.2 a. Ett sådant skydd har till exempel införts i EG-förordningen 2081/92 där det i art. 13.1 c framgår att bestämmelsen skyddar mot användning av registrerade beteckningar som vilseleder om ursprung, härkomst, beskaffenhet eller väsentliga egenskaper hos produkten. Enligt 22.1 i TRIPS-avtalet måste det som uppmärksammas finnas vissa samband mellan egenskaperna hos en produkt och det geografiska ursprunget. ”where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin”. Därför är det förvånande att det bara är vilseledande beträffande det geografiska ursprunget som tas upp i art. 22.

Med ”designation or presentation” i art. 22 a menas allt från etiketter på varorna, medföljande dokument och annat material. Etiketteringen kan bestå av allt från ord, namn, symboler, teckningar eller varumärken. Ett speciellt sätt att presentera produkten på kan också ge indikationer om ett visst ursprung. Ytterkartonger eller förpackningar kan också skylta med beskrivningar, benämningar eller en speciell presentationsstil. Textinformationen på en förpackning kan genom sin korthet vara mer vilseledande än en etikett på en individuell vara. TRIPS-avtalet försöker vara heltäckande när det gäller användningen av medel för att vilseleda allmänheten beträffande det geografiska ursprunget.²¹⁴

Subjektet som skall bli vilselett är en konsument och alltså inte en person aktiv inom handeln eller en expert. En intressant fråga är också huruvida en konsument som blir vilseledd beträffande en viss region men inte

---

²¹² Addor, Grazioli. *Geographical Indications beyond Wines and Spirits*, 2002, s. 878f.

²¹³ Addor, Grazioli. a.a. s. 881.

²¹⁴ J. Audier, *TRIPs Agreement Geographical indications*, 2000, s. 21.

ursprungslandet kan anses vilseledd i enlighet med TRIPS-avtalet. Jag skulle svara ja på den frågan med hänvisning till exemplet ”Champagne”. Om en produkt med benämningen ”Champagne” tillverkas i en annan region i Frankrike skulle det anses vilseleda en konsument beträffande det geografiska ursprunget även om det framgår att produkten kommer från Frankrike.

Den mycket viktiga bedömningen huruvida en beteckning är generisk avgörs också av nationella domstolar enligt art. 24.6.²¹⁵ Rochard uttrycker det så att bestämmelsen betyder att vi är tillbaka på ruta ett.²¹⁶ Med detta menar han att samma hinder som fanns i Madridöverenskommelsen kvarstår. Bestämmelsen gör att prövningen kan bli olika i skilda länder och den eftersträlvade harmoniseringen uteblir. Den risk som länderna löper om de inte själva får bestämma huruvida en geografisk ursprungsbeteckning är generisk eller inte i deras hemland är att den inhemska produktionen och försäljningen av en viss vara kan hämmas eller störas eftersom produkten inte kan säljas under sitt produktnamn. Det är detta som gör frågan om generiska beteckningar så svår att lösa. Det gäller särskilt för ett system som det i TRIPs som inte bygger på någon registreringsprocess. Frågan om huruvida en beteckning är skyddad uppkommer inte förrän en tvist uppstår i det land där skydd eftersträvas.

Hur skulle då en alternativ lösning på problemet se ut? Det bästa alternativet vore förstås att ett internationellt registreringssystem för geografiska ursprungsbeteckningar infördes. På detta sätt kunde man precis som i Lissabonöverenskommelsen införa någon form av invändningsförfarande där länder innan en registrering verkställs kunde avge en förklaring att de inte kan garantera att en beteckning skyddas på grund av exempelvis den generiska karaktären. Efter registreringen skulle dock ett skydd vara garanterat fram till dess att skyddet eventuellt upphör i ursprungslandet.²¹⁷ Ett sådant system ger en mycket större säkerhet både för producenter och konsumenter. Ett andra alternativ kunde vara att införa en oberoende instans som skulle göra bedömningen huruvida en beteckning skulle anses som generisk i ett visst land eller inte. Det skulle kunna vara en instans hos WIPO eller en avdelning inom WTO. Det kunde vara önskvärt att vissa ramkriterier uppställdes för hur denna bedömning skulle göras i likhet med den bedömning som görs enligt art. 3 i förordning 2081/92. En sådan lösning skulle dock vara oerhört resurskrävande men kanske ändå en realistisk lösning. Att göra en bedömning av alla benämningar i alla länder vid registreringstillfället skulle förstås vara omöjligt men att göra bedömningen vid de tillfällen en konflikt uppstod skulle kunna vara realistiskt. Fördelen blir att det är en oberoende instans som gör

---

²¹⁵ ”Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to goods or services for which the relevant indication is identical with the term customary in common language as the common name for such goods or services in the territory of that Member.” Se även diskussionen nedan beträffande förhållandet mellan bestämmelsen i 24.6 och 24.9.

²¹⁶ Rochard, a.a. s. 287.

²¹⁷ Art. 5 och 6 i LÖ.

bedömningen vilket ger en mer objektiv bedömning. Nackdelen med denna lösning är dock ändå att en bedömning inte blir aktuell förrän skydd söks vilket kan innebära att en beteckning successivt kan ha övergått från att vara en geografisk ursprungsbeteckning till att bli en generisk beteckning under den tid som beteckningen missbrukats nationellt i ett visst land.

3.6.4 Konflikter med varumärken

I artikel 22.3 finns en av de bestämmelser som reglerar förhållandet mellan varumärken och geografiska ursprungsbeteckningar. TRIPs-bestämmelsen ger dock bara ledning för det fall det rör sig om ett vilseledande varumärke.

”A member shall, ex officio if its legislation so permits or at the request of an interested party, refuse or invalidate the registration of a trademark which contains or consists of a geographical indication with respect to goods not originating in the territory indicated, if use of the indication in the trademark for such goods in that member is of such a nature as to mislead the public as to the true place of origin.”

Bestämmelsen innebär att medlemmar skall vägra registrering eller upphäva en registrering under två förutsättningar. Varumärket för en produkt skall bestå av eller innehålla en geografisk beteckning från vars område produkten inte härstammar samtidigt som allmänheten skall vilseledas beträffande det geografiska ursprunget vid användning av varumärket. Det torde således inte vara några hinder att registrera benämningen ”NORDPOLEN” för bananer eftersom allmänheten knappast kan vilseledas beträffande det geografiska ursprunget för denna produkt. Ett varumärke som innehåller en geografisk beteckning och verkligen används för produkter från det aktuella geografiska området omfattas alltså inte av bestämmelsen. Det är således möjligt att registrera ett varumärke som innehåller eller består av en geografisk ursprungsbeteckning då de aktuella produkterna härstammar från det geografiska området enligt TRIPs. Att registrera ett varumärke benämnt ”Waterford” för porslin från ett annat land i ett land där beteckningen normalt är en geografisk ursprungsbeteckning för glas kan däremot med största sannolikhet ses som vilseledande enligt bestämmelsen ovan. Det är möjligt att göra den tolkningen att TRIPs legitimerar varumärket som skyddsmöjlighet för geografiska beteckningar även om det knappast kan vara önskvärt enligt min mening eftersom detta ger upphov till en monopolisering av geografiska benämningar. En sådan tolkning är enligt min mening också för vidsträckt och kan knappast ligga inom ramen för vad som är tänkt med bestämmelsen. På nationell nivå innehåller idag ett flertal länders lagstiftning förbud mot varumärkesregistreringar av geografiska beteckningar samtidigt som andra kräver att varumärket har särskiljningsförmåga (däribland Sverige) vilket också kan sätta stopp för registreringen av geografiska beteckningar.²¹⁸

TRIPs-avtalet ger också genom artikel 24.5 ett skydd för redan existerande varumärken som är identiska med eller liknar en geografisk

---

²¹⁸ Levin, a.a. s. 18.

ursprungsbeteckning men som inte vilseleder allmänheten om det rätta ursprunget för produkten. Det kan exempelvis röra sig om helt skilda produkter som varumärket respektive ursprungsbeteckningen betecknar. Skyddet åtnjuts om varumärket blivit registrerat i god tro eller om skydd uppnåtts genom användning (inarbetning) i god tro. Detta skall ha skett innan 1 januari 1996 om det rör sig om ett i-land. Den goda tron innebär att det inte skall ha funnits någon avsikt att imitera eller förfälska en geografisk ursprungsbeteckning.²¹⁹ Alternativt kan man enligt artikeln få fortsätta att inneha och använda det registrerade eller inarbetade varumärket om det existerade innan den geografiska ursprungsbeteckningen skyddades i ursprungslandet. I det här fallet kan den goda tron vederläggas om det går att visa att innehavaren av varumärket var medveten om planerna att skydda en produkt med en geografisk ursprungsbeteckning när skydd söktes. För de länder som inte har ett registreringssystem för geografiska ursprungsbeteckningar kommer det datum som en geografisk ursprungsbeteckning att bli skyddad på avgöras på en ad hoc basis. Detta kan komma att utgöra en osäkerhetsfaktor för varumärkesinnehavarna.

3.6.5 Homonymer

I artikel 22.4 beskrivs det fall att användningen av en geografisk beteckning som är bokstavligt korrekt ändå vilseleder allmänheten genom att den fås att tro att produkten kommer från ett annat territorium. Det rör sig då främst om likalydande beteckningar dvs. ett namn som är detsamma för två olika geografiska platser i olika länder. Exempelvis finns det flera ställen i USA som heter London samtidigt som det är Storbritanniens huvudstad. Det är mycket vanligt att sådana likalydande beteckningar existerar särskilt eftersom emigranter tagit med sig Ortsnamn från hemtrakterna. Sådant missbruk skall förbjudas av medlemsländerna enligt TRIPS-avtalet. Att som i ett fall använda sig av beteckningen "Made in Sweden" för japanska tändstickor som tillverkats i en ort i Japan vid namn Sweden skulle därför inte vara tillåtet enligt denna bestämmelse.²²⁰ Bestämmelsen kan således innebära ett visst skydd för väl ansedda ursprungsbeteckningar eftersom det ofta är dessa som utsätts för denna sortens utnyttjande.

3.6.6 Sanktioner

De länder som är anslutna till TRIPS-avtalet får själva bestämma vilka sanktioner som skall tillämpas gentemot de producenter som bryter mot avtalet. Det finns till skillnad från i PK och Madridöverenskommelsen inga som helst rambestämmelser för hur länderna skall sanktionera det oriktiga användandet av en geografisk ursprungsbeteckning.

Hur förhåller det sig med sanktioner mot de länder som inte uppfyller kraven som uppställs i avtalet. I PK, Madridöverenskommelsen och

---

²¹⁹ J. Audier, a.a. s. 23.

²²⁰ Jmfr. Levin, a.a. s. 19.

Lissabonöverenskommelsen finns inga sanktionssystem gentemot de länder som inte lever upp till avtalen. Som tidigare nämnts är det ett generellt internationellt ansvar som aktualiseras men det är upp till varje land huruvida de väljer att erkänna sina tillkortakommanden. Detta visar på en av svagheter för det internationella skyddet. Å ena sidan måste de sanktioner som länderna själva ställer upp i sin nationella lagstiftning vara tillräckligt effektiva för att skyddet skall bli verkningfullt. Å andra sidan måste länderna se till att skyddet verkligen verkställs. Det finns dock inga sanktioner mot de länder som inte lever upp till dessa åtaganden. Inom ramen för EG-rätten och förordning 2081/92 är den risk som länderna löper att i sista hand bli dömda av EG-domstolen om de inte uppfyller sina åtaganden vilket kan bli en dyrbar historia. En av fördelarna med TRIPS-avtalet är det tvistlösningssystem som upprättats där. Klagomål behandlas i en mekanism för tvistlösning vilken innebär att tvister avgörs av särskilda paneler. Dessa beslut kan sedan överklagas till en så kallad "Appellate Body".²²¹ I sista hand kan man besluta att landet inte får exportera en viss produkt eller vidta andra ekonomiska sanktioner.²²² Alla 144 länder som är medlemmar i WTO åtar sig att följa reglerna i TRIPs. Levin menar att det finns en politisk dynamik inom WTO som inte finns i immaterialrättskonventioner inom WIPO-systemet. Det ligger nog mycket i detta samtidigt som det mediainteresse som fokuserar på de olika handelsrundorna är mycket stort.

3.6.7 Det utökade skyddet för vin och sprit

Geografiska ursprungsbezeichnungar har under lång tid använts för vin och spritprodukter. Det finns därför starka historiska, kulturella och ekonomiska band till produkterna som gör att generella regler är svåra att tillämpa för dem. De geografiska beteckningarna för vin och spritprodukter är också ofta föremål för dispyter mellan olika länder. Detta är ett av de skäl till att ett utökat skydd för dessa har ansetts lämpligt. För vissa "nya" vinproducerande länder som USA och Australien är dock det utökade skyddet en belastning eftersom de inte vill avstå från att använda klassiska benämningar. Ett argument som framförs är att det rör sig om samma ursprungliga vinstockar och att kvaliteten därför inte skulle skilja sig åt.²²³ I samband med WTO-konferensen i Doha²²⁴ diskuterades att alla produkter skulle få del av det utökade skydd som gäller för vin och spritprodukter. Oenigheten är dock stor bland många av världens länder till ett sådant utökat skydd, bland annat på grund av de påstådda kostnader som ett sådant skydd skulle medföra samt argumentet att art. 22 ger ett tillräckligt starkt

---

²²¹ Seth, *Tvistlösning i WTO*, s. 602.

²²² Att systemet också appliceras visar utgången i det så kallade banankriget mellan EU och USA. Den speciella panel som finns inrättad för tvistlösning dömde till USA:s fördel. De fick rätt att vidta handelsrättsliga åtgärder som missgynnade EU till ett värde av 191,4 miljoner dollar. Se D. Rochard, a.a. s. 295.

²²³ Levin, *Jämställdhet i en global värld*, 2003 s. 11.

²²⁴ Ministerial Conference i Doha i november 2001.

skydd.²²⁵ Det skydd som ges vin och spritprodukter är ett utökat skydd i förhållande till det som finns i art. 22. Skyddet består alltså av ett kombinerat skydd mellan art. 22 och art. 23. Artikel 23 lyder:

”Each member shall provide the legal means for interested parties to prevent use of a geographical indication identifying wines for wines not originating in the place indicated by the geographical indication in question or identifying spirits for spirits not originating in the place indicated by the geographical indication in question, even where the true origin of the goods is indicated or the geographical indication is used in translation or accompanied by expressions such as ”kind”, ”type”, ”style”, ”imitation”, or the like”

Förbudet i art. 23 gäller även om den verkliga tillverkningsplatsen anges på flaskan eller om ursprungsbeteckningen används i översättning eller med neutraliserande tillägg. Det fundamentala med denna bestämmelse är att det inte krävs något vilseledande av allmänheten vid användningen av en geografisk ursprungsbeteckning för vin och spritprodukter. Ett uttryck som ”sparkling wine in the style of champagne”, ”Bordeaux Wine from California” eller tillverkning i Sverige av ett vin under benämningen ”North Pole” skall alltså vara helt förbjudna i alla medlemsländer. Det är inte längre nödvändigt att göra en bedömning av ”bedragarens” uppträdande eller konsekvenserna av hans förehavanden. Det är ett veritabelt skydd i sig som upprättas. För att hindra den illegitima användningen av en geografisk ursprungsbeteckning enligt art. 23 är det enda som de legitima producenterna behöver visa, att produkten ifråga inte härstammar från det geografiska området som indikeras av den geografiska ursprungsbeteckningen. Vissa undantag enligt art. 24 kan dock komma ifråga, (se nedan). Att producenter anser att de skall få använda en geografisk beteckning med neutraliserande tillägg i ett land har ingen betydelse. Knaak hävdar att ett land inte heller kan försvara ett tillkortakommande av skyddet med att de anser att beteckningen är generisk i det landet. Skydd kan enbart nekas om beteckningen blivit generisk i ursprungslandet eller om den upphört att skyddas eller inte längre används där enligt 24.9 i TRIPs. Detta är inte en korrekt tolkning enligt min mening. Det går fortfarande att hävda den generiska karaktären hos en beteckning för vin eller sprit. Knaak har troligtvis missuppfattat bestämmelserna i TRIPs något vilket framgår av min utredning under 3.6.8.

Bestämmelsen i förordningen behandlar enbart vin och spritprodukter. Om någon använder sig av en geografisk ursprungsbeteckning för vin på en viss vinprodukt eller sprit på en viss spritprodukt som inte härstammar från den indikerade geografiska platsen är sådan användning alltid otillåten. Tyvärr är dock inte skyddet utsträckt till det förhållande att användningen av en geografisk ursprungsbeteckning som betecknar vin används på en annan produkt än vin eller en geografisk ursprungsbeteckning som betecknar sprit

---

²²⁵ Blakeney, *Proposals for the International Regulation of Geographical Indications*, 2001, s. 649.

används på en annan produkt än sprit.²²⁶ Detta gör att skyddet för parasitering av de geografiska ursprungsbeteckningarna inskränks något.

Artikel 23.2 är näst intill identisk med bestämmelsen i art. 22.3 och uppmanar därmed länderna att ogiltigförklara respektive inte registrera ett varumärke för vin eller sprit som består av eller innehåller en geografisk ursprungsbeteckning för det fall vinet respektive spriten inte härstammar från den indikerade platsen. Skillnaden i förhållande till art. 22.3 är att det i art. 23.2 inte krävs att varumärket är vilseledande beträffande det geografiska ursprunget för att det skall vara förbjudet.

Artikel 23.3 riktar sig mot homonyma geografiska ursprungsbeteckningar för viner. Det finns exempelvis vindistrikt i både Argentina och Spanien som kallas för "Rioja". Båda beteckningarna skall enligt artikeln åtnjuta skydd. För att differentiera dessa viner skall varje medlem själv bestämma de praktiska villkoren för hur de båda homonymerna skall kunna differentieras. Detta skall ske med utgångspunkt i alla producenters intresse och utifrån utgångspunkten att inte vilseleda konsumenterna.

Genom artikel 23.4 hålls dörrarna öppna för vad som i framtiden kan bli ett registreringssystem för geografiska ursprungsbeteckningar för viner. Förhandlingar skall enligt artikeln hållas inom ramen för "the Council for TRIPS" beträffande möjligheterna att införa ett multinationellt register för de medlemmar som önskar medverka i systemet. Att en sådan artikel finns tyder på att det "automatiska" skydd som finns idag inte kan anses som tillräckligt och att det strävas efter att införa ett mer effektivt system för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar beträffande viner.²²⁷

3.6.8 Undantag från det utökade skyddet för vin och sprit

Vissa undantag har införts i TRIPs från det utökade skyddet för vin och sprit. Ett något förvånande undantag står att finna i art. 24.4. Här omtalas det att den som är medborgare eller har hemvist i ett medlemsland och har använt en geografisk ursprungsbeteckning som identifierar vin och sprit i samband med varor eller tjänster i ett annat medlemsland under vissa förutsättningar kan få fortsätta att använda den geografiska ursprungsbeteckningen på likartat sätt som tidigare. Antingen skall den geografiska ursprungsbeteckningen ha använts i åtminstone 10 års tid av en medborgare eller någon med fast hemvist innan den 15 april 1994, alltså den 15 april 1984. Alternativt skall beteckningen ha använts i god tro efter detta datum. Detta innebär alltså att en längre tidsperiod kan legitimera ett

---

²²⁶ Återigen kan det dras paralleller till art. 13 i förordning (EEG) 2081/92 där registrerade beteckningar skyddas mot "varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av den skyddade beteckningen för produkter som inte omfattas av registreringen i den mån dessa produkter är jämförbara med de produkter som har registrerats under beteckningen i fråga *eller detta bruk av den skyddade beteckningen innebär att dennas anseende exploateras*". (förf. kursivering).

²²⁷ Se avsnitt 3.6.10.2.

missbruk vilket kan verka kontroversiellt. Noteras skall dessutom att det är en användning för all framtid som föräras missbrukaren. Frågan är om det inte varit tillräckligt med en övergångsperiod eftersom det varit tillåtet att använda beteckningarna. Vad som menas med likartad användning (similar use) kan också vara av betydelse för skyddet. Audier menar att om detta kommer att tolkas som att det skall vara samma kvantitet (volym) och sorts gods (identical or related goods) på samma nationella marknad, kan det tänkas att vinproducenter som har rätten till de geografiska ursprungsbeteckningarna kan anse att det är ett rimligt undantag.²²⁸

Bestämmelsen 24.5 som behandlar möjligheten för ett varumärke som liknar eller är identiskt med en geografisk ursprungsbeteckning att fortsätta existera vid sidan av den senare har behandlats ovan under 3.6.4. Det kan noteras att i jämförelse med föregående bestämmelse är 24.5 mycket strängare eftersom ett åtnjutande av ett varumärke i ond tro aldrig accepteras medan användningen av en geografisk beteckning kan accepteras även om den använts i ond tro under förutsättning att användningen skett före den 15 april 1984 och framåt.

Den mer generella regeln om degeneration i 24.6 kompletteras med en andra mening där relationen mellan en geografisk ursprungsbeteckning och namnet på en vinranka med samma namn regleras.²²⁹ Bland de tusentals olika sorter av vinrankor som existerar är ett antal kända under en geografisk beteckning.²³⁰ Det kan uppstå förväxling mellan ursprunget för vinrankan och ursprunget för en vinprodukt. Om det förhåller sig så att X är en geografisk ursprungsbeteckning från land A och används för vin från detta land samtidigt som X i land B är det vedertagna namnet på en vinrankesort i B:s territorium behöver inte land B ge skydd åt beteckningen X som geografisk ursprungsbeteckning från land A. Det är givetvis fullt möjligt att land B ändå väljer att skydda ursprungsbeteckningen X men det är alltså inte nödvändigt.

Ett intressant problem är hur art. 24.6 förhåller sig till art. 24.9 i fråga om bedömningen av den generiska karaktären hos en benämning. Enligt 24.6 behöver en medlem inte skydda en annan medlems geografiska beteckningar för en produkt när den ifrågavarande benämningen är identisk med den vardagliga termen som används för denna typ av produkter inom territoriet hos den förra medlemmen. 24.9 i sin tur stadgar att om en beteckning upphört att skyddas i ursprungslandet eller inte längre används finns det ingen skyldighet att skydda beteckningen i andra länder. Rochard antyder att bestämmelsen vid en econtrario-tolkning innebär att så länge en beteckning är skyddad i ursprungslandet kan inte en domstol där skydd söks

---

²²⁸ J. Audier, *TRIPs agreement geographical indications*, s. 31.

²²⁹ Texten lyder: "Nothins in this section shall require a member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other member with respect to products of the vine for which the relevant indication is identical with the customary name of a grape variety existing in the territory of that member as of the date of entry into force of the agreement establishing the WTO".

²³⁰ J. Audier, *TRIPs agreement geographical indications*, 2000, s. 29.

för en beteckning förklara att en geografisk ursprungsbeteckning är generisk.²³¹ Ett sådant argumenterande ifrågasätts dock av Audier som anser det vara en möjlig tolkning men likväl riskfylld.²³² Jag anser knappast att en sådan tolkning är i överensstämmelse med det övergripande syftet med bestämmelsen i 24.6. Dessutom stipulerar 24.6 att "Nothing in this section shall require a member to apply its provisions..." Detta kan enligt min mening tolkas som att 24.9 som är en del av "the section" inte påverkar bestämmelsen i 24.6. Att en *écontrario*-tolkning av 24.9 som skulle utmyнна i en rättsregel med betydelsen "There shall be an obligation..." skulle gå före bestämmelsen i 24.6 kan knappast vara plausibelt. Det kan knappast heller ha varit avsikten att ett land skulle vara beroende av hur en beteckning uppfattas i ursprungslandet när TRIPs infördes för att kunna betrakta den som generisk i hemlandet. Sant är att en sådan tolkning skulle utöka skyddet för geografiska beteckningar betydligt vilket är positivt för de länder som gynnas av ett utökat skydd men många länder är med största sannolikhet inte benägna att göra denna extensiva tolkning av bestämmelserna. Likaså är det enligt min mening inte lämpligt att göra en *écontrario*-tolkning i ett så övergripande dokument som TRIPs-avtalet. Försiktighet bör iakttagas innan olika tolkningsmetoder som kanske inte används i alla länder tillämpas på ett dokument som kommer att bli föremål för många olika länders domstolsavgöranden. Det är då bättre att utgå från texten som sådan och det övergripande syftet med bestämmelserna.

3.6.9 Framtida utveckling inom WTO

Utvecklingen inom ramen för WTO föregås ofta av långa debatter. I samband med den internationella konferensen i Doha diskuterades redan i november 2001 möjligheten till en utvidgning av art. 23 i TRIPs till andra produkter än vin och sprit. WTO:s medlemmar bestämde också under det första mötet som TNC dvs. Trade Negotiationans Committee hade i februari 2002 att "issues related to extension of the protection of geographical indications provided for in art. 23 to products other than wines and spirits" skulle vara ett prioriterat ämne i de möten som det så kallade TRIPs-rådet håller regelbundet.²³³ Många länder vill se en utvidgning av det absoluta skyddet i art. 23 till att gälla en vidare grupp av produkter än vin och sprit. Produkterna som det i första hand talas om är mat och hantverksprodukter som exempelvis öl, te, ris, ost, keramiska verk, glas, klockor och textilier.²³⁴

Likaså diskuteras sedan 1998 ett system för att notifiera och registrera geografiska ursprungsbeteckningar internationellt för vin och spritprodukter. Detta är den andra stora frågan som diskuteras inom ramen för WTO för tillfället. Vad som skall vara syftet med registret och vilka juridiska effekter det skall ha är ännu inte klargjort.

---

²³¹ Rochard, a.a. s. 289.

²³² J. Audier, TRIPs agreement geographical indications, 2000, s. 20.

²³³ Addor och Grazioli, a.a. s. 886.

²³⁴ Addor, a.a. s. 889.

3.6.9.1 Utvidgningen av skyddet i art. 23

Vilka argument framförs då för att utvidga skyddet i art. 23 till andra produkter? Det skydd som åtnjuts enligt art. 22 ses av många länder som otillräckligt.²³⁵ De anser att det finns ett legitimt intresse att få ett skydd för de geografiska ursprungsbeteckningar som illegitimt används för gods från samma produktkategori. De ser det starkare skyddet i art. 23 som en viktig pusselbit för att kunna marknadsföra sina produkter och de motsätter sig det faktum att andra länder missbrukar deras geografiska ursprungsbeteckningar. Om ursprungslandet anges på produkten tillsammans med den geografiska ursprungsbeteckningen räcker nämligen detta för att skyddet i art. 22 skall bli verkningslöst eftersom den geografiska ursprungsbeteckningen då inte framstår som vilseledande. Det stoppar enligt dem inte missbruket av den goodwill och det renommé som kan förknippas med en beteckning. Detta innebär ekonomiska förluster för producenter från de ifrågakvarande områdena. För små länder som har en hög produktionskostnad samt u-länder skulle det vara en marknadsföringsfördel om skyddet utvidgades menar åtskilliga länder. Osäkerhetsfaktorn när olika nationella domstolar skall bedöma om en beteckning "misleads the public" är också något som länderna vill undvika. Därtill blir bevisbördan under art. 22 för det faktum att allmänheten blir vilseledd eller att det föreligger en illojal konkurrensåtgärd svår att uppfylla enligt art. 22.²³⁶

Motargumentet som framförs av andra länder är att det generella skyddet i art. 22 är tillräckligt och att genomförandet av ett utökat skydd skulle medföra ökade kostnader för olika parter.²³⁷ Dessa kostnader skulle för det första drabba länderna rent administrativt och finansiellt. Vidare skulle producenterna drabbas av kostnader eftersom utvidgningen skulle ge handels- och produktionsstörningar. Slutligen skulle konsumenterna drabbas ekonomiskt i samband med att de skulle bli förbryllade vid inköp (!) eftersom vissa beteckningar försvinner och transaktionskostnaderna därmed skulle öka. Det finns enligt dessa länder inte heller något bevis för att skyddet i art. 22 inte skulle vara tillräckligt och ingenting tyder heller på att ett utökat skydd skulle göra stor skillnad hävdar de. Ett annat enligt min mening dåligt argument är att det skulle medföra en obalans mellan de olika ländernas antal skyddade beteckningar. En sådan obalans måste anses råda även idag eftersom Frankrike tveklöst är det land med mångfald flest skyddade beteckningar. Ytterligare argument är att ett utökat skydd skulle innebära handelshinder genom att marknader stängs och vissa producenter måste ändra sina förpackningar.²³⁸

Huruvida det verkliga skyddet kommer att utökas till andra produkter återstår att se. Enligt Levin är ett naturligt steg att öl och cider kommer att få

---

²³⁵ Några av de länder som är för en utvidgning av skyddet är Bulgarien, Kina, Tjeckien, EU, Ungern, Luxemburg m.fl.

²³⁶ WIPO DOC. WIPO/GEO/MVD/01/2, 2001, s. 8.

²³⁷ Bland annat Japan, USA, flera länder i Sydostasien, Australien, Nya Zeeland, Argentina och flera andra sydamerikanska länder.

²³⁸ Addor, a.a. s. 885.

ett absolut skydd först. Sedan antar hon att skyddet kommer att gälla även för hantverksprodukter. Ett exempel på den socialpolitiska inverkan på diskussionen kring utvidgandet framhåller hon när hon antar att varken USA eller Australien kommer att bjuda särskilt hårt motstånd mot en utvidgning till hantverksprodukter eftersom de har dåligt samvete i förhållande till indianer och aboriginer. Ursprungsbefolkningar strävar även efter att få skydd för sina traditionella mönster och sånger.²³⁹

Enligt min mening är det obestridligt att skyddet i art. 22 i TRIPs inte ger ett tillräckligt skydd gentemot renommésnyltning och obehörigt utnyttjande av ursprungsbeteckningar. Att försöka legitimera ett utnyttjande av dessa beteckningar med att det skulle innebära ökade kostnader för de producenter som missbrukar är dubiöst. Likaså är det bättre att kostnader drabbar *länder* rent administrativt än att det drabbar de producenter som ser sina legitima beteckningar bli utnyttjade. Jag har inte på något sätt möjlighet att göra en beräkning av de kostnader som det skulle medför att utöka skyddet till andra produktgrupper men i det långa loppet måste det ändå anses gynna handeln att de rättmätiga producenterna får utnyttja sina beteckningar. Likaså kan det argumentet att konsumenter övergångsvis blir konfunderade inte vara särskilt starkt. Detta är ett övergående problem som inte kan anses angelägnare än vikten av att skydda legitima producenter.

3.6.9.2 Det multinationella registret för vin och sprit

Art. 23.4 framhåller att det för att underlätta skyddet av vin och sprit skall föras förhandlingar kring upprättandet av ett internationellt registreringssystem för dessa produkter. WTO TRIPs-council började arbeta med ett sådant system redan 1997 och satte som deadline förhandlingarna i Cancun 2003. Ännu har dock inget system upprättats. Nyckelfrågor som debatteras i samband med införandet av systemet är bland annat vilken juridisk dignitet som systemet skall ha i de medverkande länderna med tanke på att syftet som anges i 23.4 är att registret skall införas för att ”facilitate protection”. Hur skall vidare systemet påverka de länder som står utanför systemet? Det diskuteras också huruvida systemet kan anses lönsamt med tanke på de administrativa och finansiella kostnader som kommer att uppstå för de enskilda länderna.²⁴⁰ Två huvudsakliga förslag om vilken betydelse som registret skall ha i det framtida samarbetet har inkommit till WTO.

Det första förslaget²⁴¹ bygger på ett frivilligsystem där geografiska ursprungsbeteckningar registreras i en databas. När ett beslut om skydd tas i ett land skall de nationella myndigheterna vara skyldiga att konsultera databasen. Beslut som fattas i varje land om att en beteckning inte kommer

---

²³⁹ Intervju i Brand News 01/2003 s. 11.

²⁴⁰ www.WTO.org/english/tratop_e/trips/ e/gi_background_e.htm

²⁴¹ Detta så kallade ”joint paper” stöds av Argentina, Australien, Canada, Chile, Colombia, Costa Rica, Dominikanska Republiken, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Honduras, Japan, Namibia, Nya Zeeland, Filipinerna, Kina, och USA.

att få skydd skall kommuniceras med WTO som för in detta beslut i registret. Protester eller överklaganden mot att skydd åtnjuts eller vägras för en viss geografisk ursprungsbeteckning skall ske på nationell nivå. Icke medverkande länder skall uppmanas men inte vara skyldiga att konsultera databasen.²⁴²

Det andra förslaget²⁴³ som kallas EU-förslaget bygger på ett antagande att den registrerade beteckningen skall ge en presumtion för skydd i alla länder. En notifikation lämnas först till WTO. Med notifikationen skall medfölja viss grundläggande information om skyddet i ursprungslandet samt bevis för att termen ingår i omfånget för de beteckningar som skyddas i TRIPs. De undantag som föreskrivs i TRIPs-avtalet om att en term som är generisk inte behöver skyddas, att termen inte uppfyller definitionen av en geografisk beteckning eller att det rör sig om en homonym beteckning skall inte kunna åberopas om en anmälan inte görs inom 18 månader från publikationen av den notifierade beteckningen. Efter 18 månadersfristen kan beteckningen registreras.²⁴⁴ Detta invändningsförfarande liknar det som finns i Lissabonöverenskommelsen art. 5.3 men där är invändningstiden enbart 12 månader. Tvister som uppstår på grund av en invändning skall om möjligt lösas genom direkta förhandlingar mellan de ifrågavarande länderna. Den legala effekten skall sedan gälla alla medlemsländer vare sig de omfattas av det nya registret eller inte.²⁴⁵

Av de två förslagen är det klart att det är EU-förslaget som ger de mest långtgående juridiska konsekvenserna. Detta system liknar till stor del det som upprättats genom Lissabonöverenskommelsens bestämmelser. Förslaget ger ett utökat skydd för de geografiska ursprungsbeteckningarna genom att länderna inte längre kommer att kunna åberopa några av de undantag som påbjuds i TRIPs efter en registrering. ”Joint paper” förslaget däremot ger ett stort inflytande för länderna att fortsätta vägra registreringar på de grunder som tillhandahålls av TRIPs-avtalet och i enlighet med varje lands nationella lagstiftning. Konsekvensen av detta förslag blir enligt min mening att det kommer att finnas ett forum där det framgår huruvida vissa beteckningar är skyddade eller inte i vissa länder, vilket kan ge mer förutsägbarhet i systemet men skyddsnivån som sådan kommer inte att stärkas i någon högre grad om detta system accepteras.

3.6.10 Sammanfattning

Har TRIPs-avtalet medfört några verkliga förbättringar ifråga om skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar? Det är positivt att länderna lyckats enas om en gemensam terminologi och definition ifråga om skyddet. Detta

---

²⁴² Se sammanställning i WTO DOC. TN/IP/W/7/Rev.1

²⁴³ Det så kallade ”EU proposal” stöds av Bulgarien, Cypern, Tjeckien, EU, Georgien, Ungern, Island, Malta, Mauritius, Moldavien, Nigeria, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Sri Lanka, Schweiz, och Turkiet.

²⁴⁴ Se sammanställning i WTO DOC. TN/IP/W/7/Rev.1.

²⁴⁵ WIPO DOC. WIPO/GEO/MVD/01/2, 2001, s. 6.

underlättar den internationella harmoniseringen av skyddet. Det finns för övrigt några få positiva men många negativa aspekter på det system som införts genom art. 22-24.

Beträffande de allra flesta produkter ger TRIPS-avtalet ingen verklig förbättring i förhållande till tidigare konventionsåtaganden. Det skydd som instiftats enligt TRIPS-avtalets art. 22 måste tyvärr ses som otillräckligt. TRIPS-avtalets art. 22 betonar enligt min mening inte tillräckligt skyddet för renommésnyltning och parasiterande knep. Den stora svagheten är att om ursprungslandet eller en neutraliserande beteckning anges på produkten tillsammans med den geografiska ursprungsbeteckningen blir skyddet i art. 22 verkningslöst eftersom den geografiska ursprungsbeteckningen då inte framstår som vilseledande. Den rättsliga osäkerhet som blir resultatet av detta otillräckliga skydd kan bli ett hinder för exporten av legitima produkter. En rättsprocess är tidsödande, komplicerad och kostsam och chansen för en seriös producent att genomdriva skyddet i art. 22 är liten. Han måste bland annat visa att allmänheten blivit vilseledd. En annan svaghet som har framhållits beträffande art. 22.2 i TRIPS-avtalet är att det här, precis som i Madridöverenskommelsen, är upp till de nationella domstolarna eller myndigheterna i varje land att, med bakgrund av situationen där, bedöma huruvida en beteckning vilseleder allmänheten beträffande produktens geografiska ursprung eller inte.²⁴⁶ Detta kan liksom i PK och Madridöverenskommelsen leda till olika bedömningar i olika länder utifrån olika kriterier vilket inte gynnar en harmonisering av området.

Som framgått av avsnittet ovan om skyddsbehovet för geografiska ursprungsbeteckningar är det inte bara den missbrukande användningen av beteckningar för identiska produkter som är ett problem utan även den illegitima användningen av en beteckning för produkter helt olika de som skyddas. Målet för många producenter är att parasitera och utnyttja det rykte som finns kring en viss beteckning vid försäljningen av deras egna produkter. Detta har uppmärksammats i förordning (EEG) 2081/92 där det i art. 13 a klart framgår att kommersiellt bruk av en registrerad beteckning för en produkt som inte omfattas av registreringen på det sätt att den skyddade beteckningens anseende exploateras är förbjuden.²⁴⁷ Tyvärr är texten i TRIPS-avtalet inte lika exakt. Det framgår inte någonstans huruvida skyddet mot användning av en geografisk ursprungsbeteckning endast omfattar identiska eller likvärdiga produkter eller huruvida det kan utsträckas till att omfatta även icke-likvärdiga produkter. Åtminstone för de beteckningar som åtnjuter ett visst renommé skulle det vara önskvärt att en föreskrift infördes där det framgår att skyddet gäller även för icke-likvärdiga produkter. Som avtalet ser ut nu är det svårt att hävda att ett sådant utökat skydd skulle existera.

---

²⁴⁶ Knaak, a.a. s. 130.

²⁴⁷ Jmfr det svenska avgörandet MD 2002:20 där Arla ansågs ha utnyttjat den renommé som förknippades med Champagne vid marknadsföringen av en yoghurt med champagnesmak. I det här fallet var det inte med utgångspunkt i förordning 2081/92 som Champagne var skyddat utan genom förordning 1493/99 som reglerar vinprodukter.

Det skydd som föreskrivs i art. 22 förefaller vara inriktat mer mot konsumenternas behov av upplysning om det verkliga geografiska ursprunget än vikten av ett producentskydd eller information om kvalitén för produkterna. Regleringen riktar sig främst mot risken för illojal konkurrens genom ursprungsförväxling vilket gör att konsumenter vilseleds. En illasinnad producent vill få en konsument att tro att varan har ett annat geografiskt ursprung än den verkligen har, antingen genom användning av en ursprungsbeteckning eller mer utstuderat genom olika sätt att presentera produkten på. Idén att en viss rättighetshavares intresse skall skyddas och respekteras framhävs inte. Beträffande bedömningen av huruvida det rör sig om en illojal konkurrensåtgärd i enlighet med artikel 10 bis i PK har WIPO uttalat att det krävs att "the geographical indication in question has acquired distinctiveness or, in other words, if the relevant public associates goods sold under that geographical indication with a distinct geographical origin and/or certain qualities." En sådan särskiljande funktion måste dessutom visas varje gång som det blir en process, eftersom en dom blir giltig bara mellan de aktuella parterna.²⁴⁸ Det är alltså enbart de mest kända beteckningarna som kan sägas åtnjuta skydd av denna bestämmelse.

Sammantaget kan konstateras att TRIPS-avtalets art. 22 inte innebär någon egentlig materiell förbättring för skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar. Det som jag anser vara den verkliga bedriften är dock att så många länder har kunnats enas om en minsta skydds nivå. TRIPS-avtalet lägger dessutom grunden för en fortsatt utveckling av skyddet.

Det utökade skyddet för vin och spritprodukter som upprättats ger däremot ett effektivt skydd för både konsumenter och producenter. Det faktum att många länder vill utvidga skyddet i art. 23 till att gälla för andra produktgrupper visar att det skydd som tillhandhålls åtnjuter en större legitimitet och är mer effektivt. Återigen är det producenterna som främst drar nytta av att det är förbjudet att använda sig av uttryck som "kind", "type", "style", "imitation" eller liknande uttryck tillsammans med den skyddade geografiska ursprungsbeteckningen. Tyvärr har inte skyddet utsträckts till att omfatta den situation att en geografisk ursprungsbeteckning betecknande vin används för andra produkter än vin eller att beteckningar för sprit används för andra produkter än sprit. För illegitima producenter finns härigenom en möjlighet att utnyttja kända beteckningar för andra produkter än vin och sprit. I detta avseende finns ett starkare skydd i förordning 2081/92 genom art.13 som skulle kunna anammas även i TRIPS.

Det finns ett par bestämmelser som tyvärr ger smolk i bågaren ifråga om det utökade skyddet i art. 23. De undantag som finns i art. 24 kan lätt användas av en illasinnad producent för att försöka utnyttja renommé hos en geografisk ursprungsbeteckning. Problemet med att en domstol i ett land där skydd söks kan anse att en beteckning är att betrakta som generisk kvarstår.

---

²⁴⁸ Se WIPO DOC. SCT/5/3, 2000, punkt 44.

Risken att det görs olika bedömningar i olika länder utifrån olika kriterier framstår fortfarande som ett problem. Dessutom ökar risken att inkorrekta bedömningar görs med beaktande av vikten att den inhemska produktionen av en vara med ifrågakavande beteckning inte rubbas. En möjlig lösning på detta till synes eviga dilemma skulle kunna vara att förverkliga "the EU proposal" om upprättandet av ett register för vin och spritprodukter där lösningen verkar inspirerad av Lissabonöverenskommelsen. Det skall enligt detta utkast inte gå att vägra skydd för en geografisk ursprungsbeteckning i ett land med hänvisning till beteckningens generiska karaktär om den införts i registret och landet ifråga inte gjort en invändning i samband med registreringen. Denna invändning skall specificera bakgrunden till varför beteckningen anses som generisk etc. Detta system är enligt min mening att föredra eftersom det är mer förutsägbart för producenter och framförallt konstant i tiden efter registreringen.

Det andra undantag som kan innebära problem för producenter är det faktum att skydd kan vägras för det fall den geografiska ursprungsbeteckningen använts "in a continuous manner" för "same or related goods or services" i tio års tid innan den 15 april 1994.²⁴⁹ Detta kan innebära en stor osäkerhetsfaktor och att missbruk premieras på detta sätt känns inte som någon bra lösning.

De varumärken som består av en geografisk ursprungsbeteckning men som inte härstammar från den angivna regionen skall inte kunna registreras och om de har registrerats skall de kunna ogiltigförklaras om de vilseleder allmänheten beträffande det geografiska ursprunget. För vin eller spritprodukter har detta sista kriterium dessutom tagits bort. Detta ligger sannolikt i linje med de varumärkeslagar som finns i de flesta länder. Deskriptiva varumärken skall inte kunna registreras. Det finns dock vissa möjligheter att få fortsätta använda ett registrerat varumärke som inte vilseleder allmänheten beträffande det geografiska ursprunget och som nödvändigtvis inte betecknar samma vara som den geografiska beteckningen. Den goda tron är här central. Antingen måste varumärket förvärvats innan den 1 januari 1996 eller så måste varumärket förvärvats innan den geografiska ursprungsbeteckningen skyddades i ursprungslandet. Detta måste alltså ha skett i god tro i förhållande till den geografiska ursprungsbeteckningens existens.²⁵⁰ Anmärkningsvärt är att det i situationen med varumärken finns ett krav på god tro medan användningen av en geografisk ursprungsbeteckning som betecknar vin eller sprit enligt föregående stycke enbart kräver ett tioårigt missbruk för att missbruket skall få fortsätta!

---

²⁴⁹ Se art. 24.4 i TRIPs.

²⁵⁰ Se art. 22.3, 23.2 och 24.5 i TRIPs.

3.7 Bilateral avtal

De internationella konventionerna har spelat en viktig roll för utvecklingen av skyddet för de geografiska ursprungsbeteckningarna. Som framgått kan det dock vara svårt att få full uppslutning kring en internationell konvention av olika anledningar. Länder har då valt alternativa sätt för att skydda sina geografiska ursprungsbeteckningar internationellt. Som en konsekvens av svårigheterna för många länder att uppfylla kriterierna för Lissabonöverenskommelsen²⁵¹ slöt en del europeiska länder under 1960 och 70-talet bilaterala avtal i syfte att skapa en skyddsnivå som kunde jämföras med den som fanns i Lissabonöverenskommelsen för de geografiska ursprungsbeteckningar som länderna ansåg skyddsvärda.²⁵² Uppbyggnaden av de bilaterala avtalen varierar men det går ändå att säga något mer generellt om dem. De bilaterala avtalen bygger ofta på ett system med listor som innehåller de geografiska ursprungsbeteckningar som skall skyddas i enlighet med avtalet. Dessa beteckningar är skyddade i enlighet med principen om ”national reservation”. Detta innebär att de enbart kan användas i det landet som åtar sig att skydda beteckningarna under förutsättning att det rör sig om varor från ursprungslandet. Många avtal är uppbyggda så att det är lagstiftningen i ursprungslandet för beteckningen som bestämmer vidden av skyddet. Den land som åtar sig att skydda benämningen behöver inte ändra sin lagstiftning utan har helt enkelt att skydda den aktuella geografiska ursprungsbeteckningen på samma sätt som den är skyddad i ursprungslandet. Denna princip kallas ”the principle of the adoption of the law of protection”.²⁵³ Generellt förbjuds också användningen av benämningar tillsammans med neutraliserande tillägg samt benämningen tillsammans med det verkliga ursprunget.

En del avtal är uppbyggda som en kompromisslösning mellan två länder som inte kan komma överens på multinationell nivå. Detta gäller ett avtal mellan USA och Frankrike²⁵⁴ där Frankrike åtagit sig att skydda ”Bourbon” och ”Bourbon Whisky” mot att USA åtar sig att skydda de franska ursprungsbeteckningarna ”Cognac”, ”Armagnac” och ”Calvados”. Detta skydd skall gälla både i den interna handeln och vid *export* av produkter vilket gör att skyddet blir än vidare.

För bilaterala avtal mellan länder inom EU är det av intresse huruvida de bilaterala avtalen kan komma i konflikt med EG-rätten. Jag tänker då i första hand på den fria rörligheten av varor men även rådets förordning 2081/92.

EG-domstolen har i upprepade avgöranden konkluderat att artikel 28 och 30 i fördraget inte hindrar tillämpningen av bestämmelser i en bilateral

---

²⁵¹ Se avsnitt 3.4.

²⁵² Knaak, *The Protection of Geographical Indications According to the TRIPs Agreement*, 1996, s. 122.

²⁵³ D. Rochard, a.a. s. 237 och Knaak, a.a. s. 122.

²⁵⁴ D. Rochard, a.a. s. 239.

konvention mellan medlemsländer om skydd för ”*indications de provenance*” och ursprungsbeteckningar under förutsättning att de skyddade beteckningarna inte har blivit generiska i ursprungslandet.²⁵⁵

I och med införandet av förordning (EEG) 2081/92 har intresset för bilaterala avtal mellan de europeiska länderna av naturliga skäl avtagit. Incitamenten att ingå sådana avtal har minskat eftersom en stor del av de beteckningar som är intressanta att skydda numera kan åtnjuta skydd genom registrering i det europeiska systemet. Det uttalade målet med den europeiska lagstiftningen har varit att ersätta de nationella rättssystemen för geografiska ursprungsbeteckningar vilket också framgår av beslutet i Warsteiner.²⁵⁶

Det är inte bara enskilda länder som kan sluta bilaterala avtal. Även EU har slutit avtal med vissa länder. Ett exempel på detta är det bilaterala avtal om skydd för vinbeteckningar som nyligen upprättats mellan Australien och EU som trädde ikraft 1 mars 1994. Vad som är särskilt intressant med denna överenskommelse är att Australien är ett av de länder som internationellt varit känt för att missbruka geografiska ursprungsbeteckningar för just vin. Av art. 6 i del två av avtalet som benämns ”Reciprocal protection of wine names and related provisions on descriptions and presentation” framgår de karaktäristiska dragen av avtalet. De viktigaste bestämmelserna i avtalet presenteras här:

Ett reciprokt skydd upprättas där båda parter skall ställa till förfogande de rättsliga medel som behövs för att hindra det illegitima användandet av de geografiska ursprungsbeteckningar som framgår av art. 7.²⁵⁷ Ett skydd mot användandet av beteckningarna tillsammans med neutraliserande termer skall också tillhandhållas. Registreringen av varumärken för vin under de benämningar som framgår av art. 7 skall vägras under förutsättning att vinerna inte härstammar från det ifrågavarande geografiska området.²⁵⁸

Diskussioner förs för närvarande inom EU för att få till stånd ytterligare avtal med Nya Zeeland och Canada för ett skydd liknande det som upprättats med Australien.²⁵⁹

Sammantaget kan sägas att bilaterala avtal är ett mycket effektivt sätt att skydda geografiska ursprungsbeteckningar på mellan två länder. Just i detta konstaterande ligger dock svagheten i skyddet. Skyddet gäller enbart mellan just dessa två länder även om det kan införas bestämmelser att skyddet skall gälla även för produkter som exporteras till andra länder. En stor nackdel är

---

²⁵⁵ Se exempelvis, C-3/91, Exporteur, p. 39.

²⁵⁶ C-312/98 Shutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV v. Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH och Co.

²⁵⁷ Exempel på franska beteckningar som Australien lovat att skydda är Beaujolais, Cava, Sancerre, Saint-Émilion, Vino Verde, White Bordeaux.

²⁵⁸ WIPO DOC. SCT/8/5, 2002, s. 6.

²⁵⁹ D. Rochard, a.a. s. 241.

att dessa system knappast gynnar en internationell harmonisering av skyddet för de geografiska ursprungsbeteckningarna.

Den stora fördelen med avtalen är att det är lättare att förhandla fram skraddarsydd lösningar mellan två länder för skydd av envars geografiska ursprungsbeteckningar. Det är samtidigt betydligt enklare för två länder att komma överens om bestämmelser kring ett skydd än för femtio länder.

Vilken benägenhet länder i framtiden kommer att ha att sluta bilaterala avtal återstår att se. Om utvecklingen inom WTO fortskrider med ett mer utvecklat skydd för fler produktkategorier kommer antagligen nyttan och benägenheten att upprätta bilaterala avtal att minska ytterligare.

4 Analys

Det internationella skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar är ett mycket komplext rättsområde. Svårigheterna som jag funnit ligger i att det är svårt att utreda hur effektivt ett skydd är utan att analysera hur konventionerna i verkligheten tillämpas i de nationella staterna. Jag har förvisso inriktat mig på de materiella bestämmelserna i de olika instrumenten och hur de i sig ger upphov till ett skydd. En viss grundläggande förståelse för det komplexa internationella skyddssystemet kan på detta sätt uppnås men det krävs enligt min mening en ännu djupare undersökning för att verkligen kunna utreda huruvida det internationella skyddet är tillfredsställande ur juridisk synpunkt vilket är syftet med denna uppsats. Utifrån de fakta som har presenterats i uppsatsen är det ändå möjligt att dra vissa viktiga slutsatser genom att besvara de frågeställningar som uppställts.

Den första frågeställningen att besvara är hur geografiska ursprungsbeteckningar bäst skyddas internationellt. Det rör sig alltså om att upprättat ett så effektivt skydd som möjligt både för konsumenter och producenter.

För att ett effektivt skydd skall åtnjutas är utgångspunkten att det finns en klar definition av vad som skall anses vara en geografisk ursprungsbeteckning. De problem som kan uppstå genom att en alltför snäv definition uppställs visade sig vid införandet av Lissabonöverenskommelsen. Många länder blev avskräckta från att ansluta sig till konventionen på grund av den snäva definitionen. Vad som är en ultimata definition är svårt att svara på men jag anser det vara viktigt att inte bara kvalitativa samband mellan produkten och det geografiska ursprunget spelar in utan även det faktum att en produkts rykte kan ha ett samband med det geografiska ursprunget skall vara tillräckligt för skydd. Detta ger en större spännvidd i skyddet. TRIPS-avtalets definition ligger därför nära till hands att anamma.

Det råder enligt min mening ingen tvekan om att ett register för geografiska ursprungsbeteckningar är ett första viktigt steg mot ett effektivt internationellt skydd. Utifrån ett sådant register kan nämligen fler värnande steg tas än om ett register inte existerar. Fördelarna med att upprätta ett register där det framgår vilka beteckningar som skall skyddas är många. För det första är det en publicitetsåtgärd där det klart framgår för både konsumenter och andra producenter att en viss beteckning åtnjuter skydd. På detta sätt underlättas även domstolarnas arbete när en tvist uppstår eftersom de lätt kan hänvisa till registret och därmed konstatera att beteckningen skall skyddas. Det är också lättare att konstatera från vilken tidpunkt en beteckning har åtnjutit skydd i ett land med utgångspunkt i det datum som beteckningen har införts. Detta kan vara värdefullt i många situationer, inte minst vid konflikter med liktydiga varumärken.

Det behövs vidare materiella bestämmelser som reglerar omfånget av det skydd som skall tillhandahållas för en geografisk ursprungsbeteckning som införts i registret. Det viktigaste är att användning av ursprungsbeteckningen förbjuds för andra än de producenter som kommer från regionen där den aktuella produkten produceras. Det skall således upprättas ett monopol för de legitima producenterna. Det är inte tillräckligt att det införs ett förbud mot en användning som är vilseledande gentemot allmänheten beträffande det geografiska ursprunget för produkten utan det krävs att beteckningen skyddas som sådan och att all användning av den förbjuds förutom för de legitima producenterna. För att kvaliteten på produkten inte skall ifrågasättas anser jag det vara nödvändigt att en produktspecifikation anges i samband med registreringen. De producenter som inte följer den speciella tillverkningsmetoden skall inte heller få använda sig av den geografiska ursprungsbeteckningen. Det krävs givetvis också ett kontrollorgan som övervakar att produktionen sker på rätt sätt. Det är viktigt att bestämmelserna dessutom ger ett skydd mot att den geografiska ursprungsbeteckningen används tillsammans med neutraliserande tillägg av illegitima producenter som inte härstammar från det angivna geografiska området. Likaså måste användningen av den geografiska ursprungsbeteckningen tillsammans med en angivelse av den verkliga tillverkningsorten förbjudas när produkten inte är tillverkad i det område som den geografiska ursprungsbeteckningen indikerar. Ett skydd mot att ursprungsbeteckningen används i översatt form i något av länderna bör finnas. Ett viktigt steg mot ett komplett skydd är dessutom att användningen av den geografiska ursprungsbeteckningen förbjuds även när det gäller andra produkter än de som framgår av registreringshandlingarna. På detta sätt stävjas nämligen missbruket av kvalitetsladdade beteckningar som har ett särskilt renommé.

Den känsliga frågan om generiska beteckningar är svårlöst men jag anser att Lissabonöverenskommelsen har hittat den bästa lösningen på problemet. Det invändningssystem som instiftats där hindrar visserligen inte att vissa länder meddelar att de kommer att vägra skydd för en geografisk ursprungsbeteckning efter det att den blivit registrerad. Däremot kan domstolarna aldrig vägra skydd för en beteckning efter det att den blivit registrerad om landet inte gjort en invändning vid registreringstillfället. Undantaget är om beteckningen blivit generisk i ursprungslandet. Antagligen är benägenheten att skydda en geografisk ursprungsbeteckning i ett land större och risken för missbruk mindre om bedömningen av den generiska karaktären görs vid registreringstillfället eftersom det normalt inte föreligger någon rättslig konflikt mellan beteckningen på en inhemsk produkt och den ifrågavarande geografiska ursprungsbeteckningen för den utländska produkten. Ett liknande system har även föreslagits instiftas enligt TRIPs i samband med upprättandet av ett register för vin och spritprodukter. Det system som finns inom EG bygger på att Kommissionen skall avgöra huruvida en beteckning är generisk med beaktande av situationen i hela unionen. Detta är en omöjlig uppgift när det rör sig om en konvention med

alltför många medlemsländer. Denna bedömning har som framgått redan givit upphov till stora svårigheter inom EU med dess 15 medlemsländer.

Enbart det faktum att ett land är ansluten till en konvention är ingen garanti för att landet verkligen implementerar de internationella instrumenten och sedan verkställer de nationella bestämmelserna. För att stärka skyddet för de geografiska ursprungsbeteckningarna är det därför bra om det finns någon form av sanktionssystem mot de länder som inte följer sina åtaganden enligt konventionen. Det system som finns inom ramen för TRIPS där en panel kan utfärda sanktioner mot vissa länder skall därför välkomnas.

Det går givetvis också att argumentera för att bilaterala avtal är ett utmärkt sätt att skydda geografiska ursprungsbeteckningar på. Som klargjorts för ovan är det dock ett mycket begränsat skydd som uppnås eftersom det normalt enbart är två länder som involveras. Utifrån ett internationellt perspektiv är de bilaterala avtalen enligt min mening inte den bästa lösningen eftersom det är tidsödande att upprätta dem samtidigt som de inte främjar harmoniseringen på området.

Vilka kan då sägas vara de starka sidorna av det existerande internationella skyddet idag? De enda produkter som idag åtnjuter ett starkt skydd på en bred internationell basis kan sägas vara vin och spritprodukter. Detta skydd åtnjuts främst genom det nyinstiftade TRIPS-avtalet men även Madridöverenskommelsen ger ett utökat skydd för dessa produkter genom att de geografiska beteckningarna är skyddade mot degeneration. Även genom Lissabonöverenskommelsen åtnjuter dessa produkter ett omfattande skydd. Det finns dock flera effektiva system för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar för andra produkter än vin och sprit varav de mest slagkraftiga enligt min mening är Lissabonöverenskommelsen och det EG-rättsliga skyddssystemet.

Lissabonöverenskommelsen har den egenheten att den täcker ett mycket stort antal produktkategorier så länge som det finns ett starkt samband mellan produkten och det geografiska ursprunget. Samtidigt är det ett mycket effektivt materiellt skydd som uppställs där den geografiska ursprungsbeteckningen skyddas i sig på samma sätt som ett varumärke. Det krävs exempelvis inte att den geografiska ursprungsbeteckningen är vilseledande beträffande det geografiska ursprunget för att skydd skall åtnjutas. Beteckningen åtnjuter skydd som sådan. De geografiska ursprungsbeteckningar som skyddas enligt Lissabonöverenskommelsen uppfyller konsumenternas krav på information om det geografiska ursprunget samtidigt som de vet att produkten har kvaliteter eller beskafterheter som hänför sig till det geografiska ursprunget. Samtidigt uppfylls producenternas önskan att få en ensamrätt till den geografiska ursprungsbeteckningen internationellt eftersom de härstammar från den ifrågavarande regionen. De får dessutom ett starkt skydd mot ett utnyttjande av det renommé som beteckningen åtnjuter genom att det inte går att använda den tillsammans med neutraliserande tillägg eller tillsammans med att ursprungsorten indikeras. En enligt min mening bra lösning på problemet

med degeneration har också skapats genom notifikationssystemet i Lissabonöverenskommelsen.

Det EG-rättsliga system har ett mycket väl utvecklat materiellt skydd som i stor utsträckning liknar det skydd som åtnjuts genom Lissabonöverenskommelsen. Det europeiska systemet är dessutom det första som erbjuder ett skydd där det även är möjligt att få skydd mot användning av de geografiska ursprungsbezeichnungarna på andra produkter än för vilka den geografiska ursprungsbezeichnung registrerats. Detta kan ske om beteckningens anseende exploateras. En registrerad beteckning kan inte bli generisk enligt systemet vilket också är en positiv utveckling för skyddet. För den internationella utvecklingen är det även positivt att beteckningar från tredje land under vissa förutsättningar kan komma att registreras i gemenskapen. EG-domstolen håller sitt vakande öga över ländernas tillämpning av förordningen vilket gör att det finns sanktioner mot de länder som inte följer reglementet.

För vinprodukter åtnjuts ett starkt skydd redan genom Madridöverenskommelsen genom skyddet mot degenerering av beteckningar för vinodlingsprodukter. Genom de EG-rättsliga förordningarna för vin och sprit upprätthålls också skyddet regionalt för de geografiska ursprungsbezeichnungar som används inom EG. Det går dessutom att skydda beteckningar för vin och sprit genom Lissabonöverenskommelsen. Något mycket positivt är vidare att TRIPS-avtalet innehåller ett absolut skydd mot utnyttjande av geografiska ursprungsbezeichnungar för vin och sprit. Detta innebär att just geografiska ursprungsbezeichnungar för vin och spritprodukter åtnjuter ett mycket starkare skydd internationellt än övriga produktkategorier. Huruvida detta är rättvist kan givetvis debatteras men från skyddssynpunkt är det ändå ett första steg mot ett heltäckande skydd för geografiska ursprungsbezeichnungar för alla produktkategorier.

Vilka är då svagheter i det internationella skyddet och hur kan detta skydd förbättras?

Svagheter i det internationella skyddet kan egentligen hänföras främst till att de internationella instrument som ger det bästa skyddet inte har ett tillräckligt stort antal anslutna länder. Lissabonöverenskommelsen och det EG-rättsliga systemet omfattar enbart ett mycket begränsat antal länder. Uppsatsen har dock främst varit inriktad på att utreda de materiella svagheter i de existerande skyddssystemen. De rent materiella problemen grundar sig främst på att det inte finns ett tillräckligt starkt producentskydd i flera av instrumenten. Innebörden i detta är att det är lätt att utnyttja den geografiska ursprungsbezeichnungens eventuella goodwill och renommé. De geografiska ursprungsbezeichnungarna riskerar därmed att urvattnas och det finns en uppenbar risk att de blir generiska beteckningar. Det inför framtiden viktigaste instrumentet TRIPs uppställer till exempel endast ett skydd gentemot att allmänheten vilseleds beträffande det geografiska ursprunget för en produkt. Om detta ursprung på något sätt framgår är det

alltså fritt fram att använda sig av den geografiska ursprungs-beteckningen. (Med undantag för vin och spritprodukter). Samma problem uppenbaras inom PK och Madridöverenskommelsen. Även i dessa konventioner är det ett väldigt svagt producentskydd som tillhandahålls. Den uppenbara lösningen på detta problem är sålunda att utöka skyddet till ett absolut skydd där det inte skall få gå att använda den geografiska ursprungs-beteckningen under några omständigheter om det inte rör sig om en producent från det ifrågasvarande området som tillverkar produkten. En utvidgning av systemet i TRIPs står på agendan inom WTO men som framgått är det mycket handelspolitik som omgärdar frågan om ett utvidgande av art. 23 till att gälla även för andra produkter än vin eller sprit. Helt klart är dock att skyddet rent juridiskt skulle bli mycket mer effektivt.

En annan svaghet som måste framhållas beträffande både TRIPs-avtalet, PK och Madridöverenskommelsen är att de nationella domstolarna fortfarande kan vägra skydd för en geografisk ursprungs-beteckning för det fall de skulle anse att det rör sig om en generisk beteckning. Detta gör att harmoniseringen på rättsområdet försvåras och risken för missbruk ökar. En lösning på detta problem för vin och spritprodukter är dock på förslag inom ramen för TRIPs genom det eventuella upprättandet av ett register för vin och spritprodukter i enlighet med art. 23.4 i TRIPs. Om det så kallade EU-förslaget går igenom skulle ett notifikationssystem liknande det i Lissabonöverenskommelsen kunna införas. Detta skulle vara mycket positivt enligt min mening.

Ett annat problem som främst PK och Madridöverenskommelsen brottas med är att de är tandlösa system på det sättet att det inte finns några sanktioner mot de länder som bryter mot regleringen. Incitamenten för en korrekt tillämpning av konventionerna minskar därmed från de enskilda ländernas sida.

Det EG-rättsliga systemet är som framgått mycket väl utarbetat men det finns likväl svagheter. Från produktsynpunkt är skyddet mycket begränsat eftersom det enbart omfattar jordbruksprodukter och livsmedel. Kommissionens roll att bedöma huruvida en beteckning som skall registreras i unionen är generisk eller inte är komplicerad och resurskrävande. Jag förespråkar hellre den lösning som Lissabonöverenskommelsen uppställer.

De problem som har sammanfattats ovan har gjorts med utgångspunkt i alla de konventioner som har undersökts i detta arbete. Det går givetvis att göra materiella ändringar i alla de existerande konventionerna så att skyddet för de geografiska ursprungs-beteckningarna förbättras. Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att det är många aspekter som det måste tas hänsyn till när ett skydd skall förbättras. Det handlar främst om ekonomiska hänsynstaganden som jag inte haft möjlighet att närmare analysera. Även om exempelvis de legitima producenterna vinner på en ur deras synvinkel berättigad utökad skyddsnivå finns det samtidigt andra producenter som i god tro har använt sig av en geografisk ursprungs-beteckning vilka förlorar

pengar på ett utökat skydd. Likaså kan ett utökat skydd innebära stora kostnader för länder som måste implementera och upprätthålla skyddet. Dessa aspekter måste ställas mot de fördelar som ett utökat skydd innebär, inte minst för många mindre utvecklade länder och de legitima kategorierna av producenter. Även om de ekonomiska aspekterna väger tungt anser jag att det finns en mycket viktig faktor som det skall tas stor hänsyn till när en bedömning av huruvida ett utökat skydd skall införas. De producenter som har upparbetat ett rykte och goodwill kring en geografisk ursprungs-beteckning är givetvis de som skall få utnyttja denna geografiska ursprungs-beteckning. Som man sår får man skörda är ett uttryck som passar alldeles utmärkt i dessa sammanhang. Tilläggas kan att det givetvis är *de producenter som sår* som skall få skörda och inga andra.

Sammanfattningsvis anser jag att den bästa lösningen för ett bättre fungerande internationellt skydd av geografiska ursprungs-beteckningar kan uppnås genom ändring i ett enda instrument. Jag förespråkar en utvidgning av art. 23 i TRIPS-avtalet till en större produktkategori. Med tanke på att över 140 länder är anslutna till TRIPs och den genomslagskraft som avtalet har internationellt tror jag att det är inom ramen för detta avtal som det finns mest potential för ett bättre skydd. Det skulle givetvis gå att försöka göra exempelvis Madridöverenskommelsen eller Lissabonöverenskommelsen mer attraktiv för att fler länder skall ansluta sig men eftersom det är ett så stort antal länder anslutna till TRIPs finns det stora möjligheter att inom ramen för förhandlingar här utvidga skyddet. Dessutom ger TRIPs ett bättre producentskydd än Madridöverenskommelsen. Det stora antalet anslutna länder är givetvis samtidigt ett problem eftersom alla dessa länder måste komma överens om en utvidgning och som framgång går åsikterna vitt isär. Det kan därför vara lämpligt att gradvis utvidga skyddet och börja med andra drycker än vin och sprit, exempelvis cider och öl. Det ser dock inte ut som om en utvidgning är i sikte inom en nära framtid. I september 2003 avslutades nämligen "the Ministerial Conference" i Cancún, Mexiko utan att länderna lyckades enas om att genomföra en sådan utvidgning.

Den sista frågeställningen som jag skall besvara är hur konflikter mellan geografiska ursprungs-beteckningar och andra immaterialrättigheter löses i de internationella instrumenten. Först skall konstateras att det nästan uteslutande rör sig om konflikter mellan geografiska ursprungs-beteckningar och varumärken. Problem uppstår främst när en geografisk ursprungs-beteckning som skall skyddas internationellt kommer i konflikt med en existerande varumärkesrätt. Frågan är då vilken av de två immaterialrätterna som skall ges företräde vid en eventuell konflikt.

Först skall framhållas att en registrering av ett varumärke som endast indikerar det geografiska ursprunget i de allra flesta länder inte är tillåtet eftersom varumärket därmed räknas som deskriptivt. Alla länder har emellertid inte sådana bestämmelser och dessutom kan det hända att en geografisk beteckning anses vara inarbetad vilket ofta öppnar för en registrering. Det är samtidigt väldigt ovanligt att ursprunget för de produkter som tillverkas under namnet på varumärket är en annan plats än vad som

indikeras av detta. Detta gör att bestämmelserna i Lissabonöverenskommelsen och Madridöverenskommelsen inte går att tillämpa eftersom de kräver att det rör sig om en falsk respektive oriktig eller vilseledande beteckning.

Lissabonöverenskommelsen prioriterar i normalfallet den geografiska ursprungsbeteckningen framför ett existerande varumärke. Om en geografisk ursprungsbeteckning har registrerats inom ramen för konventionen måste en tredje part som innehar ett varumärke med en likalydande benämning i ett medlemsland upphöra med användningen av varumärket inom två år enligt art. 5 st. 6. Detta scenario kan dock undvikas om staten där varumärket finns registrerat har gjort en invändning inom ett år från ansökan innebärande att den inte avser att skydda den geografiska ursprungsbeteckningen på grund av konflikten med den existerande varumärkesrätten. Det finns då inget hinder att varumärket fortsätter existera i ifrågavarande land.

Hur löses konflikter inom ramen för förordning 2081/92? En registrerad *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning* kan både hindra en framtida registrering av ett liktydigt eller anspelande varumärke samt upphäva en existerande registrering av ett varumärke under vissa förutsättningar. Välenommerade varumärken har dock ett starkt skydd. Ett registrerat varumärke utgör i normalfallet inget hinder för registreringen av en *ursprungsbeteckning* eller *geografisk beteckning*. Det framgår klart att det är sydeuropeiska intressen som främst har prioriterats vid införandet av bestämmelserna. Samtidigt skall påpekas att bestämmelserna inte verkar strida mot den existerande lagstiftningen som reglerar registreringen av varumärken inom unionen. Konflikten och krockarna mellan de två skyddssystemen uteblir därmed förmodligen. Som också noterats kan eventuellt en konflikt uppstå med mönsterskyddet på grund av förbudet att förpacka en produkt i behållare som är ägnad att inge en oriktig föreställning om produktens verkliga ursprung. Hur en konflikt mellan de två systemen skall lösas får lämnas till domstolen att avgöra.

Inom ramen för TRIPs har de geografiska ursprungsbeteckningarna också fått en prioriterad roll i förhållande till varumärken. De varumärken som består av en geografisk ursprungsbeteckning men som inte härstammar från den angivna regionen skall inte kunna registreras och om de har registrerats skall de kunna ogiltigförklaras om de vilseleder allmänheten beträffande det geografiska ursprunget. För vin eller spritprodukter har detta sista kriterium dessutom tagits bort. Förevarande bestämmelser ligger sannolikt i linje med de varumärkeslagar som finns i de flesta länder. Deskriptiva varumärken skall inte kunna registreras. Det finns dock vissa möjligheter att få fortsätta använda ett registrerat varumärke som inte vilseleder allmänheten beträffande det geografiska ursprunget och som nödvändigtvis inte betecknar samma vara som den geografiska beteckningen. Den goda tron är här central. Antingen måste varumärket förvärvats innan den 1 januari 1996 eller så måste varumärket förvärvats innan den geografiska ursprungsbeteckningen skyddades i ursprungslandet. Detta måste alltså ha

skett i god tro i förhållande till den geografiska ursprungsbezeichnungens existens.

Vilket svar kan jag nu ge på frågan huruvida det internationella skyddet är tillfredsställande ur juridisk synpunkt? Som framkommit finns det inget system som idag ensamt kan sägas vara ledstjärnan för hur ett effektivt skydd skall kunna uppnås på internationell nivå. Detta framgår vid en jämförelse mellan de bestämmelser som jag anser bäst skyddar geografiska ursprungsbezeichnungen internationellt och de instrument som idag existerar. Ett undantag är dock skyddet för geografiska ursprungsbezeichnungen för vin och sprit som idag kan anses åtnjuta ett mycket effektivt skydd både internationellt och regionalt inom EG. Sammantaget finns det dock ett brett spektrum av olika konventioner som stater kan välja att ansluta sig till för att skydda sina geografiska ursprungsbezeichnungen. Skyddet kan dessvärre inte sägas vara tillfredsställande på grund av att det fortfarande finns stora svagheter i dessa konventioner, främst beträffande producentskyddet. Det gäller framförallt TRIPS-avtalet som kan anses vara det viktigaste framtida instrumentet för ett effektivt skydd. Det finns samtidigt konventioner som kan anses ge ett mycket bra skydd för geografiska ursprungsbezeichnungen som exempelvis Lissabonöverenskommelsen men de är av flera skäl inte attraktiva för ett tillräckligt antal stater. Detta gäller också det EG-rättsliga systemet. De konflikter som kan uppstå med andra immaterialrättigheter regleras samtidigt effektivt i de flesta av konventionerna.

Avslutningsvis kan konstateras att utvecklingen för att uppnå ett effektivt skydd internationellt fortskrider, främst inom ramen för WTO. Förhoppningsvis kommer pågående förhandlingar inom denna organisation att i framtiden utmynna i ett bättre internationellt skydd både för producenter och konsumenter.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

SOU 1958:10 Förslag till varumärkeslag
SOU 1993:59 Ny marknadsföringslag
SOU 2001:26 Ny varumärkeslag och ändringar i firmalagen

Böcker

Audier, J, *TRIPs Agreement Geographical indications*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg, 2000.

Bellander, Jan-Peter, *Vilseledande om geografiskt ursprung*, Liber, Stockholm, 1985.

Levin, Marianne, *Made in Sweden*, Juristförlaget, Stockholm, 1990.

Tritton, Guy; Davis, Richard; Edenborough, Michael; Graham, James; Malynicz, Simon; Roughton, Ashley, *Intellectual Property in Europe*, Sweet and Maxwell, London, andra upplagan 2002.

Koktvedgaard, Mogens och Levin, Marianne, *Lärobok i Immaterialrätt*, Norstedts Juridik, Stockholm, 7:e upplagan, 2002.

Ladas, Stephen P, *Patents, Trademarks, and Related Rights National and International Protection*, Cambridge Massachusetts, Volume III, 1975.

Pehrson, Lars, *Varumärken från Konsumentens synpunkt*, LiberFörlag, Stockholm, 1981.

Rochard, Denis, *La protection internationale des indications géographiques*, Presses Universitaires de France, Paris, 2002.

Seth, Torsten, *Tvistlösning i WTO*, Norstedts, Stockholm, 2000.

Uppsatser och artiklar

Addor, Felix och Grazioli, Alexandra, *Geographical Indications beyond Wines and Spirits*, The Journal of World Intellectual Property, 2002, s. 865-889.

Blakeney, Michael, *Proposal for the International Regulation of Geographical Indications*, The Journal of World Intellectual Property, 2001:5 s. 629-652.

Europeiska Kommissionen, *Livsmedel och jordbruksprodukter av särskild kvalitet*, Gröna Europa, nr. 1 1996.

Hungria de San Juan Paschoal, Carolina, *Geography, source, and origin: The legal framework*, Trademark World, November 2002, No 152, s. 38-45.

Knaak, Roland, *The protection of Geographical Indications According to the TRIPs Agreement*, IIC Studies, 1996, VCH Verlagsgesellschaft mbh och VCH Publishers Inc, s. 117-140.

Knaak, Roland, *Case Law of the European Court of Justice on the Protection of Geographical Indications and Designations of Origin Pursuant to EC Regulation No. 2081/92*, IIC Studies, 2001, s. 375-390.

Levin, Marianne, *Jämställdhet i en global värld*, NIR, 2003 s.1-19.

Levin, Marianne, *En ny nordisk känneteckensrätt inför 2000-talet*, NIR, 1994 s. 516-529.

Mattsson, Carina, *Geografiska Ursprungsbeteckningar*, Brand News nr 3 1997, s. 26-28.

Thorne, Clive; Bennett, Simon, *Parma Ham Labelling and Repackaging*, European Intellectual Property Review nr 23 2001, s. 592-595.

Vivas-Eugui, David, *Negotiations on Geographical Indications in the TRIPs Council and their Effect on the WTO Agricultural Negotiations*, 2001:5 s. 703-728.

Nordell, Per-Jonas, *Ur svensk rättspraxis*, NIR, 2003, s. 82-97.

Dokument upprättade av WIPO

Prepared by the Secretariat, *Geographical Indications: Historical Background, nature of rights, existing systems for protection and obtaining protection in other countries*, Eighth Session of WIPO's Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications (DOC SCT/8/4) i Genève 27-31 maj 2002.

Prepared by the Secretariat, *Addendum to document SCT/6/3 Rev.* Eighth Session of WIPO's Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications (DOC SCT/8/5) i Genève 27-31 maj 2002.

Prepared by Ms. Dariel De Sousa, *Protection of Geographical Indications under the TRIPs Agreement and related work of the World Trade Organization (WTO)*, Symposium on the international protection of

geographical indications (DOC WIPO/GEO/MVD/01/2) in Montevideo 28-29 november 2001.

Prepared by the Secretariat, *Geographical Indications*, Tenth Session of WIPO's Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications (DOC SCT/10/4) i Genève 28 april-2 maj 2003.

Prepared by the Secretariat, *The definition of Geographical Indications*, Ninth Session on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications (DOC SCT/9/4) i Genève 11-15 november 2002.

Prepared by the International Bureau, *Introduction to Geographical Indications and recent international developments in the World Intellectual Property Organization (WIPO)*, Symposium on the international protection of geographical indications (DOC WIPO/GEO/MVD/01/1) i Montevideo 28-29 november 2001.

WIPO, Working group on the modification of the regulations under the Lisbon Agreement for the protection of appellations of origin and their international registration, (LI/GT/1/2), *Questions to be examined with a view to the modification of the regulations under the Lisbon Agreement*, Geneva, July 10-13, 2000.

WTO DOC IP/C/W/308/Rev.1, *Issues Relevant to the Protection of Geographical Indications – Extension of the protection of Geographical Indications for Wines and Spirits to Geographical Indications for Other Products*, 2001.

Broschyren

Europeiska unionen, Jordbruket och landsbygdens utveckling, *Vinsektorn*. Utgivet av generaldirektorat för jordbruk (GD VI). 2003 s.1-2.

Internetkällor

www.wipo.org/about-ip/en/about-geographical-ind.html/p21_1712 ,
2003-07-02

www.WTO/org/english/tratop_e/trips/_e/gi_background_e.htm
2003-10-15

Rättsfallsförteckning

Svenska rättsfall

MD 2002:20

Franska rättsfall

Dom från Tribunal de Grands Instance (TGI) i Paris den 5 mars 1985 beträffande användning av "Champagne" vid försäljning av cigaretter.

Dom från la Cour d'Appel de Paris den 15 december 1993 beträffande användningen av "Champagne" vid försäljning av parfym.

Brasilianska rättsfall

Ronéo INAO nr 95-105 från 26 nov 1974 och Ronéo INAO nr 95-105 från 4 februari 1994.

EG-domstolen

Mål C-87/97 Gorgonzola vs. Cambozola

Mål C-469/00 Parmaskinkamålet

Förenade målen C-289/96, C-293/96 och C-299/96, FETA, Storbritannien, Tyskland och Frankrike vs. Kommissionen

Mål C-312/98 Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV v. Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH och Co

Mål C-72/74 SEKT, Kommissionen mot Tyskland.

Mål C-3/91, Exportur S.S. c/Lor SA och Confiserie du Tech.

Beslut från EG-domstolen

Decision of the ECJ, 27 IIC 503, at 508 (1996)- TRIPs Jurisdiction

